

СТЕНОГРАФСКЕ БЕЛЕШКЕ STENOGRAFSKE BELEŠKE

КЊИГА I

БЕОГРАД, 1954 ГОДИНЕ

СВЕСКА 5

ВЕЋЕ ПРОИЗВОЂАЧА

13-та и 14-та СЕДНИЦА ДРЖАНЕ 24 и 25 ОКТОБРА 1954 ГОДИНЕ

САВЕЗНО ВЕЋЕ

15-та и 16-та СЕДНИЦА ДРЖАНЕ 24 и 25 ОКТОБРА 1954 ГОДИНЕ

САВЕЗНО ВЕЋЕ И ВЕЋЕ ПРОИЗВОЂАЧА

7-ма ЗАЈЕДНИЧКА СЕДНИЦА ДРЖАНА 25 ОКТОБРА 1954 ГОДИНЕ

САДРЖАЈ:

	Страна		Страна
13-та седн. Већа произвођача — 24 октобра 1954			
Пре дневног реда:		2) Поздрав делегата срезова Копар и Бује Јулија Белтрама и Ерми Медице — — —	822
1) Претрес захтева Савезног извршног већа да се по хитном поступку решава о Предлогу одлуке за измену Савезног друштвеног плана за 1954 годину — — — — —	811 812	Дневни ред:	
Дневни ред:		1) Експозе Претседника Републике Јосипа Броза Тита — — — — —	824
1) Утврђивање дневног реда — — — — —	814	Говорници: Моша Пијаде, Јулије Белтрам, Ерми Медица, Јосип Броз Тито, Фадил Хоџа, Милош Минић, Никола Секулић, Јосип Видмар, Угљеша Даниловић, др Јоже Потрч, Јосип Шестан, Васо Гајић, Кемал Сејфула, Владислав Рибникар.	
Говорници: Иван Божичевић, Осман Карабеговић.			
15-та седница Савезног већа — 24 октобра 1954		14-та седн. Већа произвођача — 25 октобра 1954	
Пре дневног реда:		Пре дневног реда:	
1) Одговор Савезног извршног већа на питање народног посланика Хивзи Сулејманија	815	1) Саопштења — — — — —	842
2) Образложење захтева за хитност претресања Предлога одлуке о изменама и допунама Савезног друштвеног плана за 1954 годину — — — — —	816	Дневни ред:	
Дневни ред:		1) Претрес Предлога о изменама и допунама Савезног друштвеног плана за 1954 годину — — — — —	842
1) Утврђивање дневног реда — — — — —	817	2) Претрес Предлога закона о важењу Устава, закона и других савезних правних прописа на територији на коју је међународним споразумом проширена цивилна управа Федеративне Народне Републике Југославије	842
Говорници: Влада Зечевић, инж. Мијалко Тоторовић, Олга Врабич.		Говорници: Иван Божичевић, Чедомир Јеленић, Јанез Хрибар.	
7-ма заједничка седница Савезног већа и већа произвођача — 25 октобра 1954			
Пре дневног реда:			
1) Саопштење о изласку јединица ЈНА у област срезова Бује и Копар и у део бивше зоне „А“ на Миљском Полуострву — — — — —	822		

	Страна		Страна
16-та седница Савезног већа — 25 октобра 1954			
<i>Пре дневног реда:</i>			
1) Саопштења — — — — —	845	3) Претрес Предлога одлуке о изменама и допунама Савезног друштвеног плана за 1954 годину — — — — —	847
<i>Дневни ред:</i>			
1) Претрес Предлога закона о ратификацији Уговора о савезу, политичкој сарадњи и узајамној помоћи између Федеративне Народне Републике Југославије, Краљевине Грчке и Републике Турске — — — — —	846	4) Претрес Предлога закона о важењу Устава, закона и других савезних правних прописа на територији на коју је међународним споразумом проширена цивилна управа Федеративне Народне Републике Југославије	847
2) Упознавање са Меморандумом о Балканској саветодавној скупштини — — — —	847	<i>Говорници:</i> Влада Зечевић, Стеван Дороњски и др Макс Шнудерл.	

ВЕЋЕ ПРОИЗВОЂАЧА

13-та СЕДНИЦА

ОДРЖАНА 24 ОКТОБРА 1954 ГОД.

САДРЖАЈ:

Пре дневног реда:

Претрес захтева Савезног извршног већа да се по хитном поступку решава о Предлогу одлуке за измену Савезног друштвеног плана за 1954 год.

Дневни ред:

Утврђивање дневног реда.

Говорници: Иван Божичевић, Осман Карабеговић

ПРЕТСЕДАВАО:

ПРЕТСЕДНИК

ИВАН БОЖИЧЕВИЋ

ЗАПИСНИЧАР

АНТОН ШТУРМ

Почетак у 11,05 часова

Претседник **Иван Божичевић** (Изборни срез Загреб III — НР Хрватска): Отварам тринаесту сједницу Вијећа произвођача Савезне народне скупштине.

Записник данашње сједнице водиће записничар друг Антон Штурм.

Молим записничара да прочита записник дванаесте сједнице.

Записничар **Антон Штурм** (Изборни срез Нова Горица, НР Словенија) чита записник дванаесте сједнице од 2 јула 1954 године.

Претседник **Иван Божичевић**: Да ли има примједаба на прочитани записник? (Нема).

Пошто примједаба нема, записник се овјерава.

Молим народног посланика Макса Крмеља, који је у вријеме полагања заклетве био болестан, да изволи положити заклетву. Молим народне посланике да устану са својих мјеста.

(Народни посланици устају; народни посланик Макс Крмељ излази на говорницу и полаже заклетву.)

Изволите чути саопштења.

Прво, посланичка отсуства. Тражили су отсуства народни посланици:

Поповић Драгутин, због одласка на специјализацију у Норвешку до 1 марта 1955 године; Кнежевић инж. Филип због одласка у иностранство; Брдарих Исидор, ради службеног путовања у Западну Немачку до 8 новембра; Ђурић Божидар, због одласка по службеном послу у Данску до 20 новембра 1954 год.; Трајановски Драган, због одласка на специјализацију у иностранство до 15 новембра; Бошков Мита, због одласка по службеном послу у иностранство до 15 новембра; Пошчић Абрам, због службеног путо-

вања у иностранство; Кнежевић Јоко, због неодложних задатака у срезу; Радић Симо, због неодложних послова у срезу; Човић Јованка због болести; Јанковић Јован, због одласка у иностранство; и Бошковић Момир, због одласка у иностранство.

Да ли Дом одобрава тражена отсуства? (Одобрава). Објављујем да су тражена отсуства одобрена.

Друго, претставке и жалбе.

У времену од 28 јуна до 23 октобра ове године примљено је 66 претставки и жалби, које су упућене Одбору за претставке и жалбе.

Примљене су слиједеће претставке и жалбе:

Вуловић Алемпије из Београда; пензионери бивше Дирекције трамваја и осветљења из Београда; Рамоца Марко из Земуна; Опачић Марко из Земуна; „Камен“, предузеће за производњу туцаника и грађевног камена из Сирача; Стојковић Ангелина из Београда; Илић Милица из Ниша; Фишер Никола из Суботице; Симасовић-Готовска Косара из Ђуприје; Мијатовић Спасоје из Титовог Ужица; Лукач Лазар из Новог Сада; Комунално предузеће „Електровод“ из Раба; Клауза Мирко из Земуна; Мартинис Марцел из Загреба; Ђорђевић Спасенија из Богutowца; Стојановић Ђорђе из Београда; Дунда Тома из Београда; Милосављевић Љубинка из Београда; Предузеће за прераду дувана из Прилепа; Немет Винко из Бача, Срез оачки; Зајц Јован из Београда; Љичанин Никола из Беле Цркве; Дудаш Милица из Београда; Тришовић Рајко из Рипња; Саријевски Апо из Битоља; Ђорђевић Јулијана из Крагујевца; Николић Милан из Београда; Караџић Свето-

лик из Београда; Малобабић Ђуро из Славског Поља, Срез Вргин Мост; Предузеће „Дрвар“ из Новог Сада; Илић Марко из Рипња, Срез београдски; Кержин Иван из Београда; Фуис Јанез из Марибора; Димитровски Тома из Скопља; Имамовић Ејуб из Загреба; Медар Живота из Грачца, Срез жички; Зечевић Илија из Београда; Гичић Милутин из Београда; Јовановић Михајло из Београда; Ножинић Стојан из Земуна; Анић Марко из Високог; Микулић Марко из Хуковића, срез Бенковац; Грошељ Мирослав из Марибора; Боројевић Радован из Двора на Уни, срез Двор; Станојловић Владимир из Свилајнца; Синдикална подружница грађевинског предузећа „Рамиз Садик“ из Приштине; Поповић Васа из Шапца; Чалић Раде из Текућице, Срез грачанички; Јеремић Јованка из Београда; Тодоровић Даринка из Београда; Мирковић Роса из Београда; Антонијевић Љубомир из Београда; Живковић Ангелина из Београда; Беришић Јаков из Урошевца, Срез неродимски; Франић Никола из Сплита; Сушањ Максимилијан из Београда; Митровић Светозар из Руме; Лазаревић Драгомир из Трстеника; „Семе“, предузеће за промет семенском робом, из Београда; Радио Загреб, из Загреба; Милосављевић Ратко из Београда; Спасић Персида из Београда; Кочмар Иван из Старог Града, срез Копривница; Грабер Франчишка из Марибора; Нујић Илија из Тетима, срез Дервента; Весић Милан из Краљева.

Треће, преко Претседника Савезне народне скупштине од Савезног извршног већа примили смо:

а) Нацрт савезног друштвеног плана за 1955 годину. Овај нацрт је достављен Одбору за народну привреду.

б) Нацрт основног закона о шумама. И овај нацрт закона достављен је Одбору за народну привреду.

в) Приједлог одлука о измјенама и допунама Савезног друштвеног плана за 1954 годину. Савезно извршно вијеће поднијело је захтјев да се овај приједлог одлуке донесе по хитном поступку.

Молим претставника Савезног извршног вијећа друга Османа Карабеговића да образложи потребу да се ова одлука донесе по хитном поступку.

Претставник Савезног извршног већа **Осман Карабеговић** (Изборни срез Приједор, НР Босна и Херцеговина): Другови народни посланици, хтио бих да кажем неколико ријечи ради објашњења хитности овог приједлога о измјени у постојећем Савезном друштвеном плану за 1954 годину који Народној скупштини доставља Извршно вијеће.

Ви знате да смо ми почетком 1954 године, чини ми се априла мјесеца, донијели прописе

о девизном режиму. У тим прописима било је обезбијеђено право учешћа у девизама од стране привредних организација са преко 50 %. Хтио бих претходно да напоменем да би просјек учешћа привредних организација у девизама био преко 50 %. Међутим, извесне организације, односно гране имале су различите проценте. Критеријум је био у томе да, уколико је једна грана односно привредна организација више упућена на извоз, односно на увоз сировина из иностранства, утолико је веће њено учешће у оствареним девизама у извозу. С друге стране, рецимо, код пољопривреде учешће је било 40 %, а и за друге гране били су различити проценти.

Смисао те одлуке је био у томе да се, поред овогодишње врло одмерене и прилично велике динарске стимулације, привредне организације и привредне гране стимулирају на што већи извоз, да би располагале одређеним износом девиза оствареним извозом. Међутим, ја мислим, док трају ове тешкоће у нашем платном билансу, да та, тако да кажем, девизна стимулација, то учешће привредних организација у слободном располагању једним процентом, једним износом девиза, да је на свом мјесту, иако мислим да то није основни елеменат стимулације. Стимулација и рачун треба да буде у извозу и увозу, да буде постављена на динарским зарадама, на динарским остварењима у извозу.

Према томе, ја бих само као илустрацију за учешће привредних организација у располагању одређеним девизним средствима за 8 мјесеци навео то да смо ми од извоза оствареног у том периоду, да су привредне организације партиципирале са око 22 милијарде динара. То су велики износи. Видите да је било велико учешће у остварењу нашег девизног прилива. Међутим, ми нисмо могли до краја контролисати куда иду средства привредних организација, јер један дио је ишао на основне сировине, други на помоћни материјал, а трећи на резервне дијелове. С обзиром на општи недостатак девизних средстава није нам било могућно да до краја усмјеравамо средства којима располажу привредне организације. Међутим, морали смо обезбиједити у земљи редовну производњу, ниво производње који је постављен за 1954 г. са 17%; ми смо за ових 8 мјесеци остварили 13 % у односу на период 1953 г. Према томе, за такав појачани ниво производње ми смо морали осигуравати репродукциони материјал, сировине и то уз један прилично утврђен курс *vis-a-vis*, јер не би смо могли остварити да се сировине набављају искључиво преко обрачунског мјеста, пошто би то реметило унутрашње калкулације. Тако смо морали терминским продајама привредним организацијама само од стране Народне банке дати

близу 13 милијарди динара за куповину одређених сировина.

Даље, ви знате, о томе је било дискусије у току ове године приликом доношења Друштвеног плана за 1954 годину. Ове су године наше разне обавезе према иностранству по разним основама биле у односу на наш извоз врло велике. Ми смо због тога тражили одгађање дугова да би нам се ти рокови продужили. Познато вам је из штампе да смо код западнонемачке владе то постигли. Преговоре водимо са још неколико земаља, али наше овогодишње обавезе према извозу су још у великој несразмјери. Као илустрацију наводим да смо за осам мјесеци од прилива направили само по робној основи 44 милијарде. Ово је само приближна цифра. Ми смо за осам мјесеци морали платити око 16 милијарди динара дуга. Као што видите то је велика цифра.

Треће, ви знате да смо у овој години опет имали сушу, и да морамо да увеземо најмање 100 до 120.000 вагона пшенице, масти, итд. Из тих разлога, ја мислим, да и досадашњи биланс, ако га гледамо како се остварује за 8 мјесеци, говори о томе да ми не можемо овако велики проценат од 50% девиза остављати привредним организацијама ако нећемо, ако не желимо да одговоримо обавезама (а то морамо), ако нећемо да обезбиједимо сировине по гарантованом, одређеном курсу, онемогућавајући при томе да повишени курс преко садашњег обрачуноског мјеста оштро не ремети унутрашњи ниво цијена. Зато Савезно извршно вијеће тражи овлашћење да размотри питање измјене садашњег процента, да види на који проценат треба да иде у слободном располагању девизама од стране привредних организација, у погледу партиципирања девиза.

Колико је из досадашње дискусије познато и колико се може рећи, ми мислимо да се може оставити неко учешће, али у сразмери са потребама земље у сировинама, у сразмери са потребама земље у храни и у складу са извршењем наших обавеза.

Поред ових трију крупних категорија — дугови, храна и репродукциони, затим материјал и сировине за редовно снабдијевање индустрије, — треба имати у виду да ми морамо да извршимо извјесне набавке за Армију. Даље, треба да обезбиједимо опрему за кључне објекте, за наша неробна плаћања итд.

Према томе, ја вас молим, другови народни посланици, да схватите да је овај приједлог упућен Скупштини у том смислу да се да овлашћење Извршном вијећу за измјену овог процента јер та потреба произилази из стања нашег платног биланса и наше нужде да остваримо девизна средства нашим извозом и да их усмјеримо на рјешавање најнеопход-

них потреба о којима сам ја у неколико рјечи говорио.

Претседник Иван Божићевић: Чули сте образложење претставника Савезног извршног вијећа. Молим Дом да се изјасни да ли прихвата приједлог за доношење ове одлуке по хитном поступку.

Ко је за, молим нека дигне руку. (Сви дижу руку). Има ли ко против? (Нема). Да ли се ко уздржао од гласања? (Није).

Објављујем да је Дом прихватио захтјев Савезног извршног вијећа да се Приједлог одлуке о измјенама и допунама Савезног друштвеног плана за 1954 годину донесе по хитном поступку.

Поред тога, од Претседника Савезне народне скупштине примили смо приједлог народног посланика Савезног вијећа Радоша Лепенца за допуну члана 18 Основног закона о буџетима. Приједлог је достављен Одбору за народу привреду.

Примили смо на потврду правила слиједећих удружења:

Удружења предузећа за геолошко-истражне и консолидационе радове ФНРЈ; Удружења предузећа мотског рибарства Југославије; Удружења предузећа поморског бродарства Југославије; Удружења предузећа сталкарске индустрије ФНРЈ и од Стручног удружења индустрије цемента Југославије.

Сва ова правила достављена су Одбору за привредне организације.

Од Мандатно-имунитетског одбора обавијештен сам да је примио извјештај од Котарског суда из Ријеке да је повучена тужба против народног посланика Дрог Виторија, за дјело клевете, од стране Стифанић Роберта, радника из Ријеке, те, према томе, захтјев упућен овом Дому од стране Котарског суда из Ријеке за одобрење покретања поступка против народног посланика Дрог Виторија постаје беспредметан.

Од Претседника Савезне народне скупштине примио сам писмо слиједеће садржине (чита):

САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА

Претседник

СНС (А) 134

Београд 23-Х-1954 г.

ПРЕТСЕДНИКУ ВЕЋА ПРОИЗВОЂАЧА САВЕЗНЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

Београд

Друг Претседник Републике изразио је жељу да на заједничкој седници оба дома Савезне народне скупштине поднесе у име Савезног извршног већа експозе у вези са разматрањем пред Савезном народном скупштином Предлога за ратификовање Уговора о савезу, политичкој сарадњи и узајамној помоћи између ФНРЈ, Краљевине Грчке и Републике Турске, потписаног на Бледу 9 августа о. г., препоруке тројице министара иностраних послова о општим начелима за оснивање Балканске саветодавне скупштине и Споразума садржаног у Меморандуму

о сагласности између влада ФНРЈ, Италије, САД и Велике Британије о Слободној Територији Трста.

У вези с напред изложеним, молим Вас да на седници свог Дома, која ће се одржати 24 о. м. у 11 часова предложите доношење закључака да се на дан 25 октобра о. г. у 9 часова одржи заједничка седница оба дома Савезне народне скупштине, на којој би Претседник Републике одржао свој експозе.

Смрт фашизму — Слобода народу!

Претседник

Моша Пијаде, с. р.

(Аплауз). Да ли Дом прихвата овај приједлог? (Прима — Аплауз). Објављујем да је приједлог прихваћен.

У вези писма Претседника Савезне народне скупштине предлажем да се сутра 25 октобра у 9 часова одржи заједничка седница оба дома Савезне народне скупштине на којој би Претседник Републике поднио свој експозе.

Од Савезног извршног вијећа тражили смо одговор на три посланичка питања, и то на једно питање писмен одговор, на једно пи-

смени и усмен а на једно усмен. Међутим, на ова два усмена одговора не можемо добити објашњење на овој седници с обзиром да нема претставника Савезног извршног вијећа, а писмени одговор нисмо примили. Према томе, ови одговори ће бити дати на наредној седници.

На основу свега горе изложеног предлажем Дому слиједећи дневни ред:

1) Претрес Приједлога одлуке о измјенама и допунама Савезног друштвеног плана за 1954 г.

Да ли Дом прихвата овај дневни ред? (Прихвата).

Објављујем да је предложени дневни ред усвојен.

Тиме закључујем данашњу седницу, а послје заједничке седнице која је заказана за сутра, одржаће се посебне седнице домова. О часу када ће се одржати посебне седнице бићете обавијештени.

(Седница је закључена у 11,30 часова).

SAVEZNO VEĆE

15-ta SEDNICA

ODRŽANA 24 OKTOBRA 1954 GOD.

SADRŽAJ:

Pre dnevnog reda:

1) Odgovor Saveznog izvršnog veća na pitanje narodnog poslanika Hivzi Sulejmanija.

2) Obrazloženje zahteva za hitnost pretresanja Predloga odluke o izmenama i dopunama Saveznog društvenog plana za 1954 god.

Dnevni red:

Utvrđivanje dnevnog reda.

Govornici: Vlada Zečević, ing. Mijalko Todorović, Olga Vrabić.

PRETSEDAVAO:

PRETSEDNIK

VLADA ZEČEVIĆ

ZAPISNIČAR:

OBREN STIŠOVIĆ

Početak u 11,10 časova

Pretsednik Vlada Zečević (Izborni srez jadranski, NR Srbija): Otvaram petnaestu sednicu Saveznog veća.

Zapisnik današnje sednice vodiće zapisničar narodni poslanik Obren Stišović. Molim druga zapisničara da pročita zapisnik četrnaeste sednice.

Zapisničar Obren Stišović (Izborni srez ariljsko-moravički, NR Srbija) čita zapisnik četrnaeste sednice od 2 jula 1954 g.

Pretsednik Vlada Zečević: Čuli ste zapisnik. Ima li primedaba na zapisnik? (Nema). Nema. Zapisnik će biti overen.

Izvolite čuti saopštenja.

Poslanička odsustva. — Tražili su odsustva narodni poslanici dr Jovan Cekić zbog puta u inostranstvo, Ramiz Prišćević zbog vojne vežbe, Ivan Maček zbog puta u inostranstvo, Kosta Nađ i Sava Brković zbog službene sprečenosti, Milan Martinović i Jože Levstik zbog bolesti, Todor Kurtović, Zvonko Brkić i Beška Frntić zbog službenih poslova.

Da li Dom odobrava tražena odsustva? (Odobrava). Odobrena su odsustva narodnim poslanicima.

Odgovor na poslaničko pitanje. — Od Saveznog izvršnog veća dobili smo odgovor na pitanje koje je postavio 18 aprila 1954 godine narodni poslanik Hivzi Sulejmani. Preko pretседника Savezne narodne skupštine stiglo je ovo pismo (čita):

SAVEZNA NARODNA SKUPŠTINA

Savezno izvršno veće

B. br. 878

24-VIII-1954 g.

Beograd

SNS (PP) 7

PRETSEDNIKU SAVEZNE NARODNE SKUPŠTINE

Beograd

Na poslaničko pitanje Hivzi Sulejmanija, člana Saveznog veća Savezne narodne skupštine, u vezi sa molbama Turaka za otpuštanje iz državljanstva FNRJ, koje ste nam uputili 7-IV o.g. Savezno izvršno veće nije davalo odgovor, jer ste nas u međuvremenu svojim dopisom pod SNS (PP) 7/54 od 22-IV o.g. obavestili da je imenovan povukao svoje pitanje.

Međutim, »Bilten Savezne narodne skupštine« u svom broju 3 od 5-VI o.g. objavio je ovo poslaničko pitanje. S obzirom da isto sadrži izvesne konstatacije i pitanja koja bi mogla pogrešno da obaveste javnost, Savezno izvršno veće smatra da na ista treba odgovoriti, bez obzira što je pomenuti narodni poslanik povukao svoje poslaničko pitanje.

Stoga Vas molimo da Savezno veće upoznate sa sledećim odgovorom na postavljena pitanja:

Pod A). Narodni poslanik Hivzi Sulejmani prigovara zašto listovi u NR Makedoniji nisu tretirali pitanje u vezi sa molbama za otpust iz državljanstva pojedinih pripadnika turske nacionalne manjine u NR Makedoniji koji žele da se isele iz naše zemlje i traži odgovor na pitanje »čime se objašnjava pasivnost štampe, društvenih i političkih organizacija, kao i organa vlasti u odnosu na jaku obmanjivačku propagandu čak i stranih državljana?« Smatramo da drug Sulejmani ne može na ovo pitanje očekivati celovit odgovor, jer se ovde radi o političkim kategorijama o kojima predstavnički državni organi ne daju svoje ocene. Istini za volju, političke i društvene organizacije nisu ostale gluve na probleme nastale oko molbi za otpust iz državljanstva. Razlozi oportunistički i ocene razvoja svih pojava vezanih oko tih problema diktirali su način i vreme njihovog tretiranja u štampi i javnosti uopšte.

Pod B). Tretiranje nacionalnih manjina u NR Makedoniji pri svakodnevnoj životnoj praksi ne razlikuje se od tretiranja ostalih radnih ljudi u NR Makedoniji i istovetno je sa tretiranjem radnih ljudi cele naše socijalističke zajednice kao jedinstvenog zakonodavnog i društvenog područja.

Međutim, u svakodnevnoj praksi naših državnih organa pa i pojedinih organa upravljanja ima, nažalost, pojedinačnih kršenja zakonitih prava građana, između kojih i pojedinih, možemo tvrditi veoma retkih, kršenja nacionalnih prava manjine. Naše je duboko uverenje da te povrede, protiv kojih se vodila i vodi aktivna administrativna i ideološkopoliitička borba državnih organa i svesnih socijalističkih snaga na teritoriji NR Makedonije, ni u kom slučaju ne može biti uzrokom zahteva nekoliko hiljada, od preko 300.000 pripadnika nacionalnih manjina, za otpust iz državljanstva, kako to u suštini želi da dokaže narodni poslanik Hivzi Sulejmani.

Na drugoj strani, drug Sulejmani prigovara pogodnostima koje se pružaju za iseljenje. Stojimo na stanovištu da je pružanje olakšica u odnosu na imovinu produžetak brige naše zajednice prema građanima, dojučerašnjim njenim državljanima i da to odgovara demokratskim i humanim principima na kojima ona počiva, pa nam je čudno mišljenje druga Sulejmanija koji tvrdi da se ne može pomiriti sa demokratskim i humanim principima »vrlo privlačne pogodnosti za iseljenje« koje se pružaju pripadnicima turske nacionalne manjine.

Pod C). Narodnim vlastima NR Makedonije poznato je sa terena da su se pojedini ljudi koji su se preselili u Tursku žalili i kajali za svoj postupak. Smatramo da je, i pored toga, jedino pravilno što je izneo drug Koliševski u svojoj izjavi o ovom pitanju, naime da bi »prinudno zadržavanje lica koja traže otpust iz državljanstva ili vršenje bilo kakvog pritiska značilo ne samo slabljenje prijateljskih odnosa sa Turskom, već i stvaranje nezadovoljstva među njima«.

Pod D). Pre svega ne stoji da ogroman broj pripadnika turske i albanske nacionalne manjine u NR Makedoniji nose prezimena sa nastavkom »ovski«. Tačnije bi bilo reći da jedan deo muslimana u NR Makedoniji ima prezimena sa nastavkom »ov« i »ovski«, slično kao što muslimani u NR Bosni i Hercegovini u većini imaju prezimena na »ić«. To su takozvani torbeši, ljudi koji su tokom istorije primili islam a sačuvali jezik i običaje makedonskog naroda. Međutim, ima znatan deo i takvih muslimana, torbeša, koji se danas osećaju Turcima ili Šiptarima. Oni u većini nemaju takve nastavke.

Uopšte uzet takvo je pitanje neobično. Niko i nigde u NR Makedoniji ne vidi u njemu problem. Svako se preziva kako želi i niko i nikada posle oslobođenja nije imao primedbe niti bio pozivan na ispitivanje ili odgovornost za to. U 1945 godini Narodno sobranje NR Makedonije donelo je zakon po kome se svakom njenom građaninu pružalo pravo da odredi svoje ime i prezime i, evo, prošlo je 9 godina da se ova normalna i svršena stvar nije dosad ni od koga potezala.

Pod E). Ako se zaista radi o tome da je nekolicina Šiptara uspeła da pod vidom Turaka dobije otpust iz državljanstva FNRJ za odlazak u Tursku to je stvar njihovog ličnog opredeljenja i ne predstavlja pojavu kojom bi trebalo da se bavi Savezno izvršno veće.

Pod F). Iz napred iznetog vidi se da je stav Izvršnog veća NR Makedonije bio na liniji naše politike pune ravnopravnosti između nacionalnih manjina i ostalih naših naroda i jačanja odnosa naše zemlje i prijateljske Turske, pa stoga Savezno izvršno veće nalazi da nema nikakvog osnova da se posebno bavi razmatranjem ovog pitanja.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Sekretar Saveznog izvršnog veća

Veljko Zeković, s. r.

Pretstavke i žalbe. — U vremenu od 28 juna do 23 oktobra ove godine primljena je 541 pretstavka i žalba. Predlažem da se spisak pretstavki i žalbi ne čita pošto je umnožen i razdeljen poslanicima već da se unese u stenografske beleške. Da li se Dom slaže sa ovim predlogom? (Slaže).

Predlozi i nacrti zakona i drugih akata. — Od Saveznog izvršnog veća primili smo:

a) Predlog zakona o ratifikaciji Ugovora o savezu, političkoj saradnji i uzajamnoj pomoći između Federativne Narodne Republike Jugoslavije, Kraljevine Grčke i Republike Turske koji je dostavljen Odboru za spoljne poslove. Za poverenika Saveznog izvršnog veća određen je dr Milan Bartoš, državni savetnik u Državnom sekretarijatu za inostrane poslove.

b) Memorandum triju ministara spoljnih poslova koji sadrži preporuku o Balkanskoj savetodavnoj skupštini. Memorandum je podeljen narodnim poslanicima.

v) Nacrt saveznog društvenog plana za 1955 godinu koji je dostavljen Odboru za narodnu privredu.

g) Nacrt opšteg zakona o upravljanju školama koji je dostavljen Odboru za prosvetu. Za poverenike Saveznog izvršnog veća određeni su Lepa Perović, sekretar Sekretarijata za prosvetu Saveznog izvršnog veća, i dr Jovan Đorđević, sekretar Sekretarijata za zakonodavstvo i organizaciju Saveznog izvršnog veća.

d) Nacrt osnovnog zakona o šumama koji je dostavljen Odboru za narodnu privredu. Za poverenika Saveznog izvršnog veća određen je Milorad Vučković, načelnik sektora u Sekretarijatu za zakonodavstvo i organizaciju Saveznog izvršnog veća.

đ) Nacrt zakona o vojnim sudovima koji je dostavljen Odboru za organizaciju vlasti i upravu. Za poverenike Saveznog izvršnog veća određeni su Zvonimir Oštrić, predsednik Vrhovnog vojnog suda, i Radoš Raičević, načelnik Pravnog odeljenja Državnog sekretarijata za poslove narodne privrede.

e) Nacrt osnovnog zakona o izdavačkim i novinskim preduzećima koji je dostavljen Odboru za prosvetu. Za poverenike Saveznog izvršnog veća određeni su Lepa Perović i dr Jovan Đorđević.

ž) Predlog odluke o izmenama i dopunama Saveznog društvenog plana za 1954 godinu. Savezno izvršno veće podnelo je zahtev da se ovaj predlog odluke donese po hitnom postupku.

Molim da drug Todorović obrazloži Domu hitnost ovog zakonskog predloga.

Pretstavnik Saveznog izvršnog veća **Mijalko Todorović** (Izborni srez gružanski, NR Srbija): Drugovi i drugarice narodni poslanici, Savezno izvršno veće uporedo sa pripremama predloga društvenog plana za iduću godinu priprema i neke promene u režimu našeg deviznog poslo-

vanja. Te promene su neophodne kako zbog sadašnje situacije u našem bilansu plaćanja sa inostranstvom tako i radi poboljšanja čitavog našeg privređivanja u ovoj oblasti, u oblasti izvoza i uvoza, čitavog deviznog poslovanja. Međutim, promene u ovom deviznom sistemu potrebno je sprovesti tako da novi sistem počne da funkcioniše još u toku ove jeseni, naime, od 1 novembra. To zbog toga što većina naših privrednih organizacija baš u ovom periodu sklapa ugovore sa inostranstvom, kako u pogledu izvoza tako i u pogledu uvoza, pa bi bilo potrebno da ih sklope pod uslovima novog deviznog režima. Zbog toga, Savezno izvršno veće moli Narodnu skupštinu da primeni hitan postupak pri pretresu predloga za izmenu Saveznog društvenog plana, jer, kao što sam rekao, novi devizni režim treba da stupi 1 novembra na snagu. Radi se o tome da je u Saveznom društvenom planu za 1954 godinu fiksiran procenat deviznih sredstava koja ostaju na slobodnom raspolaganju izvoznici, privrednim organizacijama koje izvoze. Međutim, dosadašnje iskustvo i režim koji mi predviđamo za 1955 godinu zahtevaju da se ovaj procenat određuje nešto elastičnije i da ne bude izričito fiksiran u društvenom planu od strane Narodne skupštine i to za čitavu godinu. Zato vas molim da usvojite hitan postupak za izmenu ove odredbe u Saveznom društvenom planu za 1954 god.

Pretsednik Vlada Zečević: Čuli ste obrazloženje člana Saveznog izvršnog veća druga Todorovića. Po poslovniku, po članu 152, stavljam ovaj predlog o hitnosti na glasanje. Ko je za, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko protiv? (Nema). Konstatujem da je ovim usvojena hitnost postupka za pretres Predloga odluke o izmeni Društvenog plana za 1954 godinu.

Narodni poslanik Adem Hercegovac podneo je Predlog zakona o izmeni Zakona o pravnom položaju verskih zajednica koji je dostavljen Odboru za organizaciju vlasti i upravu.

Narodni poslanik Radoš Lepenac podneo je Predlog zakona o dopuni Osnovnog zakona o budžetima koji je dostavljen Odboru za narodnu privredu.

Izveštaji odbora. — Od Mandatno-imunitetskog odbora primili smo izveštaj u kome se predlaže verifikacija mandata narodnom poslaniku Krajcar Antonu koji je izabran na dopunskim izborima za Izborni srez Pazin i Labin.

Na osnovu svega gore izloženog predlažem Domu sledeći dnevni red:

1) Pretres izveštaja Mandatno-imunitetskog odbora;

2) Pretres Predloga zakona o ratifikaciji Ugovora o savezu, političkoj saradnji i uzajamnoj pomoći između Federativne Narodne Republike Jugoslavije, Kraljevine Grčke i Republike Turske;

3) Pretres Memoranduma o Balkanskoj savetodavnoj skupštini;

4) Pretres Predloga odluke o izmenama i dopunama Saveznog društvenog plana za 1954 godinu.

Da li Dom prihvata ovaj dnevni red? (Prihvata). Objavljujem da je Dom prihvatio ovako predloženi dnevni red.

Od Predsednika Savezne narodne skupštine dobio sam sledeće pismo (čita):

SAVEZNA NARODNA SKUPŠTINA

Pretsednik

SNS (A) 134

23-X-1954 g.

Beograd

PRETSEDNIKU SAVEZNOG VEĆA SAVEZNE NARODNE SKUPŠTINE

Beograd

Drug Predsednik Republike izrazio je želju da na zajedničkoj sednici oba doma Savezne narodne skupštine podnese u ime Saveznog izvršnog veća ekspozu u vezi sa razmatranjem pred Saveznom narodnom skupštinom Predloga za ratifikovanje Ugovora o savezu, političkoj saradnji i uzajamnoj pomoći između FNRJ, Kraljevine Grčke i Republike Turske, potpisanog na Bledu 9 avgusta ove godine, preporuke trojice ministara inostranih poslova o opštim načelima za osnivanje Balkanske savetodavne skupštine i Sporazuma sadržanog u Memorandumu o saglasnosti između vlada FNRJ, Italije, SAD i Velike Britanije o Slobodnoj Teritoriji Trsta.

U vezi sa napred izloženim, molim vas da na sednici svoga Doma, koja će se održati 24 ovog meseca u 11 časova, predložite donošenje zaključka da se na dan 25 oktobra o. g. u 9 časova održi zajednička sednica oba doma Savezne narodne skupštine na kojoj bi Pretsednik Republike održao svoj ekspozu.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Pretsednik

M. Pijade, s. r.

U vezi sa ovim pismom pitam Dom da li prihvata ovaj predlog da se sutra održi zajednička sednica oba doma? (Aplauz). Pošto Dom prihvata ovaj predlog, zajednička sednica održaće se sutra, 25 oktobra 1954 godine, u 9 časova pre podne.

Pošto je prihvaćen dnevni red, prelazimo na prvu tačku dnevnog reda: Pretres izveštaja Mandatno-imunitetskog odbora.

Molim izvestioca narodnog poslanika Olgu Vrabich da pročita izveštaj.

Izvestilac Mandatno-imunitetskog odbora Olga Vrabich (NR Slovenija) (čita):

SAVEZNOM VEĆU SAVEZNE NARODNE SKUPŠTINE

Beograd

Mandatno-imunitetski odbor, na svojoj sednici od 24 oktobra ove godine, pretresao je izveštaj Savezne izborne komisije o dopunskim izborima u srezu Pazin i Labin na kojima je izabran za narodnog poslanika Krajcar Antun.

Odbor je našao da su izbori izvršeni na osnovu zakona i predlaže Domu da se izvrši verifikacija mandata narodnom poslaniku Krajcar Antunu.

Za izvestioca je određen narodni poslanik Olga Vrabič.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Sekretar

Pretsednik

Olga Vrabič, s. r.

E. Popovski, s. r.

Članovi:

H. Hasanagić, s. r., M. Vuksanović, s. r., Vice Buljan, s. r.

Pretsednik Vlada Zečević: Otvaram pretrës po izveštaju Mandatno-imunitetskog odbora. Ko želi reč? (Niko). Pošto se niko ne javlja za reč stavljam predlog na glasanje.

Ko je *za*, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko *protiv*? (Nema). Da li se neko uzdržao? (Nije).

Objavljujem da je Savezno veće prihvatilo izveštaj Mandatno-imunitetskog odbora i time izvršilo verifikaciju mandata Krajcar Antuna, narodnog poslanika za Izborni srez Pazin i Labin.

Molim narodnog poslanika Krajcar Antuna da položi zakletvu.

(Antun Krajcar polaže zakletvu).

Pretsednik Vlada Zečević: Zaključujem današnju sednicu, a naredna će biti zakazana sutra na zajedničkoj sednici.

(Sednica je zaključena u 12,35 časova).

PRILOZI

SPISAK

PRIMLJENIH PRETSTAVKI I ŽALBI ZA SAVEZNO VEĆE SAVEZNE NARODNE SKUPŠTINE OD 28 JUNA DO 23 OKTOBRA 1954 G.

Stanojević Dobrosav iz Beograda; Štern Margareta iz Sarajeva; Višnjić Petar iz Varaždina; Kovačević Dobrovoje iz Bogutovca, Srez žički; Barbulović Branislava iz Kostolca, Srez požarevački; Burić Dragomir iz Popova, srez Bjeljina; Petković Bosiljka iz Paraćina; Jovanović Aldona iz Boleča, Srez beogradski; Lopičić Desanka iz Beograda; Mandić Neško iz Nikšića; Jevtić Milan iz Valjeva; Srećković Vojin iz G. Crnjiljeva, Srez podgorski; Kolić Šahin, Arif i Bajro iz Batića Brijega, srez Bjelo Polje; Simić Živojin iz Mišara, Srez pocerski; Višacki Slavka iz Pančeva; Turo Zlata iz Subotice; Janković Milica iz Smedereva; Miklašić Franc iz Maribora; Kulčić Stanko iz Amajlije, Srez bjeljinski; Horvat Miroslav iz Beograda; Vuković Bajo iz Šobajića, Srez titogradski; Tomašev Martin iz Koluta, Srez somborski; Isakov Živan i Milan iz Orlovata, Srez tamiški; Kruljac Marica iz Beograda; Bikšić Marta iz Beograda; Živanović Rosa iz Smedereva; Dinić Milija iz Beograda; Bešović Grujica iz Beograda; Milovanović Mileva iz Kraljeva; Filipović Ljubomir iz Beograda; Popović Borisav iz Beograda; Vraneš Mato iz Rijeke; Fekonja Franc iz Ihove, Srez mariborski; Ristić Rista iz Beograda; Marić Milivoj iz Deronje, Srez odžački; Aćimović Bogdan iz Tetova; Vrtarić Ivan iz Osijeka; Stevanović Božidar iz Ljuljaka; Čačić Milena iz Beograda; Milovanović Miodrag iz Beograda; Čekerevac Radovan iz Beograda; Jovanović Magdalena iz Smederevske Palanke; Vuković Leposava iz Beograda; Jančić Vojislav iz Kostajnice; Živković Leposava iz Belog Potoka; Brkić Petar iz Beograda; Kovačević Jovan iz Gackog; Pantelić Ana iz Beograda; Kafol Ivana iz Ljubljane; Polić Marija iz Travnika; Račić Milan iz Vranještice; Tumin Norbert iz Zagreba; Marjanović Stojan iz Beograda; Stojanović Živomir iz Gornje Sabante; Eminić Zdenka iz Zagreba; Gaćimovski Mita iz Novog Sada; Nikolovski Boris i Nase Stankovski iz Trnova; Badnjar Stanica iz Srpskog Miletića; Filipović Radoje iz Strme Gore; Sekulić Milica iz Beograda; Vučić Rajko iz Prištine; Lazarević Budimir iz Vinoroča; Petrović Ostoja iz Negotina; Doce Đeodieski iz Rašpana; Todorović Randel iz Beograda; Milutinović Aleksa iz Blaca; Aćimović Milojka iz Beograda; Milić Vladimir iz Beograda; zemljoradnici sreza Bijeljine; Korać Nada iz Valjeva; Stojanović Danica iz Beograda; Radić Rajko iz Topolovca, Srez tamiški; Murselović Mevlja iz Beograda; Gačić Ljubiša iz Bačinaca, srez Šid; Krasnić Hilmiya iz M. Belacevca; Berdon Viljem iz Hoč pri Mariboru; Čekić Dragica iz Beograda; Vasiljević Živorad iz Valjeva; Ilić Vujica iz Sevice; Vasić Dimitrije iz Šubajića; Milosavljević Petar iz Beograda; Duridanski Strahil iz Skoplja; Baljoi Fazlija Hamzo iz Iglarova, Srez podrinski; Bjelovac Mara iz Zemuna; Kotlajić Božidar iz Čačka; Čampa Petar iz Beograda; Buble Nikica Ivanova iz Trogira; Tomić Nikola iz Zagreba; Mikić Stojan iz Podujeva; Mišković Stanojka iz Niša; Prener dr. Ljuba iz Ljubljane (za Fišler Margaretu iz Boča); Ostojić Randel iz Beograda; Mijatov Toša iz Subotice; Simonović Tune iz Zvečana; Broz Avao iz Zagreba; Banzić Ljubica iz Beograda; Pantić Vitoimir iz Beograda; Mojsijeva Sofija iz Vesena, Švajcarska; Stojanović Atanasije iz Raške, Srez studenički; Kasagić Savo iz Rijeke; Petrak Ivo iz Celja; Mlatković Antun iz Slavenskog Broda; Hidanović Munira iz Banovića; Pribić Vera iz Beograda; Ivić Miloš iz Beograda; Jovanović Katarina iz Beograda; Đorđević Jovan iz Skoplja; Petrovska Ratka iz Štipa; Pavlović Georgije iz Beograda; Drinovec Vladimir iz Ljubljane;

Terzin Marija iz Velike Kikinde; Bratić Nikola iz Beograda; Adamović Živan iz Beograda; Mužina Josip iz Malinske, Krk; Jovanović Milenko iz Titovog Užica; Čočorovski Lambe iz Nove Gorice; Milić Aleksandar iz Velikog Orašja, Srez pomoravski; Popović Božo iz Bleda; Benčić Mijo iz Đakova; Jovanović Mita iz Beograda; Petričević Ratko iz Čačka; Stojanović Vlastimir iz Valjeva; Matić Branimir iz Beograda; Filipović Zdravko iz Valjeva; Kežić Ljubica iz Malog Prologa, Metković; Jovanović Živan iz Beograda; Banović Živko iz Beograda; Zdravković Radmila iz Beograda; Pecarski Milena iz Beograda; Aron Romano iz Beograda; Kurekaš Dragica iz Beograda; Dragić Marija iz Beograda; Stojanović Milutin iz Rečice, Srez jablanički; Pavić Krsman iz Katrge, Srez ljubičko-trnavski; Mitrović Marija iz Selnice, srez Donja Stubica; Ikonić Srbslav iz Bačke Palanke; Filipovski Zlate iz Beograda; Eparhiski upravni odbor Eparhije gornjokarlovačke, Karlovac; Faik Dalip Ametovski iz Kumanova; Rabrenović Radmila iz Beograda; Tufegdžić Emilija iz Beograda; Marinković Ivanka iz Ravnja, Srez mačvanski; Zečević Nikola iz Lipnika, srez Sanski Most; Demirović Zija iz Beograda; Pavlović Stoja iz Novog Sarajeva; Bubalo Anica iz Bijače, Srez ljubuški; Kovačević Milorad iz Tubravića, Srez valjevski; Popović Negoslav iz Beograda; Jovanović Milosav iz Čuprije; Dacić Marija iz Beograda; Mitić Borka iz Beograda; Mordović Bogić iz Kurikuće (sa 40 potpisnika), srez Ivangrad; Zemljoradnička zadruga »Pančevac« iz Pančeva; Grubišić Dušan iz Vrška; Ilić Ilinka iz Beograda; Džomparin Vita (sa 2 potpisa) iz Vrbice, srez Velika Kikinda; Cuih Alfons iz Dubrovnika; Jarki Ivan iz Kaladurđevića, Srez trebinjski; Tomašević Dafina iz Beograda; Vučaj Nasta iz Đakovice; Janković Savka iz Svetozareva; Mihić Mara iz Beograda; Milić Dimitrije iz Beograda; Gačić Marko iz Splita; Vojinović Ljubica iz Beograda; Grisold Marija iz Beograda; Subotić Vida iz Beograda; Cibuljnik Marija iz Viteza, Srez travnički; Krnjajski Vera iz Subotice; Gračan Tereza iz Hrtkovaca, Srez rumski; Brlobuš Ivan iz Sobočana, srez Čazma; Stojkova Donče iz Beograda; Tkalac Krunoslav iz Beške, Srez staropazovački; Lovrić Mirko iz Kruševca; Tomović Radoslav iz Novog Sada; Milić Milojka iz Paraćina; Tomić Zora iz Beograda; Kos Tone iz Brežic, srez Krško; Marjanović Stanojka iz Pinosave; Ternau Mihal iz Vladimirovca, srez Valpovo; Dimović Roksanda iz Beograda; Ljubojka Milka iz Kruševca; Nešković Slavna iz Bariča, Srez posavski; Ristić Jevrem iz Beograda; Suškalo Ratko iz I Čadevice, Srez bosansko-novski; Grubišić Milan i Mara iz Vrška; Oruškin Slavko iz Sanada, srez Novi Kneževac; Dimitrijević Miodrag iz Kladova, Srez ključki; Radeč Radomir iz Resnika, Srez vučitrnski; Marković Žika iz Beograda; Pavlović Roksanda iz Mladenovca, Srez kosmajski; Čurić Milan iz Novog Sada; Mataija Pepin iz Crikvenice, Srez vukovarski; Vasić Velimir iz Mačvanskog Belotića, Srez mačvanski; Marjanović Danica iz Beograda; Hadži Kojčevski Rista iz Devdelije; Sandić Slavko iz Sarajeva; Zdelarić Đuro iz Beograda; Milošević Živomir iz Beograda; Savić Jovan iz Niša; Radosavljević Sevdalina iz Niša; Lagundžija Mijat iz Jablana, Srez banjalučki; Subotin Stevan iz Beograda; Kvintus Vera iz Vukovara; Orestijević Filip iz Beograda; Šakić Ante iz Žeželice Gornje, srez Split; Jakovljević Miloš iz Suvog Dola, Srez jastrebački; Manojlović Desanka iz Kragujevca; Lukač Margita iz Sente; Boljanović Đorđe iz Požarevca; Tufegdžić Dragica iz Beograda; Kovačević Obren iz Mrkanje, srez Sokolac; Radulović Dušan iz Plava, Srez ivangradski; Popović Milorad iz Beograda; Maglovski Antun iz Niša; Gerež Toma iz Ježeva, srez Dugo Selo; Grozdanović Vitomir iz Novog Sada; Bujić Stevan iz Ljukova, Srez staropazovački; Čirić Jovan (sa 3 potpisa) iz Mramorka, Srez kovinski; Jerković Simo iz Sarahova; Marković Momčilo iz Beograda; Stojanović Najdan iz Beograda;

Stojanović Milica iz Srbobrana, Srez bečejski; Tasić Milka iz G. Topolnice, Srez niški; Marinković Stanka iz Novog Pazara; Uljarević Lazar iz Novog Pazara; Stambolija Mitar iz Beograda; Sobić Marko iz Mačvanskog Belotića, Srez mačvanski; Čale Petar iz Splita; Tomković Anuška iz Knina; Vuksanović Ružica iz Beograda; Atanasovski Miloš iz Skoplja; Nikolić Dragoljub iz Uzveča, Srez mačvanski; Rakić Radi-voje iz Novog Miloševa, Srez potiski; Orelj Janko iz Bačkog Sokolca, Srez bačkotopolski; Vodička Josip iz Kikinde; Velavić Liza iz Perićanaca, srez Orahovica; Kričko Marko iz Šibenika; Stanković Kosta iz Beograda; Bekavac Mato iz Studenaca, Srez imotski; Maksimović Radovan iz Svetozareva; Mijajilović Ljerkica iz Bjelašnice, Srez zaječarski; Džajević Živka iz Kragujevca; Mićović Velizar iz Vrnjačke Banje; Ljubić Slavko iz Zagreba; Čapan Franjo iz Karlovca; Radenović Obren iz Indije, Srez staropazovački; Mošić Dobrija iz Kragujevca; Popović Petar iz Beograda; Randalović Sreten iz Beograda; Jovičić Stevan iz Branjina, srez Beli Manastir; Rajšić Milan iz Andigola, srez Čazma; Milovanović Krsta iz Beograda; Brzakov Branko iz Srbobrana, Srez bečejski; Popović Jovan iz Osmaka, Srez zvornički; Radosavljević Milanko iz Deliblata, Srez kovinski; Eržebek Palfi iz Zrenjanina; Ostojić Duja iz Beograda; Savić Milan iz Bjeljine; Mandić Vladimir iz Soko Banje; Đodan Dane iz Kolute, Srez somborski; Nišević Radomir iz Lamovite, Srez prijedorski; Puhalo Božo (sa 259 potpisa) iz Nove Pazove; Milakov Jovanka iz Krnjače, Beograd; Dimitrijević Ružica iz Bagrdana, Srez belički; Lazić Miodrag iz Beograda; Topalović Mladen iz sanatorijuma Knez Selo, Niš; Griger Ludvig i Jelena iz Novog Sada; Veletić Ilija iz Nove Gradiške; Maksimović Spasoje iz Valjeva; Gostović Mihailo iz Bačkog Brestovca, Srez odžački; Klisarić Dušan iz Beograda; Aračić Petar iz Novog Beograda; Popović Marko iz Petrovića, Srez nikšićki; Hajnrih Viktor iz Valpova; Drašković Cvetko iz Beograda; Edić Lazo iz Dužina, Srez vršački; Mihailović Ljubomir iz Prokuplja, Srez toplički; Tijosavljević Dragica iz Novog Pazara; Gorstnik Pavle iz Ljubljane; Kosanović-Filipović Mila iz Beograda; Dimić Milan iz Beograda; Bošković Živa iz Melenaca, Srez bečejski; Kljakić Dragomir iz Beograda; Milovanović Radivoje iz Bovna, Srez moravski; Bogdanović Stana iz Kneževca, Srez beogradski; Beretić Julijana iz Beograda; Nenadić Anka iz Beograda; Krnjanc Radomir iz Prijedora, Srez ljubičko-trnavski; Šarinić Mijo iz Gornje Svarče, Srez karlovac; Strugarević Svetomir iz Brusnice, Srez takovski; Borački Vida iz Beograda; Damjanović Momčilo iz Beograda; Kotar Lovrenc iz Trbanskog Vrh, srez Novo Mesto; Vujić Milka iz Beograda; Blagojević Miroslav i Ružica iz Beograda; Rajh Jože iz Maribora; Stanić Angelina iz Novog Beograda; Đorđević Dragica iz Beograda; Ljubinković Vladimir iz Beograda; Lasklaci Mihail iz Koluta, Srez somborski; Pešić Vaso iz Beograda; Stamenković Milorad iz Vranja; Stojadinović Zora iz Požežena, Srez ramski; Popović Rada iz Beograda; Petković Gordana iz Beograda; Stojanović Sibin iz Vlasotinaca, Srez vlasotinački; Beg Danica iz Beograda; Rafajlović Nikola iz Beograda; Kuzmanović Živan (sa 5 potpisa) iz Šapca; Majstorović Tihomir iz Ropočeva, Srez kosmajski; Milo-savljević Rajko iz Beograda; Marjanović Vuja iz Beograda; Pacić Selimir iz Beograda; Đurić Aleksandar iz Beograda; Simić Mara iz Beograda; Pavlović Stevan iz Bukovca, Srez novosadski; Rajković Miodrag iz Kruševca; Guljaš Istvan (sa 7 potpisnika) iz Mihailova, Srez bečejski; Šipka Milja iz Barajeva, Srez beogradski; Miletić Ljubisav iz Kragujevca; Imširivčić Bida iz Zvornika; Rad Joša (sa 35 potpisnika) iz Orlovata, Srez tamiški; Filimonović Radina iz Obrenovca; Redžepavić Sulejman iz Beograda; Spirić Slobodan iz Lazarevca; Ivanović Bora iz Beograda; Radosavljević Ljubomir iz Bora; Antulov Mihovil iz Beograda; Dučić Vera iz Beograda; Matković Branka iz Karlovca;

Milošević Ljubica iz Cetinja; Andonovski Stevo iz Jabuke, Srez pančevački; Nikolić Tihomir iz Šapca; Dimitrijević Bogdan iz Dolne Banje, Srez gostivarski; Trmošljanić Miodrag iz Draginja, Srez posavotamnnavski; Đorđević Vukosava iz Beograda; Sekuljica Zorica iz Beograda; Tankosić Stanko iz Krajišnika, srez Jaša Tomić; Stajman Alojzija iz Ljubljane; Veljović Veljo iz Velikog Gradišta; Vinski Stjepan iz Budaševa, srez Sisak; Rončević Katarina iz Beograda; Kalićanin Miloš iz Niša; Roglić Radomir iz Beograda; Erski Triva iz Zrenjanina; Atanasković Leposava iz Beograda; Marinković Milena iz Beograda; Buzanić Mirjana iz Beograda; Ibrahimovski Ibrahim iz Beograda; Kores Turi Sandor iz Kikinde; Hinić Milica iz Bačkog Brestovca, Srez odžački; Vajnberger Terezija iz Petrovaradina; Desnica Mile iz Apatina; Beriša Asan iz Peći; Perić Kata i Grublješić Anka iz Karlovca; Cerić Đorđe iz Trstenika; Hitenberger Samuel iz Zemuna; Milanović Drago iz Brijesnice, Srez bijeljinski; Konstatinović Naum iz Višegrada; Nenadić Milan iz Bačkog Brestovca, Srez odžački; Grujić Joca iz Despotova, Srez kulski; Didić Ljubomir iz Beograda; Milenković Jelena iz Beograda; Drakulić Božica iz Ličkog Petrovog Sela, srez Titova Korenica; Macura Bogdan (sa 11 potpisa) iz Ervenika, srez Knin; Marić Ljubo iz Beograda; Kapisazović Obrad iz Beograda; Jašarević Ismail iz Niša; Rajić Milentije (sa 9 potpisa) iz Smederevske Palanke; Soldatović Jevrem iz Beograda; Kovačević Božo iz Boljevca; Filipović Milan iz Jasenice, Srez zvornički; Stanimirović Makevija iz Ševarica, Srez pocerski; Katić Milica iz Beograda; Čuković Zora iz Obrenovca; Joldić Momčilo iz Ševarice, Srez pocerski; Šajinović Ilija iz Ševarice, Srez pocerski; Arsenović Mihailo iz Ševarice, Srez pocerski; Smiljanić Marija iz Pančeva; Maletić Ilija iz Majura, Srez pocerski; Dobić Jolan iz Novog Sada; Urošević Jovan i Stanojević Života (sa 77 potpisa) iz Suvog Dola, Srez homoljski; Tilović Lazar iz Niša; Slak Jože iz Zagreba; Kuzmanović Milorad iz Skupljana, Srez posavo-tamnnavski; Filipović Stana iz Beograda; Moljković Gvozden iz Beograda; Veković Ljubisav iz Beograda; Savanović Jovan iz Požarevca; Leposavić Vojin iz Beograda; Svijetković Spasoje iz Suhog Polja, Srez dobojski; Mitić Mihailo iz Novog Beograda; Gojak Jelena iz Smederevske Palanke; Lajkić Aleksije iz Smederevske Palanke; Busovača Mustafa iz Sarajeva; Sabov Branko iz Beograda; Auer Jože iz Mihovceva, Srez ptujski; Grbić Bosiljka iz Krajišnika, Srez jašatomički; Stojanović Ilija iz Vukovca, Srez homoljski; Ignjatović Živojin iz Zrenjanina; Sobot Božidar iz Beograda; Latov Zagorka iz Novog Sada; Lincner Josip iz Rume; Livanović Branka iz Zagreba; Habić Petar iz Okraja, srez Knin; Mičić Miodrag iz Tabanovića, Srez pocerski; Garić Radomir iz Zemuna; Šuster-Sinrajh Ervin iz Zagreba; Turk-Tavražić Slavica iz Bačke Palanke; Knezi Miško i Liza iz Svetozara Miletića, Srez somborski; Čupić Jovan iz Lipolista, Srez mačvanski; Stošić Dušan iz Gnjilana; Todorović Vukoman iz Kruševca; Tubić Žarko iz Beograda; Veselinov Sofija iz Novog Bečaja; Ivić Kata iz St. Perkovaca, srez Slavonski Brod; Grbić Kamenko iz Zablja, Srez žabaljski; Duić Marija iz Banja Luke; Stepanović Vladislav iz Beograda; Trpana Ivanova Zafirova iz Skoplja; Krunić Mitar iz Vukovara; Đorđević Aleksandar iz Faljuva, Srez tamnnavski; Tešin Miloš iz Zablja; Fridrih Eva iz Karanca, srez Beli Manastir; Dragojlović Vukica iz Sremskih Karlovaca; Pešović Jevrem iz Lučice, Srez studenički; Čelikić Ratoljub iz Kobišnice, Srez negotinski; Radić Kosta iz Erdevika, Srez šidski; Gavrilović Branko iz Dabrina, srez Glina; Jarkovački Slavko iz Dolova, Srez pančevački; Čelić Olga iz Požarevca; Stojković Dušanka iz Titovog Užica; Patardić Josip iz Vinkovca; Šević Milutin iz Beograda; Cerovina Radojka iz Beograda; Antić Stojan i Radovan iz Klajića, Srez jablanički; Jović Milan iz Banja Luke; Majstorović Emil iz Beograda; Jurišin Mita iz Zablja; Žutobradić Dra-

goslava iz Umke, Srez beogradski; Marković Mara iz Lipnice, srez Tuzla; Matić Radoje iz Ribara, Srez homoljski; Mišić Milisav iz Ribara, Srez homoljski; Radosavljević Dobrivoje, Avramović Sima, Stamatović Života, Avramović Svetomir, Milenković Milosav, Miliwojević Stamata, Novaković Jelesije, Jović Miloš, Miladinović Svetomir, Todorović Miliwoje, Milošević Miroslav i Joksimović Jevrem, svi iz Ribara, Srez homoljski; Bufulović Petar, Šerbanović Ilija, Šujkić Blagoje, Tufanić Lazar, Marković Jovan, Kostić Jovan, Paucanović Ilija, Golubović Sima, Florić Ilija, Šušulović Petar, Tilić Stanoje, Dogar Ilija, Šćapulović Paun, Trujić Jovan, Jeremić Janko, svi iz Laznice, Srez homoljski; Perić Dobrosav, Milić Miliwoje, Perić Petar, Milošević Radovan, Mihajlović Milosav, Milošević Nikola, svi iz Izvarice, Srez homoljski; Kalinić Dušan iz Krepoljina, Srez homoljski; Stojićević Velimir, Bogdanović Trajko, Stojanović Stojan i Milić Dobrosav, svi iz Izvarice, Srez homoljski; Milutinović Života, Ilić Radosav, Nikolić Ivan, Nikolić Ilija, Miladinović Milorad, Petrić Trajilo, Tomić Milan, Maksić Dragutin, Jović Ranko, Radovanović Ljubomir, svi iz

Jošanice, Srez homoljski; Badnjarić Pavle, Matić Petar, Pavlović Petar, Žumerić Blagoje, Nikolić Damjan, Pankalujčić Stanoje, Trkulović Ilija, Pankalujčić Pavle, Ridžić Nikola, Jeremić Petar, Vojkić Đorđe, Petrović Sima, Kroštarević Avram, Minić Antonije, Ridić Blagoje, Jošić Ilija, Karabaš Paun, Jošić Milan, Šerbanović Radovan, svi iz Laznice, Srez homoljski; Krstić Mileta, Stević Miliwoje, Ljikić Miliwoje, Nikolić Stana, svi iz Jošanice, Srez homoljski; Macić Đorđe, Stevuljević Marko, Dudić Sima, Peruničić Jovan, Petrović Đorđe, Ilić Jana, Jakšić Petar, Mladenović Maksim, Grujić Janko, Ilić Petar, Grujičić Cvetko, svi iz Krepoljina, Srez homoljski; Ploskić Pavle, Buzejić Ilija, Martinesić Petar, Garanović Petar, Babejić Petar, Jeremić Stanoje, Derviš Martin, svi iz Laznice, Srez homoljski; Jager Ančka iz Beograda; Špindler Rudolf iz Ljubljane; Janković Draga iz Beograda; Drašković Cvetko iz Beograda; Kuzmanović Jovan iz Vukošića, Srez posavo-tamnavski; Topalović Marinko iz Bušanje, Srez pljevaljski; Mrgić Sadika iz Jajca; Ložić Živana iz Beograda.

SAVEZNO VEĆE

i

VEĆE PROIZVOĐAČA

7-ma ZAJEDNIČKA SEDNICA

ODRŽANA 25 OKTOBRA 1954 GOD.

SADRŽAJ:

Pre dnevnog reda:

1) Saopštenje o izlasku jedinica JNA u oblast srezova Buje i Kopar i u deo bivše zone »A« na Miljskom Poluostrvu;

2) Pozdrav delegata srezova Kopar i Buje Julija Beltrama i Ermi Medice.

Dnevni red:

Ekspoze Pretsednika Republike Josipa Broza Tita.

Govornici: Moša Pijade, Julije Beltram, Ermi Medica, Josip Broz Tito, Fadil Hodža, Miloš Minić, Nikola Sekulić, Josip Vidmar, Uglješa Danilović, dr Jože Potrč, Josip Šestan, Vaso Gajić, Kemal Sejfula, Vladislav Ribnikar.

PRETSEDAVAO:

PRETSEDNIK

MOŠA PIJADE

SEKRETAR:

VELIMIR STOJNIĆ

Početak u 9,15 časova

Pretsednik Moša Pijade (Izborni srez Beograd I, NR Srbija): Otvaram sedmu zajedničku sednicu domova.

Ovu sednicu sazva sam na osnovu odluke oba doma, da bi se na njoj čuo ekspozicija Pretsednika Republike o rešenju tršćanskog pitanja i o nekim drugim pitanjima spoljne politike.

Molim druga sekretara da pročita zapisnik prošle sednice.

Sekretar Velimir Stojnić (Izborni srez Drvar, Bosansko Grahovo i Bosanski Petrovac, NR Bosna i Hercegovina) čita zapisnik VI zajedničke sednice od 2 jula 1954 godine.

Pretsednik Moša Pijade: Ima li primedaba na ovaj zapisnik? (Nema). Primedaba nema, zapisnik će se overiti.

Drugovi narodni poslanici, čast mi je izvestiti Narodnu skupštinu da su jutros u 5 časova naše graničarske jedinice i graničarske pomorske jedinice izišle na novu graničnu liniju na Miljskom Poluostrvu. (Aplauz).

U toku sutrašnjeg dana, 26 oktobra, regularne jedinice Jugoslovenske narodne armije ući će u oblast srezova Buje i Kopra, kao i u deo bivše zone »A« na Miljskom Poluostrvu. Komandant tih jedinica preuzeće garnizone od komandanta odreda.

U toku sutrašnjeg dana treba da se u celoj toj oblasti proširi naša civilna uprava.

Jutros je Vrhovni komandant, drugi Pretsednik Republike izdao naredbu po kojoj će 26 oktobra u 00 časova biti ukinuta Vojna uprava

JNA Jugoslovenske zone Slobodne Teritorije Trsta.

Srećan sam da mogu saopštiti Skupštini da su iz srezova Buje i Kopra i iz dela bivše zone »A« na Miljskom Poluostrvu došle dve delegacije koje sačinjavaju za srez Kopar: Franc Kralj, predsednik Sreskog narodnog odbora, Julij Beltram, sekretar Sreskog komiteta Saveza komunista, Bogdan Hrvatin, seljak iz Plavlja i Mario Santini, potpredsednik Opštinskog narodnog odbora iz Kopra, a za srez Buje: Ermini Medica, predsednik Sreskog narodnog odbora Buje, Jure Markovac, potpredsednik Narodnog odbora, i Vanja Vranisan, sekretar Sreskog komiteta Saveza komunista. Molim Skupštinu da ovim dvema delegacijama dozvoli prisustvo na ovoj sednici, jer žele da pozdrave Skupštinu. (Buran aplauz).

(Prilikom ulaska delegacije u dvoranu svi narodni poslanici ustaju i aplaudiraju).

Pozdravljam obe delegacije i dajem reč drugu Juliju Beltramu iz Kopra koji želi da pozdravi Skupštinu.

Julije Beltram: Tovariši ljudski poslanci! Dovolite, da v tem svečanem trenutku, ko najviši predstavnik jugoslovanskih narodov razpravlja o doseženem sporazumu z Italijo, izrazimo v imenu Okrajnega ljudskega odbora Koper občutke velikega zadovoljstva in globoke hvalenosti vseh delovnih ljudi našega okraja temu visokemu domu in državnemu vodstvu za vse, kar ste storili za našo dokončno osvoboditev in priključitev k FLRJ. S tem sporazumom se za-

ključuje daljše obdobje težkih in napornih bitki za zmago pravičnih zahtev narodov Jugoslavije, zlasti prizadetega prebivalstva vsega tržaškega ozemlja.

Mi se zavedamo, da je sporazum kompromis, ki rešuje vprašanje v današnjih realnih proporcijah z veliko dobre volje na eni in drugi strani. Prav tako se zavedamo naših velikih žrtev za mir, kajti ves svet ve za naše pravične zahteve. Slovensko prebivalstvo živi že dolga stoletja na obalah Tržaškega zaliva. Stoletja je bilo to ljudstvo izpostavljano težkemu pritisku tujcev, ki so vdiral na to ozemlje ter gospodarsko in nacionalno zatirali ter zasušnjevali autohtono slovensko prebivalstvo. V tem stoletju trajajočem boju za obstanek sta tujčevo gospodarstvo podpirali država in cerkev. Nešteto krivic je pretrpel naš delovni človek, nešteta ponižanja naš narod v vsej dolgi dobi, ko so se tod vrstile razne oblasti od beneške, avstrijske in končno italijanske. Kot je dolgo nasilje nad našim življenjem, tako dolg je tudi odpor, ki doseže vrhunec za časa italijanske okupacije.

Istra se zlasti ponaša s svojim odporom okupatorju, ki ni prenehal od njegovega prihoda 1918., pa vse do izгона 1945. leta. O tem govore številna zgodovinska dejstva in žrtve. Nikdar ni zaostajala v boju in odporu za ostalimi okupiranimi predeli. Sledeč idejam splošnega osvobodilnega boja je vedno dajala boju za nacionalno osvoboditev socialni karakter. In to lastnost borca za nacionalno in socialno osvoboditev je ohranila do današnjega dne. Ni slučajnost, da so se osvobodilni borbi Istre v njeni zaključni Narodnoosvobodilni vojni pridružili tudi demokratični elementi italijanske narodnosti, kar daje priznanje njihovim zavesti in naši borbi za nove družbene odnose, za socializem.

Nas navdaja zadoščenje, da so morale kloniti sile nasilja pred odpornostjo, pred odločno voljo naših narodov, da branijo svoje pravice, svoje dostojanstvo, svojo neodvisnost. Sporazum je posledica tega odpora. Mi se nadajamo, da bodo naše žrtve prispevale k izboljšanju odnosov med našim in italijanskim narodom, k utrditvi miru v Evropi.

Mi nočemo naštevati spomenikov naših velikih dni, simbolov velikih žrtev, kot so Bazovica, Opčine, požgane vasi, želimo pa, da ostanejo to spomeniki nečastne preteklosti nasilja imperijalistične Italije, ki naj služi mladim rodovom demokratične Italije kot svarilo, pouk in spomin na stare čase avantur in zločinov imperijalistične politike. Hkrati se nadajamo, da bo v bodoče prenehala odkrita in tudi prikrita uradna podpora iredentizmu in šovinizmu, ki sta dolga desetletja zastrupljala ozračje tolerantnosti in medsebojnega spoštovanja. V takem novem ozračju tolerantnosti bi čas lahko zabrisal neslavno preteklost, ki je toliko gorja povzročila našim narodom. Mi bomo nadaljevali z našo politiko nacionalne enakopravnosti. Na drugi strani se

bomo borili, da se ostvarijo prevzete obveznosti kot izhodišče za ureditev vseh vprašanj, ki so nastala po vojni kot produkt krivičnih in sovražnih odnosov do naše države. Mi verujemo, da bo današnja Italija tudi v pogledu izvajanja prevzetih obveznosti dokazala, da ni stara Italija.

Perspektiva gospodarskega in vsestranskega razvoja delovnih ljudi Kopra se z dokončno priključitvijo razširja na vsa področja doseданje dejavnosti. In kot je s polnim zaupanjem v naše vodstvo in tov. Tita zrl v težkih časih boja za osvoboditev, bo prebivalstvo našega okraja hvaležno za vso pomoč, ki jo bo še prejemale od našega vodstva, da čimprej odstrani posledice okupacije in zaostalosti.

V tem zgodovinskem trenutku, ko se z raztegnitvijo civilne uprave dejansko priključuje naše ozemlje k FLRJ, plapolajo jugoslovanske in nacionalne zastave na vsem priključenem področju in srca vseh naših delovnih ljudi preveva občutek brezmejne hvaležnosti do padlih za našo osvoboditev, do naših narodov, do državnega vodstva in do največjega sina naših narodov, tovariša Tita. Obenem ga v imenu OLO Koper in vsega delovnega ljudstva prosimo, da s predsednikom Skupščine tov. Mošom Pijade obiše tudi ta del naše socijalistične domovine Jugoslavije. (Buran i dugotrajan aplauz).

Predsednik Moša Pijade: Dajem reč drugu Erminiju Medici, delegatu sreza Buje. (Aplauz).

Ermi Medica: Drugovi i drugarice narodni poslanici! Radosna i vesela srca je stanovništvo kotara Buje, nakon više stoljetne tuđinske vladavine i nad ovim dijelom naše zemlje, dočekalo konačno prisajedinjenje svojoj matici zemlji FNR Jugoslaviji.

Ostvarene su vjekovne težnje naših predaka da žive u zajednici sa svojom Jugoslovenskom braćom. Spašene su žrtve i krv najboljih sinova Bujštine, koje su dali u slavnoj NOB, zajedno sa ostalim sinovima naših naroda za to prisajedinjenje. Urodili su plodom, na zadovoljstvo sviju nas, poslijeratni naponi i borba svih naših naroda, rukovođenih drugom Titom, da i ovaj kraj naše zemlje uđe u okvir naših nacionalnih granica.

Naš živalj, u tom kraju sretan je što je sada potpuno izvjestan svoje svjetle budućnosti u svojoj slobodnoj zemlji, u zemlji ravnopravnih naroda — u novoj Titovoj Jugoslaviji.

Svjesni žrtve koju je naša zemlja dala potpisujući sporazum, žrtve u prilog mira, ljudi Bujskog kotara su isto tako svjesni i velike pobjede koju je ovim naša zemlja postigla. Čovjek ovog kraja — kolon, kmet i najamni radnik u bivšim tuđinskim vladavinama, tada nacionalno bespravan i socijalno izrabljiv, znao je da punopravan član zajednice može postati samo u svojoj socijalističkoj domovini. On je za izgradnju njenog novog poretka dao svoj prilog u teškim i slavim danima našeg Oslobođilačkog rata. A u poslijeratnim godinama, kada su iz-

vjesni politički faktori u svijetu htjeli našu zemlju držati u neravnopravnom položaju i time napakostiti našim narodima, a ljudima kotara Buje vratiti ono staro, što smo u zajedničkoj borbi srušili, s istom određenosti i samoprijegom nastavili smo borbu na razvijanju i jačanju tekovina Narodnooslobodilačke borbe, jer smo bili duboko uvjereni da će naše snage u zajednici sa snagama svih naših bratskih naroda spriječiti da nas se otrgne iz krila domovine.

U toj borbi sa iredentističkim nastojanjima i prijetnjama suprostavljala se još dublja mržnja i odvratnost našeg, nekad potlačenog naroda, prema svemu onome što nas je ponižavalo i htjelo učiniti bezvrijednim ljudima.

Iredentizmu, neprijatelju Jugoslavije i socijalizma, suprostavili smo se izgradnjom socijalističkih društvenih odnosa i bratstva i jedinstva svih naših naroda, a napose bratstva i jedinstva Hrvata i Talijana, onako kako nas je učio i kako nas uči drug Tito.

Uporedo s materijalnom izgradnjom, koju smo postigli zahvaljujući ekonomskoj i političkoj pomoći i posebno posvećenoj brizi Saveznog izvršnog vijeća, zalagali smo se na stvaranju i razvijanju novih društvenih odnosa, onako kako to čine radni ljudi širom čitave naše zemlje.

Isto tako, podizanjem lokalne privrede čiji se napredak ne može uspoređivati s onim što je bilo u prošlosti, izgrađivali smo narodno samoupravljanje i radničko upravljanje, te smo u punom smislu radili na nacionalnom preporodu i aproprijaciji nacionalne kulture u našim školama na maternjem jeziku.

Tako smo brigom i pažnjom naših najviših saveznih i republičkih narodnih predstavništava, i zalaganjem radnih ljudi našeg kotara, postigli vidne rezultate na uklanjanju posljedica teške prošlosti uputivši se na stvaralački život u pravcu socijalističke izgradnje.

Narod Bujštine, ponosan pobjedom, kada je naša zemlja sporazumom s Italijom jednom za uvijek zagrlila u svoje naručje živalj u čije ime imam čast govoriti i ujedinila i ovaj kraj matici, vedrije nego ikada gleda u svoju lijepu budućnost. To tim više, što je bio svjestan da socijalna i nacionalna prava koja je izvojevao mogu biti zagarantirana i dalje razvijana i produbljivana samo u takvoj zemlji kao što je naša: socijalistička.

Budite uvjereni da ćemo sada i nadalje kada smo konačno, ne samo stvarno, već i formalno građani naše slobodne, ponosne i jake domovine Federativne Narodne Republike Jugoslavije, kao ravnopravni članovi naše zajednice, biti dostojni borci u izgradnji našeg socijalističkog društva, da ćemo pošteno zasukati rukave i rame uz rame sa ostalom našom braćom koračati u nove pobjede s drugom Titom na čelu.

Drugovi i drugarice narodni poslanici! Na-ročito mi je milo što mi pada u dužnost da vas zamolim da primite iskrene čestitke stanovnika kotara Buje, na velikoj pobjedi koju ste ovom prilikom postigli, i da vam u njihovo ime izrazim zahvalnost na dosad ukazanoj pažnji i brizi za naš kraj, i, na kraju, da vam izručim njihove najtoplije pozdrave.

Koristim prigodu da posebno zamolim našeg Pretsjednika Republike druga Tita i pretsjednika Savezne narodne skupštine druga Mošu Pijade da prime od naših Bujštana čestitke, zahvalu i pozdrave i da ih u njihovo ime pozovem da posjete i ovaj kraj naše domovine.

Živjela naša slobodna i ponosna Federativna Narodna Republika Jugoslavija!

Živio naš voljeni drug Tito! (Dugotrajan aplauz).

Pretsednik Moša Pijade: Ja sam saopštio da je ova sednica sazvana da bismo saslušali ekspozice Pretsjednika Republike o rešenju Tršćanskog pitanja. To je jedina tačka dnevnog reda.

Druže Predsedniče, imate reč.

(Pojavu Predsednika Republike maršala Tita za govornicom svi narodni poslanici pozdravili su ustajanjem i dugotrajnim aplauzom).

Pretsednik Republike Josip Broz Tito (Izborni srez Beograd VII, NR Srbija): Drugovi i drugarice narodni poslanici, pred vama se nalazi radi odobrenja rješenje Saveznog izvršnog vijeća o prihvatanju nedavno zaključenog sporazuma sadržanog u Memorandumu o saglasnosti između vlada Federativne Narodne Republike Jugoslavije, Italije, Sjedinjenih Američkih Država i Velike Britanije o Slobodnoj Teritoriji Trsta, kao i ratifikacija Ugovora o savezu, političkoj saradnji i uzajamnoj pomoći između Grčke, Turske i Jugoslavije, potpisanog na Bledu 9 avgusta ove godine. Pored toga, Skupština treba da donese odluku u pogledu preporuka trojice ministara inostranih poslova o općim načelima za osnivanje Savjetodavne skupštine zemalja potpisnica Balkanskog saveza, preporuka koje su objavljene u memorandumu trojice ministara u toku Bledske konferencije.

U vezi sa ovim krupnim i značajnim međunarodnim aktima želio bih, u ime Saveznog izvršnog vijeća, da upoznam ovaj visoki Dom s razlozima koji su bili od odlučujućeg značaja za zaključivanje tih akata i da ih prikazem u sklopu i daljnim perspektivama čitave naše spoljne politike.

Dozvolite mi da se u prvom redu osvrnem na Tršćansko pitanje. Tu se radi o jednom starom i mučnom problemu, koji je iscrpljivao mnogo naše energije i činio ne ma le političke i druge štete našoj zemlji, problem koji je ne samo teško pritiskivao u čitavom poslijeratnom periodu naš nacionalni i javni život i onemogućavao saradnju između dvije susjedne zemlje,

već je bio i jedan od predmeta zabrinutosti za druge narode.

Ako bih jednom rečenicom htio da obuhvatim čitav historijat Tršćanskog pitanja, onda bih kazao da je to, s jugoslovenske strane, historijat pokušaja i konkretnih prijedloga da se ovo pitanje ne rješava samo kao čisto teritorijalno, već i kao pitanje budućnosti odnosa između dvije zemlje, kao pitanje osiguranja uzajamne plodne saradnje, i ne samo kao pitanje osiguranja našeg integriteta već i kao pitanje stabilizacije čitavog područja i trajnijeg očuvanja mira.

Imao sam prilike prije kratkog vremena da s te tačke gledišta govorim o fazama koje su od završetka rata prethodile zaključivanju sporazuma koji vam je sada podnijet na odobrenje. Želim ovdje da te faze ukratko rekapituliram. Vi se dobro sjećate da smo 1945. godine bili prinuđeni da napustimo Trst, koji su oslobodile jedinice naše Jugoslovenske armije. Napustili smo ga da bi sačuvali tek teško i krvavo stečeni mir, pošto smo bili izloženi jednom snažnom pritisku koji je prijetio da dovede do sukoba s nedoglednim posljedicama. Ali situacija koja je tada bila stvorena i karakter pritiska izvršenog na nas jasno su nam ukazivali da pod takvim okolnostima, to jest kad smo bili potpuno usamljeni, nema izgleda da ćemo biti u stanju da u potpunosti ostvarimo nacionalne težnje naših naroda prema toj oblasti. Borba koja se vodila na mirovnoj konferenciji i ne baš prijateljsko držanje nekih velikih sila u pogledu naših opravdanih nacionalnih težnji, kao i odredbe Mirovnog ugovora s Italijom, bili su samo još jedna potvrda više naših strahovanja u pogledu dalje sudbine ne samo toga grada već i čitave takozvane Slobodne Teritorije Trsta. Stvaranje Slobodne Teritorije Trsta, na osnovu odredaba tog Ugovora, dovodilo je u pitanje i onaj minimum naših opravdanih aspiracija prema toj oblasti, pretvaralo čitavu tu teritoriju u »jabuku razдора« između nas i Italije i predstavljalo sredstvo stalnog pritiska na našu zemlju.

Čitav kasniji razvoj, — a naročito Tripartitna deklaracija, koja je jednostrano priznavala Italiji pravo na svu spornu teritoriju, — vrlo nas je zabrinuo i ogorčio sve naše narode, ali je takođe učvrstio i našu duboku riješenost da i u našem popuštanju interesu mira i stvaranja dobrosusjedskih odnosa, ima granice. Sva naša nastojanja pod datim okolnostima bila su usmjerena da putem direktnih pregovora postignemo ostvarenje jednog razumnog kompromisa. U tom pogledu činili smo i niz inicijativa i prijedloga, kako diplomatskim putem tako i u javnim izjavama. Međutim, sva ta nastojanja ostajala su bez rezultata, jer se pokazalo da se nije radilo samo o Trstu i zoni »A« nego o čitavoj obali od Trsta do Umaga, dok su nama nuđeni neznatni ustupci u pogledu okolnih brdskih krajeva, koji bi otsjećanjem od svog prirodnog izlaza na more bili dovedeni u izuzetno težak položaj. Osim

toga, čitav sjeverni dio Julijske Krajine — naše Slovenačko Primorje — bio bi lišen ne samo iole značajnijeg gradskog centra, nego i mogućnosti ekonomskog razvitka tih veoma pasivnih predjela. Razumije se da smo morali odlučno odbijati svaki pokušaj da na takvoj osnovi razgovaramo o rješenju Tršćanskog problema.

Ti pokušaji došli su do punog izražaja i u odluci od 8. oktobra prošle godine, koja je predstavljala još jedan pokušaj jednostranog rješavanja toga pitanja na tako nepovoljan način za našu zemlju da je ostavljala otvorena vrata za dalje revandikacije prema našoj teritoriji, ne samo prema zoni »B« nego i preko toga. Jedinstvena i odlučna podrška naših naroda omogućila nam je da spriječimo sprovođenje u djelo jedne takve nepravdične i opasne odluke. Ali naša reakcija nije bila svedena samo na sprečavanje jedne nove nepravde prema našim narodima u našoj nacionalnoj teritoriji. Ona je sadržala i konstruktivan prijedlog da se putem direktnih pregovora između neposredno zainteresiranih zemalja, Jugoslavije i Italije, kao i Sjedinjenih Američkih Država i Velike Britanije, koje su uz našu zemlju vršile funkciju mandatora na Slobodnoj Teritoriji Trsta, pokuša da nađe izlaz i rješenje toga pitanja, koje je ozbiljno ugrožavalo mir i međunarodnu bezbjednost. Sa zadovoljstvom smo mogli konstatirati da je spontani poklič naših naroda iz oktobarskih dana prošle godine »Nema rješenja bez Jugoslovena!« najzad naišao na pozitivan odziv kod ostalih neposredno zainteresiranih vlada i u tome je duboki principijelni značaj sada postignutih sporazuma. Pregovori koji su poslije toga uslijedili u Londonu zahtijevali su od nas krupne žrtve i maksimum dobre volje i strpljenja, čemu smo se povinivali odzivajući se duboko ukorijenjenim težnjama naših naroda za stvar mira i za međunarodnu saradnju. S ovog mjesta bih želio do odam priznanje i odgovornim državicima Italije, Sjedinjenih Američkih Država i Velike Britanije na njihovom udjelu u ovoj posljednjoj fazi rješavanja Tršćanskog pitanja. Posebno bih htio da istaknem deklaraciju vlada Sjedinjenih Američkih Država i Velike Britanije, kojom su se obavezale da neće pružati nikakvu podršku eventualnim daljnim teritorijalnim pretenzijama — deklaracija kojoj se istovremeno pridružila i vlada prijateljske Francuske, izražavajući svoju punu podršku postignutom sporazumu. Isto tako treba sa zadovoljstvom konstatirati da je naknadno i vlada SSSR-a izrazila svoju saglasnost sa sporazumom koji je postignut između dvije neposredno zainteresirane vlade. Mi smo tu odluku sovjetske vlade pozitivno ocijenili kao gest usmjeren na smanjenje međunarodne zategnutosti i sporazumno rješavanje spornih pitanja. Na taj način je sporazum, koji se nalazi pred vama radi odobrenja, već dobio svoje međunarodno priznanje i afirmaciju.

Ja vjerujem, drugovi i drugarice, da su vam dobro poznate odredbe postignutog rješenja, koje su sadržane u Memorandumu o sporazumu, njegovim prilogima i izmijenjenim pismima između dvojice ambasadora u Londonu. Tim sporazumom definitivno je odbranjeno naše pravo na zonu »B«, s tim što smo dobili pod našu civilnu upravu i jedan pojas zone »A« na Miljskom Poluotoku. Mada se tu ne radi o nekom većem teritorijalnom dobitku, on je od posebnog značaja i s principijelnog gledišta o sporazumnom utvrđivanju granične linije i zbog stvaranja većih mogućnosti, da se Kopar, u odsutnosti Trsta i Gorice koji su ostali s one strane granice, razvije u gradski centar za čitav južni dio Slovenačkog Primorja, čemu će biti posvećena i posebna pažnja Saveznog izvršnog vijeća. Na taj način slovenačkom narodu obezbijeđen je izlaz na jedan dio njegovog mora, na kome se već vijekovima nalazio izložen teškim pritiscima i ugnjetavanju. Danas, kad se naša civilna uprava proširuje na novodobijenu teritoriju, mi u potpunosti dijelimo radost naše braće koja tamo žive što su se konačno našli u okviru svojih matičnih zemalja — narodnih republika Hrvatske i Slovenije i želimo ih uvjeriti da će biti predmet naše posebne brige i staranja. Mi takođe pozdravljamo i njihove talijanske sugrađane, kojima se pružaju jednake mogućnosti i puna manjinska prava, i želimo da oni budu ona živa spona u daljem razvoju naših odnosa sa susjednom talijanskom zemljom.

Ovdje bih želio da se osvrnem posebno na drugi značajan dokumenat Tršćanskog sporazuma — Specijalni statut o manjinama. S obzirom da uslijed nove granične linije znatan broj naših sunarodnika potpada pod talijansku civilnu upravu, mi smo u vođenim pregovorima posvetili posebnu pažnju garantiranju manjinskih prava, obezbjeđujući punu saradnju predstavnika tršćanskih Slovenaca u izradi našeg projekta tog Statuta, koji predstavlja osnovu sada usvojenog Specijalnog statuta. Pritom, rukovodili smo se našim principijelnim stavom u odnosu na razne nacionalnosti i nacionalne manjine, čija su ravnopravnost i nesmetani razvoj zagarantirani Ustavom naše mnogonacionalne zemlje kao što smo se rukovodili i iskustvima iz prošlosti naših nacionalnih manjina u tuđini. Većina naših principijelnih načela o ovom pitanju došla su do izražaja u Statutu, počev od garantiranja ravnopravnosti u pogledu političkih i građanskih prava, sticanja i obavljanja javnih službi, funkcija, profesija i počasti, obavljanja privatne djelatnosti, prava na socijalno staranje i penzije, prava na upotrebu jezika manjine u javnom i službenom opštenju, prava na nesmetani kulturni razvoj i sopstvenu štampu i škole, pa do odredaba o zabrani i kažnjavanju nacionalne i rasne mržnje i obaveza da se neće sprovoditi nikakve zakonske ili administrativne mjere gonjenja ili

diskriminacije zbog ranije političke aktivnosti u vezi s Tršćanskim pitanjem. Sve ovo doprinijelo je da Specijalni statut predstavlja važan, vrlo napredan dokumenat u analizama međunarodnih odnosa i smatramo da će on biti u stanju da obezbijedi i osnovna prava i status naše manjine na tršćanskoj teritoriji, ako se bude sprovodio u djelo u saglasnosti sa njegovim odredbama. U tome smo se rukovodili i našim uvjerenjem da se današnja Republika Italija razlikuje od predratne fašističke monarhije i da će u njoj demokratske snage biti dovoljno jake da osujete ispade raznih iredentističkih i ekstremističkih elemenata. U tom svetlu ocijenili smo i spremnost talijanske vlade da se Slovincima u Trstu vrate, odnosno nadoknade, neki od njihovih kulturnih domova, čime se bar djelimično nadoknađuje teška šteta koju je naš živalj pretrpio pod fašističkom vladavinom i očekujemo da će se ista takva spremnost ispoljiti u primjenjivanju klauzula iz usvojenog Specijalnog statuta. Naše sunarodnike u Trstu želimo da uvjerimo da će oni biti predmet stalne pažnje i bratskih osjećanja naših naroda i njihovih rukovodilaca. Želimo im, u očekivanoj atmosferi uzajamnog razumijevanja, saradnje i trpeljivosti, da budu s one strane granice most koji će voditi daljem zbližavanju i razumijevanju između naroda Jugoslavije i Italije.

Još jedna veoma značajna odredba sadržana je u postignutom sporazumu u Londonu. Ona se odnosi na obavezu Italije da održava slobodnu luku u Trstu, čime se priznaje međunarodni karakter luke i njen značaj za zemlje zaleđa. Uspostavljanje slobodne luke ima se sprovesti u općem skladu s odgovarajućim odredbama Mirovnog ugovora, s tim što će to pitanje biti predmet posebne konferencije zainteresiranih zemalja, koju treba da sazove talijanska vlada. Sada, kad je realizirano sporazumno teritorijalno razgraničenje između naših dviju zemalja, od načina kako će se riješiti ovo pitanje o Tršćanskoj slobodnoj luci, a naročito od načina kako će se tretirati naša nacionalna manjina, zavisi u prvom redu da li će ostvareni sporazumi služiti svom širem cilju — normaliziranju i uspostavljanju dobrosusjedskih odnosa i svestranoj saradnji između naših zemalja. Svaki neodgovorni ispad, koji ne bi bio energično suzbijen, ne samo što bi mogao baciti mrlju na sadržinu i duh postignutih sporazuma, nego bi mogao ozbiljno ugroziti sticanje nužnog povjerenja i stvaranje uslova za korisnu saradnju obje zemlje.

Drugovi i drugarice, ja bih želio s ovog mjesta da podvučem, bez obzira na žrtve koje je naša zemlja podnijela za riješavanje ovog pitanja, koje je po svom karakteru bilo preraslo u vrlo složen evropski problem, da možemo biti zadovoljni što je ono konačno skinuto s dnevnog reda. Taj sporazum pozdravljen je od najšire međunarodne javnosti kao krupan doprinos bez-

bjednosti u ovom dijelu Evrope i jačanju onih snaga koje su protiv agresije i žele mir i mirnu saradnju. Jer, ne samo da je uklonjeno jedno žarište mogućih konflikata, nego se otvaraju i perspektive nove i sretnije budućnosti u odnosima dvaju susjednih naroda. Mi iskreno želimo da ovaj sporazum postane zaista vjesnik nove ere na Jadranu i na našim zapadnim granicama, stvaranjem takve svestrane saradnje i razumijevanja, koje u prošlosti nikad nije bilo moguće realizirati zbog niza objektivnih i subjektivnih teškoća. Naše je čvrsto uvjerenje da se rješenjem Tršćanskog pitanja otvaraju široke mogućnosti za razvijanje ekonomske, kulturne i političke saradnje, koja je u interesu dviju zemalja. Mi ćemo ne samo rado prihvatiti svaku sugestiju nego i sami davati inicijativu da dođe do što svestranije saradnje bilo u ekonomskom bilo u kulturnom, a i u političkom pogledu. Tim ciljevima nesumnjivo pozitivno služe i razumne i realističke izjave odgovornih talijanskih državnika u pogledu budućih perspektiva naših uzajamnih odnosa. Vjerujem da ćemo biti u stanju, kod se još bolje međusobno upoznamo i kad nam se bude ukazala prilika da neposrednije izmijenjamo svoja gledišta, da učinimo i dalji odlučan korak za svestraniji razvoj naših međusobnih odnosa i za ostvarenje uzajamne saradnje.

Sada bih prešao na pitanje ratifikacije Ugovora o savezu, političkoj saradnji i uzajamnoj pomoći između Jugoslavije, Grčke i Turske. Sklapanje tog Saveza došlo je poslije normalizacije i postepene, sve življe i svestrane saradnje između naših triju zemalja u toku posljednjih nekoliko godina.

Nema sumnje da ono obilježava nastanak nečeg novog ne samo u našim međusobnim odnosima nego i u svijetu uopće, jer mislim da je ovo prvi put da je došlo do zaključenja jednog pakta ove vrste između zemalja različitih sistema i gledanja na svijet. Još u trenutku njegovog zaključenja, on je ocijenjen kao historijski akt u širem svjetskom razmjeru, jer je od samog svog nastanka, rukovodeći se principima pune ravnopravnosti i nemiješanja u unutrašnja pitanja udruženih partnera postao rječitim primjerom mogućnosti ne samo ostvarenja mirne koegzistencije između zemalja s različitim društvenim uređenjem nego i efikasnije tješnje saradnje na svim poljima njihovih međusobnih odnosa. Pri radu na zaključivanju tog pakta nismo se rukovodili nekim trenutnim potrebama u određenoj fazi međunarodne situacije. U Balkanskom savezu gledali smo od samog početka jednu apsolutnu životnu potrebu za balkanske zemlje, koje su najčešće u svojoj historiji bile predmet raznih manevara, sukoba i žarište ratova. Htjeli smo postići da se to žarište na Balkanu likvidira, što se tiče samih balkanskih zemalja, i vjerujem da smo u tom pogledu postigli odlučujući rezultat. Rukovođeni samo takvim zajedničkim idejama,

mi smo kroz Balkanski pakt bili u stanju da ostvarimo formaciju koja nije obojena nekim ideološkim bojama na štetu međunarodne konstruktivne saradnje, koja nije uperena ni protiv koga niti ima kakve preventivne ili druge namjere, već jedino ima za cilj da članice tog Saveza osiguraju odbranu svoje nezavisnosti i svoj mirni razvitak. Kao takav, Balkanski pakt je izrazito defanzivnog, odbranbenog karaktera. Štaviše, on ne samo što ne predstavlja smetnju poboljšavanju odnosa s ostalim susjednim zemljama, nego mirotvorno i pozitivno djeluje na njih da mijenjaju svoju politiku kako prema nama tako i prema ostalim zemljama. I u tom svom aspektu on predstavlja značajan prilog očuvanju mira u svijetu.

Vi ste bili svjedoci svih faza kroz koje su se razvijali naši odnosi s našim saveznicima i prijateljima Grčkom i Turskom. Mada su se od samog početka oživljavanja naših međusobnih veza uočavale jasne tendencije za stvaranje i formalnih obaveza, pogotovo u onakvoj međunarodnoj situaciji u Evropi i svijetu prije nekoliko godina, mi nismo želili da pristupimo tom pitanju s nepotrebnom žurbom, s nametanjem rješenja ad hoc, koje ne bi bilo u stanju da obezbijedi neke trajnije rezultate. Nije se tu toliko radilo o činjenici da je bilo u pitanju uspostavljanje saradnje između tako različitih zemalja, pa i o izvjesnim predrasudama, katkad spontanim katkad i zlonamjerno ubacivanim sa strane. Tu se u prvom redu radilo o metodi, o postavljanju solidnih temelja naše buduće svestrane saradnje, o iznalaženju dodirnih tačaka među nama, o nastojanju da naša buduća saradnja bude izraz stvarnih i iskrenih težnji i potreba naroda naših zemalja. Povećanjem naše ekonomske razmjene, oživljavanjem saradnje na kulturnom i drugim poljima, organiziranjem uzajamnih posjeta kulturnih i javnih radnika, parlamentarnih i vojnih delegacija i odgovornih političkih radnika, svjesnim prelaženjem preko nekih pitanja koja ostavljamo otvorenim, mi smo se sve više upoznavali i zbližavali, uviđajući prednosti i koristi koje nam ta saradnja pruža i u pogledu jačanja naše nezavisnosti i u pogledu učvršćenja mira u svijetu. I kao rezultat tih saznanja došlo je do zaključenja Ankarškog sporazuma početkom prošle godine, koji je poslužio kao potstrek za još svestraniju i življu saradnju na svim poljima naših uzajamnih odnosa.

Prijateljske posjete raznih naših delegacija tim zemljama i njihovih delegacija našoj zemlji, kao i moje posjete tokom prošlog proleća Turskoj i Grčkoj, na poziv pretsjednika Turske Republike g. Dželala Bajara i grčkog kralja Pavla I, mogle su nas uvjeriti da su dotadašnja saradnja i savezničke veze naišle na veoma pozitivan odjek i simpatije kod naroda naših zemalja. U razgovorima koje smo tom prilikom vodili s odgovornim državicima Turske i Grčke, konsta-

tirali smo da i oni u potpunosti dijele osjećanje da je naša dotadašnja saradnja već dostigla takav stepen da nameće potrebu zaključivanja formalnog saveza. Nepuna dva mjeseca poslije tog sazvana je konferencija trojice ministara inostranih poslova na Bledu, na kojoj je obavljeno potpisivanje saveza.

Iz teksta Ugovora o savezu, koji je u potpunosti objavljen u vrijeme njegovog potpisivanja, mogli ste vidjeti da se radi o uzajamnoj pomoći, podrazumijevajući tu i upotrebu vojne sile u slučaju oružane agresije na bilo kog člana našeg Saveza, u saglasnosti s Poveljom Organizacije Ujedinjenih nacija. U posebnom članu Ugovora regulisano je i pitanje obaveza koje proističu iz pripadništva Turske i Grčke NATO-u. Tim članom predviđa se, u slučaju stupanja na snagu tih obaveza, da se članice Balkanskog saveza konsultuju u pogledu mjera koje bi bilo umjesno poduzeti po zajedničkom dogovoru, radi suprotstavljanja situaciji stvorenoj na taj način na njihovom području.

Iako se ovdje radi o jednom vojnom paktu, Ugovor je u prvom redu instrument mira ne samo zbog toga što predviđa zajedničko suprotstavljanje triju zemalja bilo kakvoj oružanoj agresiji na ma koji dio sopstvenih teritorija, — ne samo zbog toga što u prvom članu uvodnog dijela Ugovora formuliše zajedničku obavezu članova Saveza da rješavaju mirnim putem sve međunarodne sporove u koje bi mogli biti umiješani, shodno odredbama Povelje Ujedinjenih nacija, nego i zbog toga što je taj Ugovor proizišao iz svestrane i sve intenzivnije saradnje. Ovdje bih htio da istaknem još jedan značajan i karakterističan momenat. U trenutku kad smo zaključivali naš Savez opasnost od agresije bila je manja nego što je to bio slučaj prije dvije godine, tako da vojni elemenat nije bio od primarnog značaja. Ali ne potcenjujući njegov značaj za očuvanje nezavisnosti i za odbranu od agresije, on u sadašnjoj situaciji može u prvom redu da posluži daljem razvijanju međusobne ekonomske i političke saradnje, ukljanjanju elemenata koji razdvajaju naše narode i stvaranju jednog jedinstvenog organizma među njima. Time trojni savez dobija svoju pravu ulogu u pogledu odbranbene sposobnosti i očuvanja mira u ovom dijelu Evrope. Inače, vojna efikasnost nije mogućna bez političke i ekonomske baze. Da nismo išli samo za stvaranjem vojnog saveza nego i za političkom saradnjom između naših zemalja dokaz je i izražena spremnost naših vlada za formiranje Balkanske savjetodavne skupštine, čiji je inicijator bio predsjednik grčke Vlade maršal Papagos. Ministri inostranih poslova triju zemalja donijeli su korisne preporuke u tom pogledu na konferenciji na Bledu i sad je na skupštinama naših zemalja da donesu odluke u pogledu tih preporuka. Mi smo taj prijedlog pozdravili jer u njemu vidimo ne samo stvaranje jedne čvrste osnove za produbljivanje

i iznalaženje novih puteva naše saradnje, nego i mogućnost ostvarenja zajedničkog istupanja po svim problemima, što može biti samo od koristi i za Balkan i za svijet uopće.

Zaključenjem Balkanskog saveza stvoren je potreban instrumentat za još svestraniju i potpuniju saradnju između naših triju zemalja. Organi koji su na osnovu toga Saveza već nastali ili su u formiranju — Stalni savjet ministara inostranih poslova, Stalni sekretarijat Saveza, Balkanska savjetodavna skupština, zajednički rad naših generalštabova itd — imaju pred sobom široko polje djelatnosti, jer su naše zemlje čvrsto odlučile da ne dozvole da ovaj dio Evrope ponovo postane bure baruta i životno zainteresirane da se ovo područje pretvori u bastion mira i konstruktivne međunarodne saradnje. Ta naša zajednička želja i težnja da se opća i uska saradnja još više razvije na svim područjima međusobnih odnosa došle su do izražaja i prilikom prijateljske posjete Predsjednika Bajara našoj zemlji prošlog mjeseca.

Drugovi i drugarice, nema sumnje da su ovi međunarodni akti samo spoljna manifestacija naše principijelne i dosljedno miroljubive spoljne politike, zasnovane na razvijanju ravnopravne i svestrane saradnje kako sa susjednim zemljama tako i na općem međunarodnom planu politike usmjerene na jačanje sopstvene nezavisnosti i uzajamne bezbednosti. A zar, s druge strane, Balkanski sporazum ne pokazuje najrelefnije mogućnost i vrijednost principa koji je nastao kao neophodan modus koegzistencije među različitim državnim sistemima u današnjim komplikovanim međunarodnim odnosima? Zar taj akt isto tako izrazito ne pokazuje svu apsurdnost propovjedaanja ne samo ideološke netrpeljivosti već i istovremenih ratnih prijetnji?

Ostvarenje Balkanskog saveza i postizanje sporazuma o Tršćanskom pitanju predstavljaju odlučan korak u daljem stabiliziranju prilika i jačanju bezbjednosti u ovom dijelu Evrope. Štaviše, — ako se ima u vidu da se kod prvoga radi i o jednom političkom i vojnom savezu između zemalja s različitim pogledima na svijet i društveno-ekonomskim sistemima i k tome još na vrlo osjetljivom području, s izvjesnim problemima koji su zbog važnijih obostranih interesa potisnuti u pozadinu, — možemo bez pretjerivanja izjaviti da ti međunarodni akti znače važan doprinos savlađivanju zadaća koje stoje pred svim narodima — pronalaženju novih puteva za međusobnu saradnju u današnjem svijetu i za otklanjanje postojećih ili potencijalnih žarišta trvenja i sukoba među narodima.

Više no ikad u historiji, ovaj Drugi svjetski rat potstakao je težnju za ravnopravnošću kod svih naroda kojima je ravnopravnost na bilo koji način uskraćena. Već u toku samog rata ta ideja bila je napisana na zastavi naše borbe i danas je u našoj zemlji u punoj mjeri ostvarena.

Zar to ne može da važi za svijet uopće. Načelo ravnopravnosti naroda u poslijeratnom svijetu, sasvim prirodno, tražilo je i načelo neuplitanja u unutrašnje stvari i priznavanje svim narodima prava na samostalne puteve. Ustvari, oba ova načela predstavljaju samo dvije strane jedne te iste istine.

Ako postavimo pitanje šta u današnje vrijeme daje tako ogroman značaj načelima ravnopravnosti, neuplitanja u unutrašnje stvari i priznanja na samostalan razvitak, onda možemo da nađemo odgovor u činjenici što se takoreći iz osnova promijenila međunarodna zajednica. U svijest milijunskih masa prodrila je istina da neravnopravnost predstavlja jednu od latentnih opasnosti za razne sukobe koji dovode do velikih katastrofa. Ljudima je danas postala jasna činjenica da ratovi ne rješavaju sporne probleme i neravnopravnosti, već rađaju nove, još teže probleme i nove, još teže sukobe i težnje za podjarmljivanjem slabijih zemalja. Zato se čovječanstvo sve više okreće u pravcu traženja novih oblika rješavanja međunarodnih problema i novih oblika međunarodne saradnje — saradnje na ravnopravnoj osnovi. I nije ni čudo što u tom traženju učestvuju u prvom redu baš milijunske mase malih i kolonijalnih naroda, koji najviše osjećaju neravnopravnost. Ovo se u prvom redu, takođe, manifestira u sadašnjem stadijumu kolonijalizma, kao i u stepenu ekonomskog razvitka, kome je smetnja podjela naslijeđena iz prošlosti na razvijene (industrijalizirane) i na zaostale zemlje, ograničene samo na proizvodnju sirovina. Promjenu međunarodne zajednice najzad karakterišu i ogromne pozitivne mogućnosti. Ogroman razvoj materijalnih proizvodnih snaga, koji se još prije nekoliko decenija nije mogao zamisliti i koji se nalazi u osnovi svega što sam pomenuo, otvara i perspektive zajedničkog, solidarnog savlađivanja teškoća, kojima smo u ovoj ili onoj mjeri izloženi svi.

Sve to označava da smo u uslovima promijenjene međunarodne zajednice svi postavljeni pred alternativu: ili koegzistenciju u životu ili koegzistenciju u smrti. Međutim, treba da smo svijesni da koegzistencija — koegzistencija u životu — traži najaktivniju saradnju. Koegzistencija traži svakodnevno zajedničko rješavanje zajedničkih problema i uklanjanje smetnji koje stoje na putu takvim zajedničkim naporima. Razumije se, iako se takva aktivna koegzistencija već danas postavlja kao ideal, ne možemo a da ne vodimo računa o činjenicama koje su takve da možemo da očekujemo aktivnu saradnju u prvom momentu samo u regionalnim okvirima. Mi mislimo da smo položili temelje takvoj regionalnoj saradnji baš u Balkanskom savezu i u ovom obilježju Balkanskog saveza vidimo jednu od njegovih glavnih odlika.

Nema sumnje da takve regionalne zajednice, zasnovane na punoj i svestranoj saradnji, predstavljaju i vrlo stabilno područje zatvoreno pro-

tiv svake spoljne agresije. One omogućuju potenciranje odbranbenih snaga putem povezivanja i otupljuju suprotnosti s drugim grupacijama. Kao takve, te regionalne grupacije sušta su suprotnost blokova — jer blokovi dijele svijet na protivničke tabore koji stalno prijetu da se sukobe — i, kad bi se više razvijale, mogle bi doprinijeti uklanjanju postojećih suprotnosti. Mi upravo smatramo da je Balkanski savez, daleko od toga da ugrožava nekog trećeg, doprinio procesu normalizacije koji se danas razvija između nas s jedne i Sovjetskog Saveza i istočnih zemalja s druge strane.

S tim u vezi potrebno je — a time prelazim na neka aktuelna pitanja — da se u nekoliko riječi osvrnem i na ovu normalizaciju. Prijedloge o ponovnom uspostavljanju punih diplomatskih odnosa, koje su u toku prošle i ove godine učinili Sovjetski Savez i ostale istočnoevropske zemlje izuzev Poljske, mi smo prihvatili jer je to bilo u saglasnosti s našim više puta naglašenim gledištem i u saglasnosti s našom osvjedočenom spremnošću da na bazi ravnopravnosti i poštovanja principa nezavisnosti održavamo veze sa svima zemljama koje su spremne da poštuju te iste principe. S druge strane, ta normalizacija može da se ocjenjuje kao važan prilog učvršćenju mira u svijetu, jer je uklonjen jedan negativan krupan element međunarodne zategnutosti i zabrinutosti, a za našu zemlju to predstavlja ogromno olakšanje. Ta normalizacija odnosa zabilježila je u posljednje vrijeme već neke konkretne pozitivne rezultate. Sa gotovo svim tim zemljama obnovili smo djelimično ekonomske veze putem zaključivanja kompenzacionih ugovora, a u toku su pripreme za zaključivanje takvih istih poslova i s Poljskom. Raspuštene su emigrantske organizacije u tim zemljama, neprijateljski orijentisane prema našoj zemlji. Emigrantska štampa obustavila je svoje dalje izlaženje, prestale su neprijateljska radio propaganda i smetnje činjene našim radio emisijama. Došlo je i do prvih kontakata na kulturnom i sportskom području. Sve ove činjenice koje sam naveo daju nam pravo da utvrdimo da je nagoviješten proces normalizacije počeo i da je već i dostigao određeni stepen. Taj početak uliva nadu da će se proces normalizacije i dalje razvijati, mada ne treba da gubimo iz vida činjenicu da, kao nasleđe prošlosti, postoji dosta komplikovanih problema koji uopće još nisu ni dođirnuti.

Mislim da nema potrebe da ulazim u razmatranje razloga i motiva koji su inspirisali sadašnju politiku Sovjetskog Saveza i zemalja Istočne Evrope za normalizaciju odnosa s našom zemljom. Ali mislim da treba podvući, po našem mišljenju, da ti razlozi i motivi proističu iz promjene sovjetske spoljne politike, koja je doprinijela smanjenju zategnutosti u svijetu baš zbog toga što se razlikuje u velikoj mjeri od one po-

litike iz nedavne prošlosti koja je zaista imala negativne posljedice. Vrlo često čuje se u nekim krugovima i van naše zemlje da se iza te ponude za normalizaciju krije neka stupica, da je to samo manevar itd. Ali zar se može ta stvar posmatrati samo s te strane? Zar se može čak i u činjenice gledati s nepovjerenjem? Ako je neko pozvan da o tome sudi, onda samo mi, s našim iskustvom, imamo na to najviše prava, jer znamo ocijeniti šta je manevar a šta pozitivan korak.

Ovo smanjenje zategnutosti otvorilo je određene nove mogućnosti koje treba iskoristiti za dalje uklanjanje elemenata zategnutosti u svijetu uopće. Mogli bismo iskoristiti vrijeme da, ne gubeći iz vida potrebe bezbjednosti, radimo prije svega svaki na svom području na iznalaženju dugoročnih rješenja. Ubjeđen sam da baš u tom pogledu zapadne zemlje, i s njima Sjedinjene Američke Države, mogu da odigraju značajnu ulogu. Oslanjam se pri tome i na naše vlastito iskustvo, na dragocjenu pomoć koju su Sjedinjene Američke Države zajedno s Velikom Britanijom i Francuskom ukazale našoj zemlji u najteže doba, a neke od njih i dalje je ukazuju. Staviše, Sjedinjene Američke Države su poslije rata unijele u rješavanje poslijeratnih teškoća sasvim nov elemenat, — iako možda iz nacionalnih interesa inspirisanu, ipak velikopoteznu i neobično korisnu ekonomsku pomoć u sasvim novim oblicima, a da pritom, naročito što se tiče naše zemlje, nisu postavljale uslove, koji bi krnjili naš suverenitet i nezavisnost. Mi vjerujemo da faktori koji su uticali u tom pravcu djeluju i dalje i da će oni i ubuduće preovladati kao najbolji način za uspostavljanje povjerenja u svijetu i lakše savlađivanje raznih spornih problema među državama i narodima uopće.

Drugovi i drugarice, smatram za potrebno da kažem nešto i o našem stavu prema takozvanom Briselskom paktu, odnosno sada Zapadnoevropskoj uniji. Mislim da ovdje nije potrebno da ponovim historijat pokušaja stvaranja Evropske odbranbene zajednice i neuspjeh tog pokušaja. Današnja solucija s Briselskim paktom svakako je pozitivnija nego što je bila Evropska odbranbena zajednica, jer su tu uzeti donekle u obzir oni elementi koji su zabrinjavali Francusku zbog teških iskustava u prošlosti. Pritom se pokazao pozitivan gest od strane odgovornih ljudi Njemačke u dobrovoljnom odricanju od neograničenog naoružanja, što je svakako ublažavajuće djelovalo na francuske rezerve i zabrinutost.

Mi danas još ne možemo znati kako će se ta stvar dalje razvijati, jer je potrebno prebroditi velike zapreke koje postoje u Evropi, a naročito između Njemačke i Francuske. Sporazum o Saraskom pitanju u Parizu pokazao je da postoji mogućnost uklanjanja tih zapreka i ono što je postignuto daje nam pravo na izvjestan optimizam u pogledu daljih pozitivnih rješenja unutar

evropskih problema i u pogledu popuštanja zategnutosti u Evropi. Ja mislim, poslije svega što se odigralo u poslednja dva svjetska rata, da ne može biti nikog dobronamjernog koji danas ne bi pozdravio svaki korak ka unutarevropskoj konsolidaciji.

Ako taj pakt bude imao prvenstvenu zadaću da djeluje u pravcu unutarevropske stabilizacije i uklanjanja antagonističkih elemenata, što bi svakako olakšalo integraciju Evrope, onda će on odigrati pozitivnu ulogu. Ali ako taj pakt dobije pretežan karakter jedne vojničke grupacije i bloka s izrazito vojničkim ciljevima, onda će promašiti cilj evropske stabilizacije i integracije i postaće elemenat pojačanja stanja zategnutosti ne samo u Evropi već i u svijetu uopće. Osim toga, po mom mišljenju, sigurno je da bi ovakav pravac razvoja samo otežao mogućnost pozitivnog rješenja pitanja njemačkog jedinstva za jedan duži period.

Neko bi postavio pitanje zašto smo mi danas tako uporni protiv stvaranja vojnih blokova? Ne krije li se iza toga neka dublja promjena u našoj spoljnoj politici ili nešto slično? Na ovo mogu odgovoriti jasno i otvoreno: nikakva promjena u našoj spoljnoj politici ne krije se iza toga. Stvar je u tome što su se danas promijenili uslovi za rješavanje međunarodnih problema, promijenili su se odnosi snaga u svijetu u pravcu ravnoteže. Stvorene su mogućnosti za miroljubivo rješavanje raznih spornih međunarodnih problema, što se već i u praksi pokazalo. Prema tome, smatramo da je potrebno izbjegavati upotrebu onih elemenata koji ponovo mogu pokvariti korišćenje već stvorenih povoljnih uslova. Drugim riječima, mi danas više ne pridajemo prioritetan značaj vojnim mjerama već diplomatskim pregovorima, jer dosad se pokazalo da su razgovori na diplomatskom terenu dali pozitivne rezultate i treba produžiti tim putem, izbjegavajući sve ono što unosi elemente nepovjerenja i zategnutosti u svijetu. To govorim zbog toga što se bojim da posljednji sporazumi, kao osnova Briselskog pakta, ne promaše konstruktivnu svrhu s nekim dopunama koje bi prevagnule nad pozitivnim elementima.

Prema klauzulama Briselskog pakta vidi se da u njemu provejava u prvom redu misao o potrebi svestrane međusobne saradnje između država potpisnica i tek na drugom mjestu dolazi klauzula o odbranbenim mjerama od eventualne agresije prema članicama toga pakta. Prema Pariskom sporazumu, taj pakt se proširuje izvjesnim pozitivnim klauzulama kao što su ograničavanje naoružanja i kontrola proizvodnje izvjesne vrste oružja u Njemačkoj itd. Mi pozdravljamo vraćanje suvereniteta Njemačkoj i ograničavanje naoružanja, ali bismo željeli da to posluži pravom cilju, cilju stabilizacije i smirenja u Evropi i u svijetu.

Sada se postavlja pitanje kakav stav treba da zauzme naša zemlja prema tom paktu, negativan ili pozitivan stav? Razumije se, taj pakt nema onaj karakter koji u punoj mjeri odgovara našim shvatanjima o pronalaženju miroljubivih puteva za rješavanje međunarodnih problema, što je, po mom mišljenju, danas bitno ako se želi očuvati mir u svijetu. Ali, s druge strane, mi ne možemo zauzeti negativan stav prema tom paktu, već naprotiv smatramo za potrebno da nastojimo da nađemo za nas odgovarajuće forme saradnje sa članicama toga pakta i to, razumije se, zajedno s našim saveznicima Grčkom i Turskom, na regionalnoj osnovi. Dalji razvitak i pozitivne vrijednosti tog pakta Zapadne Evrope pokazaće uolikoj mjeri i na kakvim osnovama je mogućna naša saradnja s tom Zapadno-evropskom zajednicom.

Zadržao sam se malo duže na pitanju regionalnih grupacija, sa željom da objasnim koji bi bio najbolji način za savladavanje postojećih antagonizama u svijetu i za spriječavanje sukoba i ratnih opasnosti. Potrebno je, razumije se, imati stalno pred očima da regionalno povezivanje predstavlja samo etapu, a da je konačni cilj jedno integrirano čovječanstvo, na čijem se ostvarenju može neposredno raditi u okvirima Organizacije Ujedinjenih nacija. Imajući i tu činjenicu u vidu, naša zemlja nastojala je i nastoji da i kroz tu organizaciju razvija punu aktivnost, kako za očuvanje mira u svijetu tako i za razvijanje što svestranije saradnje. Ta organizacija, koja je stvarana sa puno nade u posljednjoj godini prošlog rata, teško je bila ometana u ovom poslijeratnom periodu, kako uslijed dugotrajnog hladnog rata tako i zbog činjenice da ona još ni danas nije uspjela da realizira jedno od svojih proklamovanih načela o obuhvatanju svih zemalja svijeta u jednu jedinstvenu svjetsku organizaciju. Ali pored svojih ispoljenih slabosti, Organizacija Ujedinjenih nacija je postigla i lijepe pozitivne rezultate. Ona je postala i platforma za ocjenu opće atmosfere u međunarodnim odnosima. U tom pogledu i u okviru ovogodišnjeg zasjedanja te organizacije, uočeno je izvjesno popuštanje zategnutosti u svijetu. To se naročito moglo zapaziti u pokušajima i nastojanjima da dođe do približavanja u gledištima, pa i do izvjesne ograničene saradnje, čak i u tako složenim pitanjima kao što je pitanje razoružanja. Ako se taj duh bude učvrstio i primijenio i na rješavanje ostalih pitanja, počev od pitanja izravnjanja ekonomskih razlika između pojedinih zemalja, u pogledu koga je najveći dio priprema već davno bio učinjen, pa do razmatranja i pozitivnog rješavanja novopostavljenog prijedloga za upotrebu atomske energije u mirnodopske svrhe, kao i sporazuma o razoružanju, onda bi s većom sigurnošću mogli da pretpostavimo da idemo u susret jednoj novoj, mirnijoj atmosferi u odnosima među narodima u budućnosti.

Drugovi i drugarice narodni poslanici, na kraju svog izlaganja želio bih da vas upoznam i da vam pružim neka objašnjenja o pretstojećem putu u Indiju i Burmu. O tom pitanju već sam ukratko govorio na zboru u Trebinju. Ovom prilikom podvukao bih osnovne momente koji su doveli do realiziranja tih posjeta. Prvo, dosadašnja saradnja s tim zemljama i pritom ispoljeno prijateljstvo njihovih naroda prema našoj zemlji i razumijevanje naše stvarnosti, sve je to djelovalo da sam vrlo rado prihvatio poziv da posjetim te zemlje. Ali tu je naročito važno što među nama postoji slično gledište o raznim svjetskim problemima i o potrebi njihovog mirnog rješavanja, ili, bolje reći, naša zajednička antipatija protiv svakih agresivnih poduhvata i ratova. Drugo, kao zajednička karakteristika za naše tri zemlje, može se reći da se radi o narodima koji su bili više vjekova ugnjetavani i koji su po cijenu teških žrtava ostvarili svoju nezavisnost. Pri obnavljanju nacionalnih država pred sva tri naroda postavio se kao primarni zadatak da pristupe svom ekonomskom razvitku radi ostvarenja višeg ekonomskog i kulturnog standarda i obezbeđenja svoje napredne budućnosti. Suočene s tom zadaćom, sve tri zemlje zainteresirane su za održanje mira i razvijanje mirne saradnje, zasnovane na principima poštovanja nezavisnosti, nenapadanja i ravnopravnosti. To bi bile karakteristike i motivi koji su bitno uticali da su se između naših naroda, iako prostorno veoma udaljenih, stvorile uzajamne simpatije i prijateljske veze, što je dolazilo do punog izražaja u međusobnim kontaktima, izmjenama posjeta raznih delegacija, razvijanju trgovinske razmjene i, naročito, u uskoj saradnji u Organizaciji Ujedinjenih nacija. Te dvije zemlje dale su na svom području značajan doprinos razvijanju miroljubive saradnje, a naročito Indija, koja je u nizu slučajeva svojim uticajem i inicijativom doprinosila smirivanju u svijetu uopće i u Aziji posebno.

Pozive koje su nam uputile indiska i burmanska vlada da ih posjetimo, ocjenili smo kao dokaz njihove želje za produbljivanjem međusobnih veza. Kao takve, te pozive smo i prihvatili u čvrstom uvjerenju da će naš boravak tamo pridonijeti boljem upoznavanju i još svestranijem razumijevanju i saradnji između naroda naših zemalja.

Prema tome, i u ovom slučaju, kao i prilikom ostvarenja sporazuma o Trstu i Balkanskog saveza, a takođe i u pitanjima naših odnosa s našim bližim i daljnim susjedima i ostalim zemljama, mi nastojimo da dosljedno sprovodimo u djelo osnovne principe naše spoljne politike koji su usmjereni na razvijanje miroljubive, ravnopravne i svestrane saradnje sa svima koji su spremni da te principe poštuju. (Buran i dugotrajan aplauz).

Pretsednik Moša Pijade: Drugovi narodni poslanici, pre nego što otvorim pretres o eks-

pozeu koji ste čuli, određujem odmor od pola časa. Prema tome, sednicu nastavljamo u 11 časova.

(Posle odmora)

(Ulazak u dvoranu Pretsednika Republike Josipa Broza Tita, potpredsednika Saveznog izvršnog veća Aleksandra Rankovića i pretседnika Savezne narodne skupštine Moše Pijade poslanici pozdravljaju ustajanjem i dugotrajnim aplauzom).

Pretsednik Moša Pijade: Nastavljamo rad. Pre nego što počne pretres o ekspozeu koji ste čuli, upozoravam da se po članu 90 Poslovnika debata o ekspozeu može završiti donošenjem rezolucije, prostim prelaskom na dnevni red ili motivisanim prelaskom na dnevni red. Za reč se javio drug Fadil Hodža, narodni poslanik Veća naroda.

Ima reč drug Fadil Hodža.

Fadil Hodža (Autonomna Kosovsko-metohiska Oblast): Drugovi narodni poslanici, ovo što je ovde danas rekao naš Pretsednik Republike drug Tito o našoj politici o principima naše spoljne politike i stavovima po svim konkretnim pitanjima, pozdraviće — ja u to čvrsto verujem — ne samo svi građani socijalističke Jugoslavije, nego i svi oni politički faktori u svetu koji se stvarno bore za mir.

Drug Tito je i ovoga puta kristalno jasno istakao našu konstruktivnu, miroljubivu politiku i ocrtao puteve međunarodne saradnje i rešavanja spornih pitanja. Kroz reči druga Tita progovorila su srca i misli sedamnaest miliona Jugoslovena.

U svakodnevnom kontaktu s našim biračima mi se stalno susrećemo u preduzećima, po selima, itd. s tim mislim. Naši ljudi vole mir, vole normalne i prijateljske odnose sa susedima, vole saradnju i prijateljstvo sa svim narodima sveta. Oni su sa oduševljenjem pozdravili Balkanski pakt i smatraju da je to veliki doprinos očuvanju mira u ovom delu sveta. Oni pozdravljaju normalizaciju odnosa s Albanijom, Bugarskom, Rumunijom, Mađarskom, SSSR-om itd. Oni su se mnogo radovali sporazumu o Slobodnoj Teritoriji Trsta, jer smatraju i pored velike žrtve koju smo morali podneti, da je time izvojevana još jedna velika poba, veruju da su time stvoreni uslovi da se i sa Italijom uspostave dobri susedski odnosi i prijateljstvo.

Moji birači, kao i svi naši narodi, srećni su zbog činjenice da danas Jugoslavija nije okružena neprijateljskim snagama koje galame i prete, nego snagama koje žele sa njom sarađivati. Oni smatraju da je do toga došlo jedino zahvaljujući konstruktivnoj i miroljubivoj spoljnoj politici druga Tita i njegovih saradnika. Smatram da imam pravo da u ime svojih birača ovom prilikom izrazim zahvalnost drugu Titu za takvu dalekovidu i doslednu spoljnu politiku. Moji birači vole da saradnja sa svim našim susedima, kao i sa ostalim narodima sveta, bude

što prisnija. Oni, kao i svi narodi Jugoslavije, ne vole rat. Oni znaju kakvo zlo donosi rat. Oni su spremni da se svim silama bore protiv rata. Oni su svesni toga da naša zemlja nema i ne može imati pretenzija ni prema jednoj zemlji. Mi smo socijalistička zemlja. Nama je i sada kao i uvek potreban mir, jer znamo da samo kroz jedan duži period mirne izgradnje možemo podići našu industriju, razviti intenzivnu poljoprivredu i time se izvući iz nasleđene privredne zaostalosti.

Naše je geslo razvijanje ljubavi prema radnom čoveku, podizanje njegove svesti, jačanje bratstva i jedinstva, usavršavanje našeg društvenog sistema samoupravljanja, stvaranje lepšeg života i izgradnja socijalističkog društva. Mi izgrađujemo i izgrađićemo našu socijalističku zajednicu. Na to misle naši radni ljudi i zalažu sve svoje snage da što pre postignemo svoj cilj. Zahvaljujući visokoj svesti naših naroda, mi smo prebrodili ogromne teškoće. Svaki dan ih savlađujemo i postižemo krupne uspehe.

Jasno je da takva stvaralačka unutrašnja politika mora imati konstruktivnog uticaja i na međunarodnom planu. Socijalistička Jugoslavija je bila uvek u prvim redovima onih koji su se borili protiv agresije i hegemonističkih tendencija. Ona je bila za ravnopravnost i uzajamno razumevanje među državama i narodima.

Danas, kada je postignuto izvesno smirenje, kada ne postoji neposredna opasnost od agresije, kada se oseća izvesno olakšanje u srcima svih onih koji ne žele rat, a to je najveći deo čovečanstva, kada svetom provejava duh saradnje i mirnog rešavanja spornih pitanja, smatram da uloga Jugoslavije u borbi za očuvanje mira i ravnopravnih odnosa među državama i narodima sve više raste i da će ovaj konstruktivni ekspozе pretседnika Tita još više doprineti tome i dati veliku podršku miroljubivim težnjama čovečanstva za trajni mir.

Stanovište koje naše Savezno izvršno veće i Sekretarijat za inostrane poslove imaju po svim međunarodnim pitanjima je takvo kakvo jedino mora da ima jedna zaista samostalna i nezavisna socijalistička država, kao što je naša. Zato u svim pitanjima odobravam našu spoljnu politiku, koja je istovremeno u potpunosti u duhu Povelje Organizacije Ujedinjenih nacija, i usvajam ekspozе Pretседnika Republike druga Tita. (Aplauz).

Pretsednik Moša Pijade: Ima reč drug Miloš Minić. (Opšti aplauz).

Miloš Minić (NR Srbija): Drugovi narodni poslanici, Pretsednik Republike drug Tito izložio nam je značaj i suštinu sporazuma o Trstu i Balkanskog sporazuma, principe naše spoljne politike i naše stavove u najvažnijim aktuelnim međunarodnim problemima. Mogli smo se iz ovog uveriti da su i Balkanski savez i sporazum o Trstu rezultati jedne dosledne miroljubive politike, politike koju naša zemlja vodi imajući

pred očima očuvanje naše političke nezavisnosti, očuvanje mira i razvijanje međunarodne saradnje.

Mi treba sada da izvršimo jedan završni formalni čin ukoliko se tiče Balkanskog sporazuma i Ugovora o Balkanskom savezu, da ratifikujemo Ugovor o savezu, političkoj saradnji i uzajamnoj pomoći između Jugoslavije, Grčke i Turske. Mi tu imamo, ustvari, bar meni tako izgleda, formalno da rečemo ono što su naši narodi već odobrili. Kada se drug Tito vraćao iz Turske, kada se vraćao iz Grčke on je govorio o našim odnosima sa tim zemljama. On je već tada najavljivao ovakav razvoj odnosa koji je formalno definisan u Bledskom sporazumu.

Balkanski sporazum se očigledno pokazao, kako to izlazi i kako sam ja to razumeo iz izlaganja druga Tita, kao jedan prirodni rezultat razvoja odnosa između naših triju zemalja, naročito posle Ankarskog pakta. Mislim da nije od sve tri strane poštovan princip ravnopravnosti, princip nemešanja u unutrašnje odnose, da bi se teško mogao zamisliti jedan ovakav ugovor, jedna ovako svestrana saradnja kakvu predviđa ovaj ugovor i koju ovaj omogućuje.

Mislim da ćemo se svi složiti sa konstatacijom koju je drug Tito ovde učinio da taj sporazum — ja parafraziram — nije izraz nekih trenutnih političkih kombinacija već, naprotiv, izraz trajnih interesa naših zemalja, interesa koji su životno vezani za našu i njihovu sudbinu, interesa za očuvanjem teritorijalnog integriteta i političke nezavisnosti triju država.

Mi možemo samo želiti da se saradnja, koja je ovim ugovorom zasnovana, što više proširuje na svim poljima, i na političkom, i na ekonomskom, i na kulturnom, i na vojnom, i da postaje sve tešnja i sve uža, jer je to u interesu sve tri naše zemlje.

Dopustite da kažem nekoliko reči o sporazumu o Trstu.

Najzad, i to je pitanje skinuto sa dnevnog reda. Time je nesumnjivo danas jedno žarište međunarodne zategnutosti manje. Stvar mira je time samo mogla da dobije, očigledno je i dobila, ali to je morao biti kompromis, a kompromis je zahtevao žrtve i mi smo — mislim da to možemo konstatovati — morali učiniti krupne žrtve. Treba konstatovati, takođe, da smo pokazali spremnost za takve žrtve, koje smanjuju zategnutost u međunarodnim odnosima, a koje vode konsolidaciji mira i da taj ugovor — mislim da nije neskromno reći — svedoči o tome koliko je nova socijalistička Jugoslavija, pod rukovodstvom druga Tita, spremna danas na odricanje od interesa a da to odricanje znači učvršćenje mira i saradnje, i to odricanje od interesa koga, u datoj situaciji, može i mora naša zemlja da se odreče.

Uveren sam da ceo Dom stoji iza reči druga Tita, koji je izrazio nadu da će se rešenje tršćan-

skog pitanja u budućnosti pokazati kao početak svestrane saradnje između naše zemlje i Italije.

I, najzad, hteo bih da kažem nekoliko reči i o onome delu izlaganja druga Tita, — ja se u potpunosti slažem sa celim izlaganjem, — o principima naše spoljne politike.

Ja mislim, drugovi, da se dosadašnja dosledna linija naše spoljne politike i u ovim principima, takođe, potpuno jasno vidi i ogleda. Ne bih hteo da govorim o pojedinim problemima, ali želim da kažem nekoliko reči o normalizaciji odnosa sa istočnim zemljama.

Mišljenja sam da sasvim stoji ocena druga Tita o promeni u odnosima između istočnih zemalja i naše zemlje. Isto tako, mislim da sve činjenice koje je drug Tito naveo svedoče o normalizaciji naših međusobnih odnosa. Upravo, sada se odigrava ono što smo u toku niza godina, dok su postojali sporovi između nas i tih zemalja, besprekidno tražili i na čemu smo insistirali, tj. na normalizaciji tih odnosa. Činjenice govore da je ta normalizacija u toku.

Međutim, dopustite da izrazim ovde jedno — da ga tako nazovem — jedno svoje lično sopstveno čuđenje: da uprkos svih očiglednih činjenica, koje govore o normalizaciji, bar koliko sam ja obavešten, nijedna rukovodeća ličnost Sovjetskog Saveza, do dana današnjeg, nije dala odgovarajuću izjavu koja bi okarakterisala ove praktične korake, koja bi okarakterisala ove praktične mere koje se preduzimaju od strane SSSR i istočnih zemalja u pravcu normalizacije odnosa sa našom zemljom.

Ja sam želeo prosto da kažem da mi to izgleda neobično i nenormalno, iako time ne želim da osporim ni ocenu karaktera tih odnosa koju je dao drug Tito, niti same činjenice, koje su očigledne i opipljive a koje govore o normalizaciji tih odnosa.

Ovim bih završio.

Još jednom ponavljam da se potpuno slažem sa ekspozeom druga Tita i da ću, kada ratifikacija bude na dnevnom redu, glasati za ratifikaciju ovih dokumenata. (Opšti živi aplauz).

Pretsednik Moša Pijade: Ima reč narodni poslanik drug Nikola Sekulić. (Aplauz).

Nikola Sekulić (NR Hrvatska): Drugovi narodni poslanici, uz ekspoze Predsednika druga Tita o spoljnoj politici, a posebno o nacionalnom i međunarodnom značaju Balkanskog sporazuma i Memoranduma o rešenju tršćanskog pitanja, dozvolite mi da iznesem ono raspoloženje s kojim su naše radne mase prihvatile te sporazume, zbog aktivne podrške i učešća koje naši građani imaju u događajima naše unutrašnje i spoljne politike. Mogu da kažem da je narod Hrvatske prihvatio i pozdravio i Balkanski sporazum i Memorandum o Tršćanskom pitanju kao najznačajnije akte naše politike nakon oslobođenja i kao snažnu miroljubivu afirmaciju naše zemlje, koja je u tolikoj meri bila stalno aktivna, dosledna i principijelna da je

dala krupan prilog stanju koje se danas ocenjuje kao povoljnije u međunarodnim odnosima, jer sve više, u rešavanju međunarodnih sporova, sredstva diktata, agresivnosti i zastrašivanja ustupaju mesto realnijem i mirnijem rešavanju i sporazumima.

U rešenju tršćanskog pitanja narod Hrvatske još se jednom osvedočava da je samo preko jugoslovenske federacije i revolucionarne snage našeg društva moguće našim malim narodima ostvariti njihove nacionalne težnje, slobodu i nezavisnost, koje to ranije generacije nisu bile sposobne da učine. Zona B i delom zona A su priključene svojoj jugoslovenskoj braći. To je svakako istoriski događaj kojim se, u datim uslovima i u najboljoj mogućoj meri, rešava jedan spor koji je akutno trovao odnose između naše zemlje i susedne Italije. Ali opravdane granične i teritorijalne izmene nisu samo ono što je ocenjeno kao jedini rezultat uspešne politike našeg rukovodstva i naše zemlje u vezi sa rešenjem Tršćanskog pitanja. Međunarodna atmosfera u kojoj je rešavano Tršćansko pitanje razumno je shvaćena od naših ljudi. Uviđa se od kakve je važnosti svaki napor i svaka žrtva i primer dat za stvar mira i paralizovanja reakcionarnih i ratnohušakačkih snaga. Za svaku veliku i plemenitu stvar potrebno je dati žrtve, a stvar mira i saradnje među narodima, stvar progresa, takve su vrednosti za koje se isplati dati i najviša cena u žrtvi.

Sva javnost u Hrvatskoj, a verujem da je to isto i u ostalim krajevima naše zemlje, sa osećanjem snažnog zadovoljstva prihvatila je rešenje o manjinskom statutu i odluke koje se odnose na priznanje naših interesa u zoni A. Ljudi veruju da je samo praksa našeg rešenja nacionalnog pitanja i odnosa prema manjinama koja u našoj društvenoj stvarnosti i socijalističkoj samoupravi dobiva u suštini lik socijalnog problema, inspirirala koncepcije koje su došle do izražaja u manjinskom statutu Memoranduma. To znači da i onda kada nije bilo moguće iz bilo kojih razloga vršiti etnička razgraničenja da postoje druge mogućnosti, samo ako postoji dobra volja i iskrena težnja za poštivanjem nacionalne kulture, političkih i demokratskih prava građana, da se na tolerantan način i na zadovoljstvo suseda reše nacionalni sporovi. Naši ljudi su srećni što se vodila briga o onim ljudima našeg naroda koji će ostati da žive pod Italijom i da im se tamo osiguravaju ista prava koja imaju građani talijanske nacionalnosti. Mi smatramo da se na tom pitanju i najefikasnije može proveravati iskrenost Memoranduma, kao i one nade koje se ulažu u razvitak dobrih odnosa sa susednim narodom, jer smo potrebni jedni drugima, jer nam je i jednim i drugima potreban i mir i izgradnja blagostanja. Prava koja su fiksirana za naše sunarodnjake Memorandumom, ustvari

treba da budu odraz demokratskih i političkih sloboda koje vladaju u susednoj Italiji, kao i težnja da se te slobode primenjuju prema svim građanima, dakle da se ravnopravno postupa sa svim građanima u najelementarnijim njihovim pravima, kao što su građanska i politička prava, pravo na službu i ekonomsku delatnost, pravo na kulturnu aktivnost itd. To sve omogućuje da se Slovenci i Hrvati u Italiji, boreći se za svoja prava, bore na liniji demokratije i progresa i da time usklađuju svoju borbu sa svim demokratskim i progresivnim snagama talijanskog društva.

Manjinski statut, uz priznanje naših ekonomskih interesa u Trstu, kao i tolerantan pogranični promet i uzajamna i obilata trgovinska izmena, koja konvenira i jednoj i drugoj zemlji, biće faktori koji će realno doprinositi da saradnja Italije i Jugoslavije bude od velike koristi ne samo nama i Italiji, nego i u ovom delu Evrope.

Sporazum postignut između naše zemlje i Italije, uz podršku zapadnih saveznika, zadao je ozbiljan udarac talijanskoj iredenti, koja se nakon ujedinjenja Italije okomila kao reakcionarna, megalomanska, imperijalistička politika u odnosu prema našim narodima kao susedima Italije. Nemogućna je ta večna galama raznih udruženja za oslobođenje ovog ili onog kraja u Dalmaciji, Istri, Julijskoj Krajini. Ta iredenta, istina, pretvorila se u smešnu, brbljivu i nadutu agitaciju, u kojoj ne učestvuju najšire talijanske mase. Ali, nažalost, ona je podržavana od još dosta uplivnih reakcionarnih političkih faktora u Italiji. To su najotrovnije, najreakcionarnije i najšovinističkije snage u susednoj zemlji koje kvare atmosferu saradnje, razumevanja i upoznavanja naroda Jugoslavije i naroda Italije. Zbog toga mi očekujemo da će demokratski i napredni, da će se svi konstruktivni i iskreni prijatelji saradnje Jugoslavije i Italije boriti i neće dozvoliti da one snage koje su talijanskom narodu donosile samo nesreću, da te iste snage u budućnosti imaju uticaja u protivjugoslovenskoj politici.

U našem društvu nema niti ima mogućnosti da postoje šovinistički elementi u odnosu na bilo koji narod. Zbog toga talijanski narod može biti miran što se tiče naših obaveza i naše prakse u odnosu na talijansku manjinu.

Na kraju, ocenjujući Tršćanski sporazum kao istoriski među najznačajnijim aktima i uspesima naše posleratne politike za jačanje ugleda naše zemlje, njene nezavisnosti i ravnopravnosti, ocenjujući ga kao slobodan sporazum u kojoj je likovala naša upornost i snaga nasuprot diktatima i nepravdama, sasvim sam uveren da ga od srca prihvataju i pozdravljaju svi građani naše zemlje, zadovoljni što je njihova uporna borba, pod rukovodstvom druga

Tita, izvojevala i ovaj uspeh i ovu pobedu. (Buran aplauz).

Pretsednik Moša Pijade: Ima reč narodni poslanik drug Josip Vidmar. (Aplauz).

Josip Vidmar (NR Slovenija): Drugovi narodni poslanici, u ekspozeu Pretsednika Republike druga Tita čuli smo o mnogobrojnim akcijama naše spoljne politike i o nekim spoljnopoličkim, internacionalnim zbivanjima. U svim tim akcijama i u tim ocenama mogli smo primetiti jedno osnovno i konsekvantno gledanje, a to je gledanje i shvatanje spoljne politike koju bismo mogli rezimirati u rečima: priznavanja potpunog suvereniteta svake države, mira i konstruktivne saradnje među narodima. Sve to je izrekao i drug Pretsednik Republike. Ja bih tome dodao samo još jednu karakteristiku naše politike. Ja mislim da se naša politika mnogo razlikuje od one politike koju često susrećemo u svetu a koja ne ume drugo nego da broji divizije, da broji snage a ne brine se za ono što je duh nekih zajednica, što čini moralnu kompaktnost nekih zajednica i što je, na kraju krajeva, odlučno u svakom istoriskom zbivanju. Ja mislim da mi shvatamo politiku u duhu o kome sam baš sada govorio. Ja mislim da je, naprimer, Balkanski savez potpun u tom smislu i koncipiran i zaključen, mislim da će biti tako i sproveden.

Kao Slovenac, ja ću se ukratko zadržati na pitanju Trsta. Dakako, mi osećamo ovaj sporazum kao tešku žrtvu, a u isto vreme moramo da priznamo da je sporazum najviše što se u realnim prilikama moglo da postigne. Osim toga, mislim da tu ima i jedan značajan dobitak za nas. Odlučan stav naše države prema osmom oktobru prošle godine, ubedio je čitav svet u to da su u pitanju neka naša elementarna prava, prava od kojih mi nikako ne možemo i ne smemo da odstupimo. I sada kada smo uprkos tih naših elementarnih prava zaključili ovaj sporazum o Trstu, ceo svet je to registrovao kao neku našu žrtvu koju smo mi doprineli za stvar mira, svetskog mira. A isto tako registrovano je u to vreme i ono što je u vezi sa tim žrtvama, to su naša elementarna prava na koja svet neće i neće moći nikada više zaboraviti. Ja mislim da je registracija tih naših elementarnih prava u vezi sa pitanjem Trsta u saznanju sveta, da je to jedan veliki i značajan dobitak za celu našu državu a naročito za prava nas Slovenaca na zapadu naše države.

Ova konsekvantna politika koja se, uostalom, odražava u svim našim spoljnopoličkim akcijama mislim da je ona i uslov za ono što se postiglo u našoj spoljnoj politici van ugovora, van saveza, a što se ipak postiglo i što se svakog dana sve jače i jače oseća. Prvo, to je moralni autoritet naše države, a drugo je to da, praktično i realno, naša država može da ure-

đuje i sređuje svoje odnose sa Istokom ne zaoštravajući svoje odnose sa Zapadom, a u isto vreme da sređuje i prijateljski uređuje odnose sa Zapadom a da ne zaoštrava svoje odnose sa Istokom. Ja mislim da je to jedan uspeh sa kojim se možemo zaista ponositi samo mi Jugosloveni. Ja zbog tog velikog uspeha, moralnog uspeha, moram da čestitam drugu Pretsedniku Republike i da odam priznanje našoj spoljnoj politici. Izjavljujem da ću glasati i za sporazum o Trstu i za Balkanski savez. (Aplauz).

Pretsednik Moša Pijade: Ima reč narodni poslanik Uglješa Danilović.

Ing. Uglješa Danilović (NR Bosna i Hercegovina): Drugovi i drugarice narodni poslanici, u vezi sa ekspozem Pretsednika Republike, hteo bih, pre svega, da kažem da se slažem sa svima postavkama koje je drug Tito izneo u svom ekspozeu.

Spoljna politika naše socijalističke zemlje i dosad je postizala krupne uspehe, uspelo se ne samo u tome da Jugoslavija ostane samostalna i nezavisna u spoljnopoličkom pogledu, nego se i broj prijatelja naše zemlje stalno povećavao i stalno jačao ugled nove Jugoslavije. Danas do stava Jugoslavije države i male i velike zemlje i umeju da cene prijateljstvo naše zemlje.

Iz ekspozea druga Tita vidimo da su rezultati naše spoljne politike naročito značajni u ovoj godini. To je, pre svega, Balkanski savez, koji, pored značaja za naše tri zemlje koje su ga zaključile, ima i svoj krupan međunarodni značaj. To je novi faktor mira u svetu koji su pozdravili svi ljudi koji žele mir u svetu, jer osećaju da se u tom savezu, Balkanskom savezu, našla snažna podrška za mirovne težnje. O Balkanski savez neće moći, ne bi mogli da se oglušni ni svi oni koji bi pokušali eventualnu agresiju u ovom delu Evrope. Drug Tito je ukazao na sav značaj toga saveza baš u tom pogledu što je on stvoren između zemalja sa različitim društvenim uređenjima i što su se na ovom sigurno najosetljivijem mestu u Evropi, koje nije nikada mimoišla ratna bura, odnosi danas stabilizovali i učvrstili kao nikada u prošlosti.

Drugi, isto tako značajan i krupan uspeh u ovoj godini, o kome je govorio drug Tito, jeste rešenje pitanja Trsta. Iako to rešenje, drugovi, nije ispunilo sve one opravdane zahteve koje smo mi postavljali, ipak ono predstavlja krupan uspeh naše spoljne politike, predstavlja krupan doprinos međunarodnom miru i sređivanju međunarodnih odnosa. To je činjenica drugovi, naročito kad se ima u vidu istorijat toga pitanja od 1945 godine pa naovamo, kad se imaju u vidu svi oni pokušaji koji su činjeni u vezi sa Trstom na štetu Jugoslavije i samo rešenje Tršćanskog pitanja kako je formulisano u Mirovnom ugovoru sa Italijom, stvaranjem Slobodne Teritorije Trsta.

Sve je to bilo gore za Jugoslaviju nego što je ovaj sporazum koji je stvoren, bilo je to mnogo gore za interese Jugoslavije, jer je bila odvojena i zona »B«, znatne teritorije naše zemlje ostale su van naših granica, bilo je gore u međunarodnom pogledu, jer je to bilo žarište stalnih trzavica između nas i Italije, a to je štetilo i miru i međunarodnim odnosima. Takav je danas sporazum o rešenju Tršćanskog pitanja u odnosu kako je bilo zamišljeno Mirovnim ugovorom sa Italijom, a kažem nema ni potrebe da se govori koliko je bilo pokušaja da se to pitanje reši jednostrano na našu štetu, na štetu Jugoslavije.

Kao što je Predsednik Republike u svom nedavnom govoru u Sarajevu rekao, mi moramo biti zadovoljni sa ovakvim rešenjem pitanja Trsta, jer smo stvarno u današnjoj situaciji dobili najviše što se dobiti može. Mi smo dobili, drugovi, ne samo u rešenju teritorijalnog pitanja, nego je naša zemlja tim rešenjem skinula krupnu brigu s vrata, a ne treba zaboraviti ni to da je ovo rešenje bilo uopšte korisno i kao takvo pozdravljeno od čitave napredne i poštene svetske javnosti, pozdravljeno je od svih ljudi koji žele mir, pozdravljeno je kao krupan doprinos miru. Na rešenju toga pitanja, čini mi se, drugovi, da se naša spoljna politika pokazala u svom pravom svetlu; rešenjem ovog pitanja znatno je podignut ugled naše zemlje. Ja mislim da ne treba zaboraviti da se u pogledu pitanja Trsta pokazalo da Jugoslavija želi mir i saradnju sa svim zemljama, da stoji na stanovištu da kadgod se radi o životnim pitanjima Jugoslavije da se to ne može rešavati bez njene saglasnosti i bez sporazuma sa Jugoslavijom. No, s druge strane, pokazalo se i to da je Jugoslavija jedna konstruktivna zemlja, da je spremna kadgod se radi o pitanjima koja su od interesa za mir, kadgod se radi o međudržavnim sporovima, da sa svoje strane učini ustupke i da doprinese sređivanju međunarodnih odnosa i sporova.

Jasno je, drugovi, da ovo rešenje problema Trsta predstavlja kompromis, ali to uopšte nije nova stvar ako se mi sećamo šta je sve oko Tršćanskog pitanja govorio sam drug Tito i ranije, pre odluke od 8 oktobra 1953 god., kada se setimo da je stalno naglašavao da je Jugoslavija spremna da o tom pitanju razgovora, ali naravno na ravnopravnoj osnovi, da je spremna da o tom pitanju diskutuje i baš zbog toga kažem, kad se to uporedi, kad se vidi prava sadržina ovih odluka, onda se mora videti da je do rešenja toga spora došlo izvesnim kompromisom i sa naše strane.

Mi smo, drugovi, pružili žestok otpor odluci od 8 oktobra, jer je ona bila nepravedna za našu zemlju i mi nismo bili spremni da je prihvatimo. Jugoslavija je svojim otporom, otporom čitavog našeg naroda, koji je jedinstveno stajao

iza svoje vlade, iza svog rukovodstva, jasno je pokazala da se takve stvari ne mogu rešavati bez pristanka Jugoslavije. Mi smo tim otporom prema odluci od 8 oktobra pokazali da Jugoslavija neće i nije spremna da pod pritiskom rešava ona pitanja koja su za nju od životne važnosti. Ja bih rekao, drugovi, da su pri rešavanju ovoga spora danas, da su pri stvaranju ovog ugovora uzeti u obzir oni osnovni prigovori koje smo mi stavili na odluku od 8 oktobra a i ranije. Pre svega, usvojen je zahtev Jugoslavije da se ima zajedno sesti za sto i to pitanje rešavati na ravnopravnoj osnovi. Usvojilo se dalje, drugovi, i to ako velike sile već učestvuju u rešavanju toga spora, ako se to ne rešava samo između nas i Italije, da je potrebno da one daju i izvesne garancije, da će to rešenje postati trajnije i da neće otvarati vrata za nekakve nove pretenzije. Usvojen je i zahtev da rešenje Tršćanskog pitanja ne bude samo teritorijalno rešenje, nego da je isto tako važno za našu zemlju i pitanje garantija stanovništvu koje ostaje van naših granica, naravno s tim da mi dajemo slične garantije za italijansko stanovništvo koje ostaje na našoj teritoriji.

Još jednom bih rekao, drugovi, da se ovakvo rešenje Tršćanskog pitanja odrazilo vrlo povoljno u svetu, da je ono pokazalo kakva je spoljna politika naše zemlje, pokazalo je sve shvatanje i odanost naše zemlje miru.

Ja bih, drugovi, rekao uz to da treba pozdraviti tu činjenicu da se iz Italije danas čuju novi glasovi, da se u Italiji gleda danas drukčije na odnose sa Jugoslavijom, kao što, čini mi se, ne može da se pređe ni preko činjenice, a da se ne spomene, da su se raznovrsne grupe i partije u Italiji našle u vrlo žalosnoj situaciji prilikom diskusije u Skupštini, da su se našle na istoj liniji sa neofašistima, kada je bilo ovo pitanje raspravljano.

I u drugim pitanjima, drugovi, ekspozicije jasno govori o tome da je i u drugim pitanjima spoljna politika naše zemlje stvarno postigla uspehe. Drugovi, vi ste čuli šta je govorio drug Tito o normalizaciji odnosa sa istočnim zemljama. Ja mislim samo da mi potpuno usvajamo reči druga Tita o razvitku tih odnosa i onim pozitivnim činjenicama koje tu normalizaciju pokazuju, ali, s druge strane, mi očekujemo da će u skorije vreme doći i do rešenja onih raznovrsnih krupnih pitanja koja još nisu rešavana, kao što je, naprimer, pitanje naše dece u Sovjetskom Savezu. Ja se nadam da ćemo u najskorije vreme moći da očekujemo da se pristupi i rešavanju takvih pitanja.

Ja mislim, drugovi, da su uspesi naše spoljne politike došli kao rezultat teške i uporne borbe naše zemlje za svoje interese, za odbranu svoje nezavisnosti. Mi smo stvarno u toj borbi imali i tereta, i mnoge teškoće. Mi smo se održali i u teškoj situaciji, i, čini mi

se, danas možemo reći da ti naponi i te teškoće nisu bili uzaludni, jer mi danas od njih imamo rezultate. Položaj Jugoslavije, odnosi njeni sa susednim zemljama, ja mislim, na visini su i položaj Jugoslavije daleko je ojačan. Naša politika, naša spoljna politika, drugovi, prolazila je kroz razne teškoće i ona je stalno imala izvesne karakteristike koje su poznate u svetu, i po čemu se ceni naša zemlja, a to je da je naša politika bila uvek dosledna, principijelna i da je bila realna, da je računala sa realnim mogućnostima ostvarenja tih zadataka koje je imala pred sobom. Da je ta politika mogla biti takva, glavni izvor, glavna snaga joj je bila u tome što je tu politiku izgradilo i vodilo jedno dalekovido političko rukovodstvo na čelu sa drugim Titom, i da je iza te politike stajao jedinstven i monolitan naš narod. (Aplauz).

Pretsednik Moša Pijade: Ima reč narodni poslanik dr Jože Potrč.

Dr Jože Potrč (Izborni srez Ptuj, NR Slovenija): Drugovi narodni poslanici, mi smo sa velikim nestrpljenjem očekivali ekspozu druga Predsednika Republike i saslušali smo ga danas s velikim interesovanjem i s velikim poštovanjem. Poštovanjem, kažem zbog toga jer smo videli koliko su napora naši narodi morali uložiti da se na ovom delu Evrope stvori jedno konkretno delo mira. Mislim da nam je iz ovog ekspozu jasan jedan paradoks našeg doba: na jednoj strani imamo ogromnu većinu čovečanstva koja žudi za mirom, koja želi mir, a pored te ogromne većine stvar mira ne stoji dobro, nego je svet bez zadovoljavajućeg rezultata. A mi smo i ovog puta učinili velik korak napred. Za mir su potrebni ne samo naponi, nego je potrebno ići i novim putevima. Naša zemlja nije to učinila samo u unutrašnjoj nego već i u vanjskoj politici. Mi smo, kao što vidite, za nove puteve, i mislim da možemo biti ponosni na to što nam danas ceo svet priznaje ove napore.

U svetu još ima vrlo mnogo ostataka i tereta prošlosti, kao što su šovinizam, nacionalizam. Za ukidanje tih ostataka potrebno je mnogo vremena i napora. Mi smo videli koliko su ogromni naponi potrebni da se može teret prošlosti otkloniti, da se može vednije gledati u budućnost, a to znači, drugim rečima, u socijalizam.

Drug Predsednik Republike naročito je ukazao na ulogu malih naroda koji se bore za ravnopravnost i prikazao značaj te borbe. Smatram da mogu pre svega od srca pozdraviti širokogrudu i konstruktivnu poruku koju je drug Tito uputio ne samo narodima nego i državniciima drugim zemljama, i onima s Istoka i sa Zapada, kada je istakao svaki pozitivan element, a istovremeno ukazao takođe na opasnost koja pretila miru, za kojim svi težimo.

Pored toga, mislim da bih mogao povezati ovaj ekspozu sa opštom borbom za mir i upozoriti druge narodne poslanike na govor Gene-

ralnog sekretara OUN koji je ukazao da pored takvih akutnih problema, o kojima se danas najviše govori i koji se rešavaju u interesu mira, ima još drugih, tj. dugoročnih, opasnih tendencija, kao što je, naprimer, opadanje odnosno relativno zaostajanje životnog standarda u nerazvijenim i manje razvijenim zemljama za standardom u razvijenim zemljama. To spominjem zbog toga što se već najmanje deset godina govori o tome kako bogatije zemlje postaju sve bogatije, a siromašne sve siromašnije. Dalje bih vas upozorio na filadelfisku deklaraciju, koja je već za vreme Svetuskog rata upozorila kakva opasnost pretila od takvog razvitka čovečanstvu. Ja sam na to pomislio zbog toga jer sam u ekspozu druga Tita video i njegovu misao, koju je ranije izrekao, naime da treba pre svega odstraniti manje prepreke, rešavati manje nesporazume i probleme među narodima kako bi se stvorila atmosfera za uspešno rešavanje onih krupnih, pa i najkrupnijih problema. Zato bi se, nema sumnje, morali pronaći ne samo politički putevi, nego i novi ekonomski putevi, kako bi se neravnomeran ekonomski razvitak zamenio sa boljim, ravnomernijim. Vi znate da se u Ujedinjenim nacijama, osobito naša zemlja, mnogo bori za taj cilj i da tu ima izvesnog napretka. Pred nama je još uvek najveći problem koji će morati rešavati svi narodi: stvoriti i stvarnu materijalnu bazu za svetski mir. Potrebni su ne samo politički nego i ekonomski, kulturni i organizacioni i drugi naponi, ne samo državnika nego i čitavog čovečanstva. Uz to, čuli ste u ekspozu jednu lepu rečenicu optimizma i nade u to da su rešenje Tršćanskog pitanja i Balkanski pakt veliki doprinosi smirivanju napetosti u svetu, drugim rečima doprinosi približavanju naroda.

Kada je pre nekoliko godina Sovjetski Savez napao bez skrupula našu zemlju, drug Tito je u Ljubljani rekao kako će to škoditi u velikoj meri međunarodnom radničkom pokretu. Mi smo danas zadovoljni što možemo konstatovati suprotne znakove, pozitivne glasove, koji će sigurno koristiti međunarodnom radničkom pokretu, jer smo svesni da međunarodni radnički pokret znači najsvesniju jezgru u milionima i stotinama miliona ljudi koji teže za mirom i koji se bore za mir.

I zato će pobeda koju smo postigli na našem putu, ne samo na unutrašnjem nego i na spoljopolitičkom planu, koristiti međunarodnom radničkom pokretu i ona će ga oploditi tako da ćemo moći korisno da rešavamo probleme, i to mnogo lakše negoli dosad.

Na kraju, mislim da mogu reći, da možemo biti ponosni što ceo svet priznaje ovo naše delo, što ga priznaje ogromna većina državnika i političara, koji priznaju uspehe miroljubive i konstruktivne politike Jugoslavije, i mi možemo,

drugovi narodni poslanici, sa ponosom glasati za ove paktove koji su pred nama.

Pretsednik Moša Pijade: Reč ima narodni poslanik Josip Šestan.

Josip Šestan (Izborni srez Poreč—Buzet, NR Hrvatska): Drugovi i drugarice, ja smatram da je današnji dan veliki dan u historiji naših naroda, i da će taj dan biti zapisan krupnim slovima u našoj historiji.

Ja u punoj mjeri odobravam ekspozice druga Pretsjednika i u ime svojih birača, — koji žive, takoreći, neposredno na granici zemlje o kojoj se danas govori, sa kojom smo, evo, došli do dogovora o pitanju Trsta, — zahvaljujem se, prije svega, drugu Titu i svim njegovim saradnicima da je došlo do konačnog rješenja toga problema.

Ja u svom govoru mislim da se osvrnem na onaj dio njegovog ekspozea o pitanju Trsta gdje je drug Pretsjednik rekao da ona italijanska manjina koja je ostala u Jugoslaviji treba da odigra važnu ulogu u stvaranju mira, u približavanju između nas i Italijana. Zašto je to naročito važno? Drugovi, bratstvo i jedinstvo koje je stvarano za vrijeme borbe s jedne strane Italijana, a s druge strane Hrvata i Slovenaca, nije stvoreno tako lako. Ono nije stvarano i stvoreno pod lakim uslovima. To znaju naročito oni koji dobro poznaju kako se razvijao politički život u našim krajevima, u Istri, Primorju ili Trstu, itd., oni znaju da je postojao takav jaz još za vrijeme Austrije, između Italijana s jedne strane i Hrvata i Slovenaca s druge strane, koji je govorio o tome (a što je i fakat), da smo mi bili potlačeni a da su nas oni tlačili. Razumljivo je da se taj jaz povećao poslije Prvog svjetskog rata, kada je taj kraj, eto, silom došao pod jedan od najstrašnijih režima koje čovjek poznaje. Jasno je da se taj jaz povećao i da smo postavili pitanje da li je uopće moguće stvoriti bratstvo i jedinstvo u tim krajevima pa da se zajednički borimo protiv strahote koja se zvala fašizam. Za sve vrijeme fašizma u tim krajevima bilo je dosta Hrvata, Slovenaca i naprednih Italijana u zatvorima i logorima, a i pored toga, već je počela da dolazi do izražaja klica razvoja mogućnosti stvaranja bratstva i jedinstva. I, najzad, došlo je do Drugog svjetskog rata, došlo je i do kapitulacije Italije kada su svi naši ljudi u Istri i Juliskoj Krajini listom ustali u borbu za oslobođenje. I tada je došlo do izražaja to bratstvo i jedinstvo. Svi poštteni, napredni antifašisti Italijani stupili su tada uz nas u borbu za oslobođenje, i tako se počelo stvarati to čvrsto bratstvo i jedinstvo.

Na svim skupovima održanim poslije rata (ja govorim za onaj dio hrvatske Istre gdje sam prisustvovao konferencijama Narodnog fronta i tzv. Antifašističkom frontu slovenačko-italijanske unije), dolazilo je do izražaja bratstvo i jedinstvo, i mnogo puta potvrđivana je ona rečenica koju je drug Tito postavio, naime, da itali-

janska manjina treba da odigra važnu ulogu da se dođe do sporazuma kako bismo mogli u miru živjeti. Ja naglašujem važnu ulogu toga sporazuma iz toga razloga, jer hoću da iznesem u čemu je najveća sumnja naših ljudi dolje. Ljudi kažu: »U redu, spor o Trst je riješen, time smo mnogo doprinijeli miru, dali smo žrtve.« Osobito to je lijepo rekao drug Vidmar. Znali smo šta je Trst značio za Slovence. To je bio kulturni i politički centar ne samo Slovenaca, nego i Hrvata, a u Trstu je bila jaka i srpska kolonija, pa i češka, pa je često dolazila do izražaja prava slovenska solidarnost i bratstvo i jedinstvo. Naprimjer, ako bismo mi ovo pitanje Trsta rješavali 1914 godine, jasna je stvar da bi borba za Trst drukčije izgledala nego danas, da bi se to pitanje mnogo oštrije postavilo.

Naši ljudi postavljaju pitanje da li da vjeruju poslije toga, osobito onom pitanju da li će Italijani održati svoju riječ. To je tačno. To je i razumljivo. Jer, postoji jedna tako strašna prošlost, poslije svih onih strahota koje su naši ljudi doživjeli za vrijeme fašizma, oni to pitanje, kao manjina u tim krajevima, moraju da postave. Da li da vjeruju? Treba da vjeruju. Ja sam za to da treba da se borimo za uspostavljanje situacije povjerenja. Jer, kada ne bismo vjerovali, onda ne bismo vjerovali ni u sporazum. Ja vjerujem da u Italiji postoji borba progresivnih masa, koje isto tako žele mir, koje isto tako žele dobre odnose između nas i italijanskog naroda.

Mene naročito veseli to bratstvo i jedinstvo. Iz tih razloga, u ime svojih birača, naročito izražavam osjećanje svog punog povjerenja i zahvalnosti u prvom redu Pretsjedniku Republike drugu Titu i njegovim saradnicima što je najzad došlo do sporazuma.

Poslije Pariske konferencije kada je jedan veliki dio Hrvata trebalo da bude prisajedinjen našoj domovini Federativnoj Narodnoj Republici Jugoslaviji, neki neprijatelji su u više mahova uspjeli da to osujete, naročito 1948 g. poslije onih događaja koji su nastali. I pored strašne propagande, koju su vršili ne samo iredentisti i imperijalisti i drugi, osjetila se i strašna propaganda kominformovaca, koji su unosili još veću zbrku i kočili rješenje problema Trsta. Ali, naši ljudi nisu dozvolili da ih iko zbuni, jer su oni čvrsto držali zastavu pravde, slobode i prisajedinjenja sa svojom maticom domovinom.

Naši ljudi sada znaju da je ta granica tu, i to je za njih najvažnije. Sada znaju da ona postoji, sada znaju da su potpisnici toga ugovora pored Italijana Englezi i Amerikanci, sada znaju da je to konačno riješeno i vjeruju da će se kod nas mnogo lakše razvijati svakodnevni materijalni i politički život.

Kao predstavnik toga kraja izjavljujem punu zahvalnost u prvom redu drugu Pretsjedniku Josipu Brozu Titu i njegovim saradnicima na tom velikom uspjehu, i ja ću glasati, i to sa velikim zadovoljstvom, za sporazum o pitanju Trsta i za ratifikaciju Balkanskog sporazuma. (Aplauz).

Pretsednik Moša Pijade: Ima reč narodni poslanik Vaso Gajić.

Vaso Gajić (Izborni srez Banja Luka srez, NR Bosna i Hercegovina): Drugovi i drugarice narodni poslanici, ekspozije koji nam je danas podneo Predsednik Republike i Predsednik Saveznog Izvršnog veća drug Tito i iz koga smo videli uspehe i dostignuća naše spoljne politike, možemo da kažemo da ti uspesi i dostignuća u našoj spoljnoj politici zaslužuju ne samo jednodušno odobravanje i potvrdu od naše Narodne skupštine, nego će ostati zapisani u istoriji naših naroda i služiti na ponos našem drugu Titu i saradnicima druga Tita. Ti uspesi i dostignuća u našoj spoljnoj politici mogli su biti ostvareni samo na bratstvu i jedinstvu naših naroda, na učvršćenju naše demokratske narodne vlasti, a iznad svega na jačanju i učvršćenju naše narodne odbrane, naše Narodne armije. Sa ovako vođenom spoljnom politikom mi smo još više povećali ugled i velike uspehe u socijalističkoj izgradnji naše zemlje. Kakav ugled uživa naša zemlja danas u svetu, to najbolje osećamo mi koji učestvujemo na raznim međunarodnim konferencijama, kongresima itd., pored onoga što to osećaju i naši drugovi u diplomatskoj službi koji imaju bolja i potpunija obaveštenja.

Da bi se odužio biračima koje predstavljam u ovom Domu, vi ćete mi dozvoliti da na njihov način i njihovim rečima iznesem kako oni gledaju na našu spoljnu politiku i kako je povezuju sa našom unutrašnjom stvarnošću. To se odnosi na birače iz Banjalučkog sresa, iz kraja koji je naš Branko Čopić dobro i verno obradio. Prilikom diskusija na zborovima birača razgovarao sam sa nepismenim i polupismenim biračima-seljacima, pretežno stočarima. Polazeći na zasedanja Narodne skupštine, ti naši obični ljudi govorili su mi: »Druže poslanice, kada ideš gore u našu Saveznu narodnu skupštinu, u našu najvišu narodnu vlast, kada dođeš gore u Beograd, kaži ti našem drugu Titu i svim njegovim saradnicima, kaži drugovima narodnim poslanicima, da se čvrsto drže dosadašnje spoljne i unutrašnje politike, da ne menjaju tu politiku, da ne skreću, kao što ni dosad nisu skretali sa te linije, da naročito u odnosu na našu spoljnu politiku ne podležu uticaju nijedne velike sile, ni Engleske, ni Francuske. Čast svakom, ali dosta smo mi bili u prošlosti tuđi izmećari, reci im da paze i da čuvaju vojsku koja će nam sačuvati ono što smo potocima krvi stvorili. Neka prave savez sa na-

rodima koji će sa nama braniti mir i slobodu.« Zatim, nadovezujući na ta pitanja spoljne politike, oni redovno govore: »Saopštite drugu Titu da ne veruje onim ljudima koji žele i traže da se povampire stare političke stranke, jer one su srušile staru Jugoslaviju, jer one su upropastile naročito nas seljake.« Dalje oni kažu: Hoćemo jedinstvenu narodnu stranku koju sada imamo, to jest Socijalistički savez radnog naroda i Savez komunista.« Koliko po političkom vaspitanju, toliko i po instinktu, naši nepismeni i polupismeni ljudi osećaju našu spoljnu i unutrašnju politiku. Oni osećaju šta znači bratstvo i jedinstvo naših naroda, šta znači očuvanje jedinstva naših naroda, šta znači demokratija u vlasti i u privredi, osećaju važnost narodne odbrane i Narodne armije. Iz tih elemenata raste naša snaga u vođenju spoljne politike i naši seljaci osećaju snagu ovih političkih postavki. Naši naponi u borbi za očuvanje nezavisnosti naše zemlje, naši naponi za očuvanje mira, naši naponi u rešavanju Tršćanskog pitanja i naša afirmacija kroz organe Ujedinjenih nacija i ostalih međunarodnih organizacija, naša saradnja sa socijalističkim partijama sveta, sve to nailazi na puno razumevanje i odobravanje naših radnih ljudi, kako u selu tako i u gradu. Zato će ovakva spoljna politika naići na podršku svih naših radnih ljudi, kako u ovom Domu, tako i u svim slojevima naših naroda.

Ja izjavljujem da ću, kada to dođe na red, glasati sa oduševljenjem, kao i sav naš Predstavnički dom, za ratifikaciju ugovora i sporazuma sklopljenih, kako je to rečeno u ekspozitu i u toku ove diskusije.

Pretsednik Moša Pijade: Reč ima narodni poslanik Kemal Sejfula.

Kemal Sejfula (Izborni srez Skoplje grad II, NR Makedonija): Drugovi i drugarice narodni poslanici, naša i međunarodna javnost besumnje će pozdraviti Balkanski pakt zato što se radi o savezu koji znači saradnju na ravnopravnoj osnovi, zato što se radi o odbrani nezavisnosti, slobode i uopšte mira u svetu, pozdraviće ga kao primer takve saradnje koja, za razliku od svih dosadašnjih paktova, ima u vidu ne samo vojnu, već i široku kulturnu saradnju među narodima. Ono što karakteriše Balkanski savez to je da je on, u eri stvaranja raznih blokova koji često zaoštravaju izvesna pitanja, usmeren na veće mogućnosti saradnje, na put regionalne saradnje, ideološki neobojene, koja po konstruktivnim pitanjima saradnje, na širem planu zbližavanja naroda, predstavlja primer kako se može raditi na učvršćenju mira u ovom delu sveta ili uopšte. Balkanski savez je, isto tako, primer stvarne koegzistencije između zemalja različitih sistema koja se na delu pokazuje mogućnom, samo ako se ima malo dobre volje iako se vodi spoljna politika koja vodi računa o miru i o jednom realistič-

kom prilaženju spornim međunarodnim problemima i odnosima između pojedinih zemalja.

Naša javnost i svi mi s pravom očekujemo da će ova tesna saradnja između naše tri zemlje kao i dosad dati plodne rezultate i da će omogućiti pravilno i konstruktivno rešenje svih pitanja koja se na planu te saradnje pojavljuju i koja su od zajedničkog interesa.

Nadamo se da će i ubuduće konsultativna skupština, koju ćemo stvoriti kao instrumenat našeg Saveza, da se pokaže efikasnim instrumentom za rešavanje svih pitanja koja pretstoje i koja danas ili sutra moramo rešiti. Time ćemo proširiti i produbiti dosad postignute rezultate i time će tri naše zemlje dati primer kojim putem treba da idemo pri rešavanju pojedinih međunarodnih problema. Time ćemo doprineti obezbeđenju mira u svetu.

Naša socijalistička, principijelna spoljna politika i u ovom slučaju pokazala je da vodimo upornu borbu u današnjoj delikatnoj međunarodnoj situaciji i time dajemo izvanredan doprinos miru u svetu. Mislim da smo s pravom ponosni rezultatima koje smo postigli, što su oni tu, što principi naše socijalističke spoljne politike danas trijumfuju. Mi ćemo i dalje produžiti s naporima kako bismo dali što veći pozitivni doprinos miru u svetu. Srećni smo što imamo druga Tita koji vešto vodi kormilo naše socijalističke otadžbine iz pobede u pobedu. Zato izjavljujem da sa zadovoljstvom prihvatam ekspozee druga Tita. (Aplauz).

Pretsednik Moša Pijade: Reč ima drug Vladislav Ribnikar.

Vladislav Ribnikar (Izborni srez Beograd V, NR Srbija): Drugovi narodni poslanici, posle ekspozee Pretsednika druga Tita, ekspozee koji je, sam po sebi, nesumnjivo jedan doprinos miru, i posle svega što je rečeno u diskusiji u vezi s tim ekspozoom, čast mi je predložiti Narodnoj skupštini da donese rezoluciju koju ću pročitati (čita):

R E Z O L U C I J A

SAVEZNE NARODNE SKUPŠTINE POVODOM EKSPOZEE PRETSEDNIKA REPUBLIKE O SPOLJNOJ POLITICI

Pošto je saslušala i pretresla ekspozee Pretsednika Republike o spoljopolitičkim pitanjima, Savezna narodna skupština na zajedničkoj sednici domova održanoj 25 oktobra 1954:

odobrava u potpunosti principe spoljne politike izložene u Pretsednikovom ekspozeu, čija je stalna i uporna primena donela plodove za učvršćivanje bezbednosti i jačanje međunarodnog položaja zemlje, kao jednog od značajnih faktora na učvršćivanju mira i razvijanju međunarodne saradnje; izražava svoje zadovoljstvo s rešenjem Tršćanskog pitanja koje uklanja jedno žarište mogućih sukoba i otvara put za razvijanje ekonomske, političke i kulturne saradnje između Jugoslavije i Italije; odobrava sporazum koji je u ovom pitanju postignut između vlada Jugoslavije, Italije, Sjedinjenih Američkih Država i Ujedinjene Kraljevine i sve anekse i pisma dodata Memorandumu o sporazumu, kao i odluku koju je Savezno izvršno veće donelo 7 oktobra u vezi tog sporazuma; pozdrav-

lja sporazum postignut na konferenciji ministara inostranih poslova Grčke, Turske i Jugoslavije na Bledu, koji je doveo do stvaranja Saveza između triju zemalja i koji, pored očuvanja njihove nezavisnosti, obezbeđuje živu političku, ekonomsku i kulturnu saradnju među njima, što je nesumnjivo značajan doprinos očuvanju mira i bezbednosti u ovom delu sveta; izražava svoju saglasnost sa opštim načelima koje su ministri spoljnih poslova Grčke, Turske i Jugoslavije preporučili vladama triju zemalja za ostvarenje Savetodavne skupštine zemalja potpisnica Balkanskog saveza i očekuje da će tri vlade što pre pristupiti ostvarenju ovih preporuka i skupštinama triju zemalja podneti Statut Savetodavne skupštine.

Pretsednik Moša Pijade: Ima reč narodni poslanik Gojko Garčević.

Gojko Garčević (NR Crna Gora): Odustajem od reči pošto je već podnet predlog rezolucije...

Pretsednik Moša Pijade: Neko je mogao podneti rezoluciju i na samom početku diskusije. Prema tome, da li želite da govorite ili ne? (Gojko Garčević izlazi na govornicu).

Gojko Garčević (NR Crna Gora): Drugovi narodni poslanici, drug Pretsednik dao nam je celovit prikaz naše spoljne politike. Smatram da se bez preterivanja može reći da su naši narodi, preko svog rukovodstva na čelu s drugom Pretsednikom, postigli izvanredno velike rezultate na spoljopolitičkom polju. Ti rezultati postignuti su na prvom mestu zahvaljujući principijelnosti, konstruktivnosti, i zrelosti principa na kojima se zasniva naša spoljna politika. Rezultati su, po mom mišljenju, postignuti u dva pravca: prvo, u odnosu neposredno na našu zemlju (rezultati koji su postignuti na rešenju međunarodnih pitanja koja su neposredno vezana s našom zemljom), i drugo, u odnosu na naš doprinos u rešavanju međunarodnih pitanja. Za rezultate koji su postignuti u odnosu na našu zemlju smatram da se može reći da naša spoljna politika ima za rezultat to da naša zemlja može da opstoji i da egzistira i da se razvija kao posve slobodna, kao posve nezavisna i kao posve ravnopravna članica međunarodne zajednice. U odnosu na međunarodna pitanja smatram da je naša spoljna politika dala dragoceni doprinos rešavanju svih osnovnih međunarodnih pitanja, naročito u borbi za održanje mira. Iz ove i ovakve naše spoljne politike proizilaze i ugovori koji su danas predmet našeg razmatranja. To su Ugovor o Savezu s Grčkom i Turskom i Memorandum o rešenju pitanja Trsta. I jedan i drugi akt su od vrlo velikog značaja za našu zemlju.

Prvim aktom stvoreno je jedno područje mirne koegzistencije i saradnje koje se obezbeđuje protiv agresije. Drugim aktom, Memorandumom o Trstu, rešeno je pitanje koje nas je već dugi vremenski period vrlo teško angažovalo, koje je pretstavljalo čak i jedno vrlo važno međunarodno pitanje, koje je pretstav-

ljalo žarište za izbijanje eventualnih novih sukoba.

Ovo pitanje, s jedne strane, rešeno je tako da svaki naš građanin i svi naši narodi žale što nisu postignuti takvi rezultati da nijedan naš građanin ne ostane van granica svoje domovine, a s druge strane, kad se posmatra ovo pitanje, vidimo da je postignuto jedno rešenje koje pretstavlja maksimum koji se mogao postići u datom momentu. Ja lično u rešenju ovog pitanja vidim i ogromni moralno-politički uspeh naše spoljne politike, zbog toga što je ono rešeno na način koji je zahtevalo naše rukovodstvo, to jest, do rešenja toga pitanja došlo se sporazumnim putem, a ne putem nametanja rešenja od strane onih koji su se tu bili postavili kao neka vrsta naših tutora.

Smatram da ova i ovakva naša spoljna politika, kakva je vođena, u celosti i u potpunosti odgovara interesima naše zemlje i uveren sam da će svaki naš građanin s oduševljenjem pozdraviti kako ekspozice druga Tita tako i dalje smernice, sa željom da se nastavi i dalje u pravcu postizanja novih uspeha na dobro naše zemlje i za miroljubivo rešenje međunarodnih

pitanja. Izjavljujem da ću glasati za podnetu rezoluciju.

Pretsednik Moša Pijade: Prijavljenih govornika više nema. Da li se još ko javlja za reč? (Niko se ne javlja). Prema tome, pretres je završen. Imamo predlog rezolucije koji je podneo narodni poslanik Vladislav Ribnikar. Pitam Skupštinu da li treba da ga ponovo pročitam? (*Glasovi:* Čuli smo!). Znači, ne treba.

Pitam Skupštinu da li prihvata taj predlog rezolucije koji je podneo drug Ribnikar. (*Glasovi:* Prihvata se! — Buran aplauz). Ko je za, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko protiv? (Nema). Da li se neko uzdržao? (Nije). Niko se nije uzdržao.

— Prema tome, rezolucija je jednoglasno prihvaćena.

Pre nego što zaključim sednicu, saopštavam poslanicima da će se sednica Saveznog veća održati kroz pola časa u ovoj dvorani, a sednica Veća proizvođača počće odmah.

Time je ova sednica završena.

(Sednica je zaključena u 12,30 časova).

VEĆE PROIZVOĐAČA

14-ta SEDNICA

ODRŽANA 25 OKTOBRA 1954 GOD.

SADRŽAJ:

Pre dnevnog reda:

Saopštenja.

Dnevni red:

1) Pretres Predloga o izmenama i dopunama Saveznog društvenog plana za 1954 god.

2) Pretres Predloga zakona o važenju Ustava, zakona i drugih saveznih pravnih propisa na teritoriji na koju je međunarodnim sporazumom proširena civilna uprava Federativne Narodne Republike Jugoslavije.

Govornici: Ivan Božičević, Čedomir Jelenić, Janez Hribar.

PRETSEDAVAO:

PRETSEDNIK

IVAN BOŽIČEVIĆ

ZAPISNIČAR:

ĐURO ČORKOVIĆ

Početak u 12,40 časova

Pretsednik Ivan Božičević (Izborni srez Zagreb III, NR Hrvatska): Otvaram XIV sjednicu Vijeća proizvođača Savezne narodne skupštine.

Zapisnik današnje sjednice vodiće zapisničar drug Đuro Čorković. Molim druga Čorkovića da pročita zapisnik trinaeste sjednice.

Zapisničar Đuro Čorković (Izborni srez Sisak, NR Hrvatska) čita zapisnik trinaeste sjednice od 24 oktobra 1954 g.

Pretsednik Ivan Božičević: Da li ima primjedaba na zapisnik? (Nema). Prema tome, zapisnik se ovjerava.

Mogu obavijestiti Vijeće, što se tiče odgovora Saveznog izvršnog vijeća da će Savezno izvršno vijeće dati odgovore na prvoj narednoj sjednici.

Izvolite čuti jedno saopštenje. Narodni poslanik Aleksandar Icev traži odsustvo od današnje sjednice. Da li mu se odsustvo odobrava? (Odobrava).

Preko Pretsjednika Savezne narodne skupštine primio sam Prijedlog zakona o važenju Ustava, zakona i drugih saveznih pravnih propisa na teritoriji na koju je međunarodnim sporazumom proširena civilna uprava Federativne Narodne Republike Jugoslavije. Za ovaj zakon Savezno izvršno vijeće predlaže da se donese po hitnom postupku, a svoj zahtjev obrazlaže slijedećim (čita):

U vezi s odredbama Sporazuma o njegovom stupanju na snagu i Naredbom Vrhovnog komandanta oružanih snaga FNRJ o ukidanju Vojne uprave JNA Jugoslavenske zone STT, zakon bi trebalo da se na toj teritoriji primjenjuje već od 26 oktobra 1954 godine. Da bi se to postiglo potrebno je da ga Savezna narodna skupština donese još na prvim sjednicama oba doma koje su zakazane za 24 o. m.

Pitam Dom da li usvaja prijedlog Saveznog izvršnog vijeća da se odluka po ovom zakonu donese po hitnom postupku. Ko je za, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko protiv? (Niko). Da li se ko uzdržava? (Niko). Prema tome, obavještavam da u dnevni red ulazi i slijedeća tačka:

Pretres Prijedloga zakona o važenju Ustava, zakona i drugih saveznih pravnih propisa na teritoriji na koju je međunarodnim sporazumom proširena civilna uprava Federativne Narodne Republike Jugoslavije.

Takođe je Pretsjednik Savezne narodne skupštine predložio da se ovaj Prijedlog zakona uputi na mišljenje Zakonodavnom odboru. Molim Zakonodavni odbor da uzme u razmatranje ovaj prijedlog odmah sada i da svoj izvještaj podnese ovom Domu.

Prelazimo na prvu tačku dnevnog reda: Pretres Prijedloga odluke o izmjenama i dopunama Saveznog društvenog plana za 1954 godinu.

Ko želi riječ? Ako niko ne želi da uzme riječ, stavljam ovaj prijedlog na glasanje. Obrazloženje ste čuli juče. Ko je za ovaj prijedlog, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko protiv? (Nema). Da li se ko uzdržao? (Nije).

Prema tome, oglašujem da je Prijedlog odluke o izmjenama i dopunama Saveznog društvenog plana za 1954 godinu prema predloženom tekstu jednoglasno prihvaćen.

Sada određujem odmor da bi Zakonodavni odbor održao sjednicu, poslije toga ćemo preći na dalji rad.

(Posle odmora)

Pretsednik Ivan Božičević: Prelazimo na drugu tačku dnevnog reda: Pretres Prijedloga

zakona o važenju Ustava, zakona i drugih saveznih pravnih propisa na teritoriji na koju je međunarodnim sporazumom proširena civilna uprava Federativne Narodne Republike Jugoslavije.

Molim izvjestioca Zakonodavnog odbora da podnese izvještaj.

Izvestilac Zakonodavnog odbora Čedomir Jelenić (Izborni srez Valjevo, NR Srbija): Zakonodavni odbor razmotrio je Predlog zakona o važenju Ustava, zakona i saveznih propisa na teritoriji na koju je sporazumom o Trstu proširena naša civilna uprava i usvojio ga u celini kako je bio predložen, samo sa nekim neznatnim izmenama. Ja ću izneti samo važnije izmene.

U članu 3 Zakonodavni odbor predlaže da se briše drugi stav, koji glasi: »Lica koja su ranije stanovala na označenoj teritoriji mogu za vreme do 5 oktobra 1956 godine nesmetano da se vrata na to područje gde će uživati ista prava i dužnosti kao i ostali stanovnici tog područja«.

Ovo je predloženo zbog toga što je to ušlo u sam tekst sporazuma.

Isto tako, u članu 5 predloženo je da se doda treći stav koji bi glasio: »Danom stupanja na snagu ovog zakona prestaju važiti svi drugi pravni propisi koji su važili na teritoriji označeni u čl. 1 ovog zakona izuzev propisa navedenih u prethodnom stavu«.

Tu se radi u suštini da se stave van snage zakonski propisi na onom delu teritorije koja je ranije pripadala savezničkoj vojnoj upravi i tamo gde su važili italijanski propisi.

To su uglavnom važnije izmene. Ima i nekih sitnih stilskih izmena.

Pretsednik Ivan Božičević: Ima riječ drug Hribar.

Janez Hribar (Izborni srez Ljubljana, NR Slovenija): Dozvolite mi da u vezi izmena koje

je predložio drug Jelenić iznesem još neke stvari. U drugom članu, u drugom redu, treba da se briše »gradskih opština«. Isto je to i u 7 članu. U članu 5 treba, u četvrtom redu, posle »saveznih zakona i« dodati »drugi«...

U članu 7, u drugom stavu, posle »Federativne Narodne Republike Jugoslavije« dodati »poslove«...

Pretsednik Ivan Božičević: Kome nisu jasne izmjene može da traži da se one još jasnije objasne. Želi li još ko riječ? (Niko se ne javlja). Pošto se niko ne javlja za riječ, stavljam na glasanje Prijedlog zakona o važenju Ustava, zakona i drugih saveznih pravnih propisa na teritoriji na koju je međunarodnim sporazumom proširena civilna uprava Federativne Narodne Republike Jugoslavije, kako je predložen sa izmjenama koje je dao Zakonodavni odbor.

Ko je za, neka digne ruku. (Svi dižu ruku). Ima li ko protiv? (Nema). Da li se ko uzdržao? (Nije). Konstatujem da je ovaj prijedlog jednoglasno prihvaćen u Vijeću proizvođača.

Obavještavam ovaj Dom da je Savezno vijeće na svojoj današnjoj sjednici prihvatilo Prijedlog o izmjenama i dopunama Saveznog društvenog plana za 1954 godinu i Prijedlog zakona o važenju Ustava, zakona i drugih saveznih pravnih propisa na teritoriji na koju je međunarodnim sporazumom proširena civilna uprava Federativne Narodne Republike Jugoslavije, u istovjetnim tekstovima u kojima su usvojeni i u Vijeću proizvođača.

Prema tome, ova dva prijedloga zakona su usvojena. Time je naš dnevni red iscrpen.

Naredna sjednica biće zakazana pismenim putem.

(Sjednica je zaključena u 14 časova).

P R I L O Z I**SAVEZNA NARODNA SKUPŠTINA**

- Savezno izvršno veće
- B. br. 1139
- 22. X. 1954 god.
- Beograd

PRETSEDNIKU SAVEZNE NARODNE SKUPŠTINE
Beograd

U prilogu Vam dostavljamo Predlog odluke o izmenama i dopunama Saveznog društvenog plana za 1954 godinu, s molbom da se iznese pred Saveznu narodnu skupštinu na odlučivanje.

Savezno izvršno veće, na osnovu čl. 152 Poslovnika Saveznog veća Savezne narodne skupštine i čl. 148 Poslovnika Veća proizvođača Savezne narodne skupštine, traži hitnost za donošenje ove odluke.

Obrazloženje hitnosti ove odluke podneće pred Saveznim većem drug Mijalko Todorović, a pred Većem proizvođača drug Osman Karabegović, članovi Saveznog izvršnog veća.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Potpretsednik
Saveznog izvršnog veća
Svetozar Vukmanović, s. r.

SAVEZNA NARODNA SKUPŠTINA

Pretsednik
R. Br. SNS (A) 139
23-X-1954 god.
Beograd

PRETSEDNIKU VEĆA PROIZVOĐAČA SAVEZNE NARODNE SKUPŠTINE
Beograd

Dostavljam Vam u prilogu Predlog odluke o izmenama i dopunama Saveznog društvenog plana za 1954 godinu, koju mi je sa obrazloženjem uputilo Savezno izvršno veće aktom B. br. 1139 od 22-X o.g. i molim da taj predlog iznesete na narednu sednicu svog Veća radi pretresanja i usvajanja.

Napominjem da je Savezno izvršno veće predložilo da se ova odluka donese po hitnom postupku. Obrazloženje za hitnost podneće drug Mijalko Todorović, član Saveznog izvršnog veća.

Smrt fašizmu — Sloboda narodu!

Pretsednik
Moša Pijade s. r.

P R E D L O G**ODLUKE O IZMENAMA I DOPUNAMA SAVEZNOG DRUŠTVENOG PLANA ZA 1954 GODINU**

1. U glavi XXVIII odeljak 1) menja se i glasi:

»Ovlašćuje se Savezno izvršno veće da utvrdi procenat deviznih sredstava koji su privredne organizacije, koje ih ostvaruju izvozom ili uslužnom delatnošću, dužne prodati Narodnoj banci FNRJ, kao i da propiše kurs po kome će ta devizna sredstva prodavati Narodnoj banci FNRJ«.

2. U glavi XXVIII odeljci 2) i 3) se brišu, a odeljci 4), 5) i 6) postaju odeljci 2), 3) i 4).

3. Ove izmene i dopune Saveznog društvenog plana stupaju na snagu 1 novembra 1954 godine.

O B R A Z L O Ž E N J E**PREDLOGA ODLUKE O IZMENI I DOPUNI SAVEZNOG DRUŠTVENOG PLANA ZA 1954 GODINU**

Odeljkom 1) glave XXVIII Saveznog društvenog plana za 1954 godinu utvrđeni su fiksni procenti deviza koje su privredne organizacije dužne ustupati Centralnom deviznom fondu.

Međutim, kako Savezno izvršno veće, u cilju obezbeđenja deviznih sredstava za podmirenje osnovnih potreba reprodukcije i široke potrošnje, priprema sa važnošću od 1 novembra ove godine niz izmena u deviznom režimu koje su zasnovane na povećanju procenta obavezne prodaje deviza, potrebno je da se već sad, a sa važnošću od 1 novembra ove godine, donese i predložena izmena i dopuna Saveznog društvenog plana kojom se Savezno izvršno veće ovlašćuje da utvrdi procenat deviznih sredstava koji su privredne organizacije dužne prodavati Narodnoj banci FNRJ.

Predloženim ovlašćenjem koje se daje Saveznom izvršnom veću omogućice se potrebna elastičnost u utvrđivanju navedenih procenata i u njihovom prilagođavanju izmenama koje se vrše u deviznom režimu kao i potrebama platnog bilansa sa inostranstvom koji prema svom stanju zahteva povećanje procenta obavezne prodaje deviza.

Ovom izmenom i dopunom Saveznog društvenog plana daje se ujedno Saveznom izvršnom veću ovlašćenje da propiše i kurs po kome će se devizna sredstva prodavati banci, i to iz razloga što pripremljene izmene u deviznom režimu predviđaju da se ova prodaja vrši Narodnoj banci FNRJ po obračunskim kursovima (dvostrukim zvaničnim kursovima korigovanim postojećim disparitetom pojedinih valuta), dok se to dosad prodavalo Centralnom deviznom fondu po kursovima deviznog obračunskog mesta, što je izvoznicima omogućavalo da ostvaruju nesrazmerne zarade.

САВЕЗНО ВЕЋЕ

16-та СЕДНИЦА

ОДРЖАНА 25 ОКТОБРА 1954 ГОД.

САДРЖАЈ:

Пре дневног реда:

Саопштења

Дневни ред:

- 1) Претрес Предлога закона о ратификацији Уговора о савезу, политичкој сарадњи и узајамној помоћи између Федеративне Народне Републике Југославије, Краљевине Грчке и Републике Турске;
- 2) Упознавање са Меморандумом о Балканској саветодавној скупштини;
- 3) Претрес Предлога одлуке о изменама и допунама Савезног друштвеног плана за 1954 годину;
- 4) Претрес Предлога закона о важењу Устава, закона и других савезних правних прописа на територији на коју је међународним споразумом проширена цивилна управа Федеративне Народне Републике Југославије.

Говорници: Влада Зечевић, Стеван Дороњски и др Макс Шнудерл.

ПРЕТСЕДАВАО:

ПРЕТСЕДНИК

ВЛАДА ЗЕЧЕВИЋ

ЗАПИСНИЧАР:

МУХИДИН БЕГИЋ

Почетак у 13,00 часова

Претседник Влада Зечевић (Изборни срез јадрански, НР Србија): Отварам шеснаесту седницу Савезног већа.

Записник данашње седнице водиће записничар народни посланик Мухидин Бегич. Молим записничара да прочита записник петнаесте седнице.

Записничар Мухидин Бегич (Изборни срез Грачаница и Маглај, НР Босна и Херцеговина) чита записник петнаесте седнице од 24 октобра 1954 године.

Претседник Влада Зечевић: Чули сте записник. Има ли примедба на прочитани записник? (Нема). Записник ће се оверити.

Молим да чујете саопштења.

Народни посланици Вицко Крстуловић моли да му се одобри отсуство за данас пошто је спречен да присуствује седници, а Никола Кмезић због пута у иностранство.

Да ли Дом одобрава тражена отсуства? (Одобрава).

Од Савезног извршног већа примио сам, преко Претседника Савезне народне скупштине, Предлог закона о важењу Устава, закона и других савезних правних прописа на територији на коју је међународним споразу-

мом проширена цивилна управа Федеративне Народне Републике Југославије. За повереника приликом претресања овог предлога закона одређен је др Милан Бартош, државни саветник у Државном секретаријату за иностране послове.

Савезно извршно веће поднело је захтев да се овај предлог закона донесе по хитном поступку.

Добио сам писмо од Претседника Савезне народне скупштине које гласи (чита):

ПРЕТСЕДНИКУ САВЕЗНОГ ВЕЋА САВЕЗНЕ
НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

Београд

Обавештавам Вас да сам од Савезног извршног већа добио акт Стр. пов. бр. 1100 од данас који гласи:
„У вези поднетог Предлога закона о важењу Устава, закона и других савезних правних прописа на територији на коју је међународним споразумом проширена цивилна управа Федеративне Народне Републике Југославије, обавештавамо вас да је за доношење овог закона предложен хитан поступак из следећег разлога:

У вези са одредбама споразума о његовом ступању на снагу и Наредбом Врховног команданта оружаних снага ФНРЈ о укидању Војне управе ЈНА југословенске зоне СТТ, закон би требало да се на тој територији примењује већ од 26 октобра 1954 године. Да би се то постигло потребно је да га Са-

везна народна скупштина донесе још на првим седницама оба дома које су заказане за 24 о. м.

Молимо Вас да о овоме обавестите претседнике оба дома.

Смрт фашизму — Слобода народу!

Претседник

Моша Пијаде, с. р.

Чули сте писмо које сам добио од Претседника Савезне народне скупштине. Да ли Дом прихвата предлог о хитности поступка? Ко је за, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Ко је против? (Нико). Ко се уздржава од гласања? (Нико).

Објављујем да је Дом усвојио захтев Савезног извршног већа да се Предлог закона о важењу Устава, закона и других савезних правних прописа на територији на којој је међународним споразумом проширена цивилна управа Федеративне Народне Републике Југославије донесе по хитном поступку.

У вези са овим законским предлогом добио сам од Претседника Савезне народне скупштине следеће писмо (чита):

САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА

Претседник

СНС (А) 134

23. X. 1954 год.

ПРЕТСЕДНИКУ САВЕЗНОГ ВЕЋА САВЕЗНЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

Београд

У вези са својим писмом од 19. X. о. г. којим сам вам доставио Предлог закона о важењу Устава, закона и других савезних правних прописа на територији на којој је међународним споразумом проширена цивилна управа Федеративне Народне Републике Југославије, обавештавам вас да би, и поред тога што је Савезно извршно веће предложило да се тај закон донесе по хитном поступку, било потресе Законодавни одбор Вашег Већа.

Требно да достављени Вам предлог претходно преради тога молим Вас да наведени предлог закона доставите Законодавном одбору свог Већа на претресање и даљи поступак.

Смрт фашизму — Слобода народу!

(М.П.)

Претседник

Моша Пијаде, с. р.

Да ли се Дом слаже да овај законски предлог пошаљем као хитан Законодавном одбору? (Узвици: Слажемо се!). Пошто се Дом слаже, предлог закона доставиће се Законодавном одбору с тим да нам одмах достави свој извештај.

Претседник Законодавног одбора др Макс Шнудерл замолио ме је да саопштим да се чланови Законодавног одбора повуку ради одржавања седнице.

С обзиром на наведено треба да допустимо већ утврђени дневни ред. Предлажем вам да као пету тачку дневног реда ставимо претрес Предлога закона о важењу Устава, закона и других савезних правних прописа на територији на којој је међународним спо-

разумом проширена цивилна управа Федеративне Народне Републике Југославије.

Да ли се Дом слаже са овим предлогом? (Узвици: Слажемо се!). Пошто се Дом слаже са мојим предлогом, дневни ред је допуњен петом тачком.

Прелазимо на другу тачку дневног реда: Претрес Предлога закона о ратификацији Уговора о савезу, политичкој сарадњи и узајамној помоћи између Федеративне Народне Републике Југославије, Краљевине Грчке и Републике Турске.

Молим известиоца Одбора за спољне послове народног посланика Стевана Дороњског да поднесе извештај.

Известилац Одбора за спољне послове Стеван Дороњски (АПВ — НР Србија) (чита):

САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА

Савезно веће

Одбор за спољне послове

Бр. СНС (А) 138

25 октобра 1954 год.

Београд

САВЕЗНОМ ВЕЋУ САВЕЗНЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

Београд

Одбор за спољне послове Савезног већа Савезне народне скупштине на својој VII седници одржаној на дан 25 октобра 1954 године, претресао је Предлог закона о ратификацији Уговора о савезу, политичкој сарадњи и узајамној помоћи између Федеративне Народне Републике Југославије, Краљевине Грчке и Републике Турске, који је Одбору достављен од стране претседника Савезног већа актом од 23 октобра 1954 године.

Претресајући овај законски предлог Одбор је оценио да је његово доношење од велике важности за даље развијање пријатељских и савезничких односа између наше земље, Краљевине Грчке и Републике Турске, у целини га је усвојио и предлаже Дому да га и он усвоји.

За известиоца Одбор је одредио народног посланика Стевана Дороњског.

Секретар

Л. Мојсов, с. р.

Претседник

Владо Поповић, с. р.

Чланови:

Карло Мразовић, с. р., Стеван Дороњски, с. р., Фадил Хоџа, с. р., Фрањо Гаџи, с. р., Мито Хадивасиљев, с. р., Иван Караиванов, с. р., Мирко Ленац, с. р., Миха Маринко, с. р., Божић Масларић, с. р., Цвијетин Мијатовић, с. р., Милијан Неоричић, с. р., Миле Почуча, с. р., др Јоже Потрч, с. р., Ђуро Пуцар, с. р., Енвер Реџић, с. р., Иван Регент, с. р., др Иван Рибар, с. р., Петар Стамболић, с. р., Марјан Стилиновић, с. р., Велимир Стојнић, с. р., Владо Шегрт, с. р., Јосип Шестан, с. р., Бошко Шиљеговић, с. р., Јосип Видмар, с. р., Вељко Влаховић, с. р..

Претседник Влада Зечевић: Приступамо претресу овог предлога закона.

Ко се јавља за реч? (Нико). Пошто се нико не јавља за реч, стављам овај предлог закона на гласање. Ко је за, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Ко је против? (Нико). Да ли се неко уздржао од гласања? (Није).

Објављујем да је Дом једногласно усвојио Закон о ратификацији Уговора о савезу, политичкој сарадњи и узајамној помоћи из-

међу Федеративне Народне Републике Југославије, Краљевине Грчке и Републике Турске. (Аплауз).

Прелазимо на трећу тачку дневног реда: Претрес Меморандума о Балканској саветодавној скупштини. Да ли неко жели реч? (Нико се не јавља). Пошто се нико не јавља за реч, а на заједничкој седници је било речи о томе, када су народни посланици упознати са овим меморандумом, то прелазимо даље на рад.

Прелазимо на четврту тачку дневног реда: Претрес Предлога одлуке о изменама и допунама Савезног друштвеног плана за 1954 годину.

Пошто сте добили образложење члана Извршног већа о овом питању, отварам претрес и предлажем да се донесе по хитном поступку. Ко се јавља за реч? (Нико). Пошто се нико не јавља за реч, стављам Предлог одлуке о измени Савезног друштвеног плана за 1954 год. на гласање. Ко је за, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Да ли има неко против? (Нема). Да ли се неко уздржао? (Није).

Објављујем да је Дом једногласно усвојио Предлог одлуке о изменама и допунама Савезног друштвеног плана за 1954 годину.

Одређујем одмор од 10 минута.

(После одмора)

Претседник **Влада Зечевић**: Настављамо рад.

Прелазимо на пету тачку дневног реда: Претрес Предлога закона о важењу Устава, закона и других савезних правних прописа на територији на којој је међународним споразумом проширена цивилна управа Федеративне Народне Републике Југославије.

Молим известиоца Законодавног одбора народног посланика др Макса Шнудерла да поднесе извештај Законодавног одбора.

Извештач, Законодавног одбора др **Макс Шнудерл** (Изборни срез Марибор, срез II, НР Словенија) (чита):

САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА

САВЕЗНО ВЕЋЕ

Законодавни одбор

Бр. 134

25-Х-1954 год.

Београд

САВЕЗНОМ ВЕЋУ САВЕЗНЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

Београд

Законодавни одбор Савезног већа Савезне народне скупштине на својој седници од 25 октобра 1954 године претресао је Предлог закона о важењу Устава, закона и других савезних правних прописа на територији на којој је међународним споразумом проширена цивилна управа Федеративне Народне Републике Југославије, достављен му од Савезног већа.

Сагласно одредбама Пословника Савезног већа, Законодавни одбор подноси Савезном већу овај свој извештај.

I

У читавом тексту предлога закона реч „чл.“ писати „члан“ у одговарајућем падежу.

У члану 2, у првом ставу, у другом реду, брисати „градских општина“ а у четвртм реду истог става, реч „Уставом“ писати малим почетним словом.

У члану 3 брисати други став.

У члану 5 у четвртм реду на крају иза речце „и“ ставити „других“.

Додаје се нов трећи став, који гласи: „Даном ступања на снагу овог закона престају важити сви други правни прописи који су важили на територији означеној у члану 1 овог закона, изузев прописа наведених у претходном ставу“.

У чл. 7, у ставу првом, у другом и четвртм реду, брисати „градских општина“. У другом ставу, истог члана, у трећем реду иза речи „Југославије“ додати реч „послове“, а у четвртм реду истог става, уместо „општине“ ставити „општина“.

Подносећи овај свој извештај, Законодавни одбор предлаже Савезном већу да га усвоји.

За известиоца одређен је др Макс Шнудерл.

Секретар

Претседник

др **Јерко Радмиловић**, с. р. др **Макс Шнудерл**, с. р.

Претседник **Влада Зечевић**: Чули сте извештај известиоца Законодавног одбора.

Приступамо претресу.

Да ли ко жели реч? (Нико се не јавља). Пошто се нико не јавља за реч, стављам овај предлог закона на гласање.

Ко је за, нека дигне руку. (Сви дижу руку). Хвала. Има ли ко против? (Нико). Да ли се ко уздржао од гласања? (Нико).

Објављујем да је Савезно веће усвојило Предлог закона о важењу Устава, закона и других савезних правних прописа на територији на којој је међународним споразумом проширена цивилна управа Федеративне Народне Републике Југославије.

Пошто смо овом тачком исцрпили дневни ред, прелазимо на саглашавање текстова законских предлога усвојених у Савезном већу и Већу произвођача.

Од претседника Већа произвођача примио сам писмо следеће садржине (чита):

ПРЕТСЕДНИКУ САВЕЗНОГ ВЕЋА

Београд

Веће произвођача Савезне народне скупштине на 14 седници одржаној 25 октобра 1954 године усвојило је:

1) Предлог одлуке о измени и допуни Савезног друштвеног плана за 1954 годину; и

2) Предлог закона о важењу Устава, закона и других савезних правних прописа на територији на којој је међународним споразумом проширена цивилна управа Федеративне Народне Републике Југославије.

Достављам вам ове предлоге ради утврђивања сагласности њихових текстова и текста усвојеног у Већу произвођача.

Претседник

Иван Божићевич, с. р.

Констатовао сам да су усвојени текстови закона и одлуке идентични.

Закључујем седницу, а идућа ће бити заказана писменим путем.

(Седница је закључена у 14 часова.)

П Р И Л О З И

ФЕДЕРАТИВНА НАРОДНА РЕПУБЛИКА
ЈУГОСЛАВИЈА

САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА

Савезно извршно веће

Стр. пов. Бр. 1100

15 октобра 1954 год.

Београд

ПРЕТСЕДНИКУ САВЕЗНЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

Београд

Достављаво Вам у прилогу Предлог закона о важењу Устава, закона и других савезних правних прописа на територији на коју је међународним споразумом проширена цивилна управа Федеративне Народне Републике Југославије, са образложењем, с молбом да га изнесете Савезној народној скупштини на претресање, предлажући хитан поступак у смислу чл. 50 Пословника Савезне народне скупштине.

Смрт фашизму — Слобода народу!

Потпретседник

Савезног извршног већа

Светозар Вукмановић, с. р.

САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА

Претседник

П. Бр. СНС/А/134

19. X. 1954 год.

Београд

ПРЕТСЕДНИКУ САВЕЗНОГ ВЕЋА САВЕЗНЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

Београд

Достављам Вам у прилогу Предлог закона о важењу Устава, закона и других савезних правних прописа на територији на коју је међународним споразумом проширена цивилна управа Федеративне Народне Републике Југославије, који ми је са образложењем упутило Савезно извршно веће актом Стр. пов. бр. 1100 од 15. X. о. г., и молим да тај предлог изнесете на наредну седницу свог Већа ради претресања и усвајања.

Напомињем да је Савезно извршно веће предложило да се овај закон донесе по хитном поступку.

Смрт фашизму — Слобода народу!

Претседник

Моша Пијаде, с. р.

ПРЕДЛОГ

**ЗАКОНА О ВАЖЕЊУ УСТАВА, ЗАКОНА И
ДРУГИХ САВЕЗНИХ ПРАВНИХ ПРОПИСА НА
ТЕРИТОРИЈИ НА КОЈУ ЈЕ МЕЂУНАРОДНИМ
СПОРАЗУМОМ ПРОШИРЕНА ЦИВИЛНА УПРАВА
ФЕДЕРАТИВНЕ НАРОДНЕ РЕПУБЛИКЕ ЈУГО-
СЛАВИЈЕ**

Члан 1

На територији на коју је, на основу Међународног споразума, одлуком Савезног извршног већа од 7 октобра 1954 године, проширена цивилна управа Федеративне Народне Републике Југославије, важе, од дана ступања на снагу овог закона, Устав, закони и други савезни правни прописи.

Члан 2

Власт на територији означеној у чл. 1 овог закона врше народни одбори општина, градских општина и срезова, као и републички и савезни органи власти у оквиру својих права и дужности утврђених Уставом и законима.

На подручју среза Копар, као и на подручју бивше Зоне А Слободне Територије Трста на које је одлуком Савезног извршног већа проширена цивилна управа Федеративне Народне Републике Југославије, права и дужности републичких органа врше органи власти Народне Републике Словеније, а на подручју среза Бује органи власти Народне Републике Хрватске.

Члан 3

Сва лица која су на дан ступања на снагу овог закона стално настањена на територији означеној у чл. 1 овог закона, а која су пре ступања на снагу Уговора о миру са Италијом била италијански држављани, изједначају се у својим правима и дужностима са југословенским држављанима.

Лица која су раније становала на означеној територији могу за време до 5 октобра 1956 године несметано да се врате на то подручје где ће уживати иста права и дужности као и остали становници тог подручја.

Члан 4

Ступањем на снагу овог закона ступа на снагу и Специјални статут који чини саставни део Меморандума о сагласности између влада Федеративне Народне Републике Југославије, Републике Италије, Сједињених Америчких Држава и Уједињене Краљевине о Слободној Територији Трста од 5 октобра 1954 године.

Уживање права из Статута наведеног у претходном члану не искључује припаднике ма које националне мањине на територији назначеној у чл. 1 овог закона од уживања осталих права која су Уставом и законима призната националним мањинама.

Члан 5

Савезно извршно веће донеће прописе за спровођење савезних закона и других прописа на територији означеној у чл. 1 овог закона. Тим се прописима може одредити постепен прелаз на пуну примену савезних закона и прописа, као и почетак тока рокова одређених савезним прописима, уколико ти прописи нису већ били на снази на тој територији.

До доношења прописа из претходног става, на територији означеној у чл. 1 овог закона остају на снази правни прописи Војне управе Југословенске народне армије и локалних органа власти, који ће се примењивати и на подручју бивше Зоне А Слободне Територије Трста на коју је проширена цивилна управа Федеративне Народне Републике Југославије.

Члан 6

Даном ступања на снагу овог закона престају са радом сви органи и установе на територији означеној у чл. 1 овог закона који су вршили послове за које су према савезним прописима надлежни републички односно савезни органи (Виши народни суд, Више јавно тужиоштво, Виша јавна арбитража, Управа пошта, телеграфа и телефона, Веће за прекршаје, инвалидска комисија и виша инвалидска комисија при народним одборима срезова, среске комисије за решавање жалби у управном поступку, комисије које је именовао Командант Војне управе ЈНА).

Сви нерешени предмети затечени у раду органа и установа из претходног става доставиће се на даље решавање органима надлежним по савезним прописима.

Срески суд у Бујама издваја се из подручја Окружног суда у Копру даном кад прописима Народне Републике Хрватске буде одређено који ће окружни суд бити територијално надлежан за подручје тог среског суда.

Члан 7

До доношења одговарајућих републичких закона, права и дужности народних одбора општина, градских општина и срезова на територији означеној у чл. 1 овог закона вршиће садашњи народни одбори општина, градских општина и срезова.

До избора народних одбора општина, на подручју бивше Зоне А Слободне Територије Трста на коју је проширена цивилна управа Федеративне Народне Републике Југославије из надлежности народних одбора општина вршиће привремени органи које одреди Народна скупштина Народне Републике Словеније.

Члан 8

Овај закон ступа на снагу на дан 26 октобра 1954 године.

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

ПРЕДЛОГА ЗАКОНА О ВАЖЕЊУ УСТАВА, ЗАКОНА И ДРУГИХ САВЕЗНИХ ПРАВНИХ ПРОПИСА НА ТЕРИТОРИЈИ НА КОЈУ ЈЕ МЕЂУНАРОДНИМ СПОРАЗУМОМ ПРОШИРЕНА ЦИВИЛНА УПРАВА ФЕДЕРАТИВНЕ НАРОДНЕ РЕПУБЛИКЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ

Предлог има за сврху да прокламује проширење цивилне управе Југославије на територији која је Међународним споразумом, закљученим у Лондону 5 октобра 1954 године, предата на цивилну управу нашој земљи. Проширење цивилне управе се остварује на два начина: а) одређивањем органа власти који ће на тој територији вршити цивилну управу (чл. 7); б) одређивањем важења Устава, закона и других савезних правних прописа на тој територији (чл. 1). Доношење оваквих одлука спада у надлежност Савезне народне скупштине и отуда се предлаже закон који те одлуке садржи.

Утврђујући начело о важењу савезног правног поретка, предлог закона овлашћује Савезно извршно веће да доноси прописе за спровођење постојећих савезних прописа, наглашјујући посебно да се прописима Савезног извршног већа може одредити поступени прелаз на пуно примену постојећих савезних закона и прописа, као и почетак тока рокова (уколико се не ради о прописима који већ важе на територији на коју се протеже цивилна управа Југославије). Потреба за овим овлашћењем је очигледна, јер низ закона не могу се остваривати аутоматски, тј. без извесних допунских одредаба у погледу примене појединих норми. Међутим, већ је предлог био у стању да утврди да ће даном ступања на снагу овог закона престати са радом органи и установе који су вршили послове за које су према савезним прописима надлежни републички односно савезни органи (чл. 6).

Да би се спречила нејасноћа и правна несигурност у времену који ће обухватити ступање на снагу овог закона и доношење прописа Савезног извршног већа, предлог садржи у чл. 5 ст. 2 принцип да ће се у том времену одржати на снази правни прописи који су досад на наведеној територији важили. Ти правни прописи ће се примењивати и на оно подручје бивше Зоне А Слободне Територије Трста на које се по Споразуму проширује цивилна управа Југославије.

Предлог закона предвиђа и доношење одговарајућих републичких закона НР Словеније и НР Хрватске. Потреба за овим законима произилази из чињенице што је република једино позвана да прокламује проширење републичких закона и правних прописа. Поред тога, сагласно нашем Уставу и законодавству, право републике је и да донесе одговарајуће прописе у погледу избора односно других питања која се односе на народне одборе. Предлог овог закона само утврђује начело да ће до

доношења тих републичких закона права и дужности народних одбора на наведеној територији вршити постојећи народни одбори, остављајући надлежним народним републикама да у целини реше сва друга питања. Истовремено је остављено закону народне републике да реши питање образовања народних одбора на подручју бивше Зоне А на које се проширује цивилна управа Југославије и да реши административно-територијална и друга питања с тим у вези (чл. 7).

Најзад, предлог садржи још и две важније одредбе које имају политички па и правни значај. Прва се односи на давање снаге нашег закона одредбама Споразума у пуној равноправности са југословенским држављанима лицима која на дан ступања на снагу овог закона су стално настањена на наведеној територији, а која су пре ступања на снагу Уговора о миру са Италијом била италијански држављани (чл. 2 ст. 1). На исти начин је поступљено и са одредбом о праву лица која су раније становала на овој територији да могу, у времену које истиче са 5 октобром 1956 године, неметано да се врате на ту територију на којој ће, наравно, уживати иста права и дужности као и остали становници, тј. као југословенски држављани.

С обзиром на значај Специјалног статута, који чини саставни део Споразума, предлог закона је посебно потврдио његово пуно важење, наглашавајући притом да он не ограничава уживање других мањинских права која су нашим Уставом и законима призната националним мањинама. Истина, ово гледиште није спорно, али се сматрало да је политички оправдано да се оно изричито законом афирмира.

Као што се из свега изложеног види, предлог овог закона настоји да се изврше права и обавезе наше земље предвиђене Споразумом о Слободној Територији Трста и да се утврде основни принципи за законито и редовно вршење цивилне управе Југославије на територије бивше Зоне Б Слободне Територије Трста и оном делу бивше Зоне А Слободне Територије Трста на коју је проширена цивилна управа наше земље.

САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА

Претседник

П. бр. СНС (А) 138

22-X-1954 год.

Београд

ПРЕСЕДНИКУ САВЕЗНОГ ВЕЋА САВЕЗНЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

Београд

Достављав Вам у прилогу Маморандум о Балканској саветодавној скупштини који ми је упутило Савезно извршно веће актом Б. бр. 1134 од данас, и молим Вас да са његовом садржином упознате чланове свога Већа.

Смрт фашизму — Слобода народу!

Претседник,

Моша Пијаде, с. р.

МЕМОРАНДУМ

О БАЛКАНСКОЈ САВЕТОДАВНОЈ СКУПШТИНИ

На основу одлуке донете у Атини јуна месеца прошле године у вези оснивања саветодавне скупштине земаља потписница Анкарског уговора и, надахнуте жељом да унапреде сарадњу између трију земаља, која се заснива на Уговору о пријатељству и сарадњи од 28 фебруара 1953 године, у интересу мира, безбедности и благостања на њиховом подручју,

обзиром на напредак тако срећно остварен у развијању пријатељских односа и на тежњама

испољеним од стране њихових народа три министра су се сагласила да поднесу на одобрење њиховим владама општа начела за оснивање поменуте скупштине:

1. Саветодавна скупштина би била састављена од једнаког броја претставника сваке стране уговорнице које одређују њихова народна претставништва између својих чланова.

2. Ова би се скупштина састајала на редовно заседање најмање једанпут годишње у главним градовима или другим градовима страна уговорница и то наизменично.

3. Саветодавна скупштина би испитивала и изучавала путеве, начине и форме развитка сарадње међу државама чланицама и давала сугестије и препоруке.

4. Сугестије и препоруке дате од стране саветодавне скупштине би имале саветодавни карактер.

5. Сугестије и препоруке саветодавне скупштине би требало да добију већину гласова сваке националне групе.

6. Статут скупштине би био израђен од стране влада трију земаља.

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

УЗ МЕМОРАНДУМ О БАЛКАНСКОЈ САВЕТОДАВНОЈ СКУПШТИНИ

На Конференцији министара иностраних послова земаља потписница Анкарског споразума, одржаној од 6 до 9 августа 1954 године на Бледу, после свечаног потписивања Уговора о савезу, политичкој сарадњи и узајамној помоћи, министри иностраних послова Краљевине Грчке, Републике Турске и Федеративне Народне Републике Југославије, у жељи да се унапреди сарадња између трију савезничких земаља и с обзиром на напредак који је срећно остварен у развијању пријатељских односа, споразумели су се о принципима на којима треба да почива будућа Балканска саветодавна скупштина, који су садржани у Меморандуму о Балканској саветодавној скупштини.

Питање о Балканској саветодавној скупштини покренуто је приликом званичне посете Претседника Републике друга Маршала Тита Републици Турској и у више махова ова је идеја наишла на одобрење од стране надлежних фактора односних трију земаља, па и наше Савезне народне скупштине.

Министри иностраних послова трију земаља сагласили су се да поднесу на одобрење њиховим владама општа начела за оснивање поменуте Скупштине. Стога је Државни секретаријат за иностране послове предложио разматрање Меморандума својим актом Пов. бр. 96143 од 21-X-о. г. те Савезно извршно веће упућује Меморандум Савезној народној скупштини да се с њиме упозна.

САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА

Савезно извршно веће

Б. бр. 1139

22-X-1954 год.

Београд

ПРЕДСЕДНИКУ САВЕЗНЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

Београд

У прилогу Вам достављамо Предлог одлуке о изменама и допунама Савезног друштвеног плана за 1954 годину, с молбом да се изнесе пред Савезну народну скупштину на одлучивање.

Савезно извршно веће, на основу чл. 152 Пословника Савезног већа Савезне народне скупштине и чл. 148 Пословника Већа произвођача Савезне

народне скупштине, тражи хитност за доношење ове одлуке.

Образложење за хитност ове одлуке поднеће пред Савезним већем друг Мијалко Тодоровић, а пред Већем произвођача друг Осман Карабеговић, чланови Савезног извршног већа.

Смрт фашизму — Слобода народу!

Потпретседник

Савезног извршног већа

Светозар Вукмановић с. р.

САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА

Савезно извршно веће

Б. бр. 1134

22-X-1954 год.

Београд

ПРЕДСЕДНИКУ САВЕЗНЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

Београд

У смислу чл. 15 ст. 1 тач. 8) Уставног закона приложено Вам достављамо Предлог закона о ратификацији Уговора о савезу, политичкој сарадњи и узајамној помоћи између Федеративне Народне Републике Југославије, Краљевине Грчке и Републике Турске, с молбом да се изнесе на претстојећи састанак Савезне народне скупштине ради усвајања.

За повереника по овом законском предлогу одређен је др Милан Бартош, државни саветник у Државном секретаријату за иностране послове.

Истовремено Вам достављамо Меморандум о Балканској саветодавној скупштини, који се упућује Савезној народној скупштини да се с њиме упозна.

Смрт фашизму — Слобода народу!

Потпретседник

Александар Ранковић, с. р.

САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА

Претседник

П. бр. СНС (А) 138

22-X-1954 год.

Београд

ПРЕДСЕДНИКУ САВЕЗНОГ ВЕЋА САВЕЗНЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

Достављам Вам у прилогу предлог Закона о ратификацији Уговора о савезу, политичкој сарадњи и узајамној помоћи између Федеративне Народне Републике Југославије, Краљевине Грчке и Републике Турске, са образложењем, које ми је упутило Савезно извршно веће актом Б. бр. 1134 од 22-X-о. г. и молим да га изнесете на претстојећи састанак свог Већа ради претресања и усвајања.

За повереника при претресању овог предлога Савезно извршно веће одредило је др Милана Бартоша, државног саветника у Државном секретаријату за иностране послове.

Смрт фашизму — Слобода народу!

Претседник

Моша Пијаде, с. р.

ПРЕДЛОГ

ЗАКОНА О РАТИФИКАЦИЈИ УГОВОРА О САВЕЗУ, ПОЛИТИЧКОЈ САРАДЊИ И УЗАЈАМНОЈ ПОМОЋИ ИЗМЕЂУ ФЕДЕРАТИВНЕ НАРОДНЕ РЕПУБЛИКЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ, КРАЉЕВИНЕ ГРЧКЕ И РЕПУБЛИКЕ ТУРСКЕ

Члан 1

Ратификује се Уговор о савезу, политичкој сарадњи и узајамној помоћи између Федеративне Народне Републике Југославије, Краљевине Грчке и Републике Турске који је закључен и потписан 9

августа 1954 године на Бледу, а који у оригиналу на француском језику и у преводу на српскохрватском гласи:

УГОВОР О САВЕЗУ, ПОЛИТИЧКОЈ САРАДЊИ И УЗАЈАМНОЈ ПОМОЋИ

Стране уговорнице,

Потврђујући своју верност начелима Повеље Уједињених нација и своју жељу да, уједињујући своје напоре, допринесу одржању мира, учвршћењу безбедности и развоју међународне сарадње;

Решене да на што ефикаснији начин обезбеде територијални интегритет као и политичку независност својих земаља у сагласности с начелима и одредбама Повеље Уједињених нација;

Надахнуте жељом да прошире и учврсте основе пријатељства и сарадње постављене Уговором о пријатељству и сарадњи потписаним 28 фебруара 1953 године у Анкари између њихових земаља, који се показао као ванредно делотворан инструмент;

Имајући у виду да је поменути Уговор увек био схваћен као први корак ка савезу;

Убеђене да је остварење таквог савеза нужно;

Уверене, поред тога, да ће успостављање система колективне безбедности међу њима путем закључења уговора о савезу претстављати не само одлучујући фактор за њихову сопствену безбедност и независност, већ и добробит за све друге земље привржене ствари праведног и правичног мира, нарочито за оне које се налазе на њиховом подручју;

Одлучиле су да закључе овај Уговор и у том циљу одредиле су своје пуномоћнике:

Претседник Федеративне Народне Републике Југославије:

Његову екселенцију господина Кочу Поповића;
Његово Величанство Краљ Грка:

Његову екселенцију господина Стефаноса Стефанопулоса, Министра иностраних послова;

Претседник Турске Републике:

Његову екселенцију професора Фуада Кепри-лија, Министра иностраних послова;
који су се, пошто су поднели своја уредна пуномоћја, споразумели о следећем:

Члан I.

Стране уговорнице обавезују се да, сходно одредбама Повеље Уједињених нација, решавају мирним путем све међународне спорове у којима би могле бити умешане, и да се у својим међународним односима уздрже од претња или употребе силе на било који начин који не би био у сагласности с циљевима Уједињених нација.

Члан II.

Стране уговорнице сагласиле су се да ће сваку оружану агресију против једне или више од њих на ма ком делу њихове територије сматрати као агресију против свих страна уговорница, које ће, према томе, у вршењу права легитимне, индивидуалне и колективне самоодбране, признате чланом 51 Повеље Уједињених нација, пружити помоћ, индивидуално или колективно, нападнутој Страни или Странама, предузимајући по заједничком договору, одмах све мере, подразумевајући ту и употребу војне силе, које буду сматрале потребним за ефикасну одбрану.

Стране уговорнице, уз резерву члана VII овог Уговора, обавезују се да неће закључити мир нити било какав други аранжман са агресором, осим по претходном међусобном споразуму.

Члан III.

Да би осигурале непрекидно и ефикасно остварење циљева овог Уговора, Стране уговорнице обавезују се да пружају једна другој помоћ у циљу

одржавања и појачавања њихове одбранбене способности.

Члан IV.

У циљу да се обезбеди ефикасна примена овог Уговора решено је следеће:

1) Установљава се Стални савет у чији ће састав ући Министри иностраних послова као и други чланови Влада Страна уговорница чије би присуство изискивала ситуација и природа питања која ће бити разматрана.

Стални савет одржаће редовне састанке двапут годишње. Он се може састајати и ван тих редовних заседања кад год Владе свих Страна уговорница то буду сматрале за потребно.

У време кад не заседава, Стални савет обављаће своје функције посредством Сталног секретаријата Анкарског уговора на начин који ће се утврдити.

Конференција Министара иностраних послова, предвиђена чланом I Анкарског уговора, замењује се Сталним саветом.

Одлуке по суштинским питањима Стални савет доносиће једногласно.

2) Генералштабови Страна уговорница наставиће са својим заједничким радом започетим сходно члановима II и III Анкарског уговора, водећи рачуна о одредбама овог Уговора.

Члан V.

У случају да наступи ситуација о којој је реч у члану II овог Уговора Стране уговорнице приступиће одмах међусобном консултовању и Стални савет ће се неодложно састати да би одредио мере, поред оних које су већ предузете на основу наведеног члана II, чије би заједничко предузимање налагало ситуација.

Члан VI.

У случају озбиљног погоршања међународне ситуације, а нарочито на подручјима где би то погоршање могло, непосредно или посредно, негативно да делује на безбедност на њиховом подручју, Стране уговорнице консултоваће се у циљу разматрања ситуације и одређивања свога става.

Стране уговорнице, свесне да оружана агресија против које друге земље а не против сопствених земаља може тиме што би се проширила, угрозити непосредно или посредно безбедност и интегритет једне Стране уговорнице или више њих, сагласили су се у следећем:

У случају оружане агресије против земље према којој једна или више Страна уговорница, у трнутку потписивања овог Уговора, имају обавезе узајамне помоћи, Стране уговорнице консултоваће се у погледу мера које би било умесно предузети, у сагласности с циљевима Уједињених нација, да би се супротставило ситуацији која је на тај начин створена на њиховом подручју.

Подразумева се да би консултовања предвиђена у овом члану могла да обухвате и хитан састанак Сталног савета.

Члан VII.

Стране уговорнице одмах ће обавестити Савет безбедности Уједињених нација о оружаној агресији чија би жртва оне биле као и о предузетим мерама легитимне самоодбране, оне ће обуставити те мере када Савет безбедности ефективно предузме мере поменуте у члану 51 Повеље Уједињених нација.

Владе Страна уговорница даће, исто тако, без одлагања, изјаву предвиђену Резолуцијом Генералне скупштине Уједињених нација бр. 378(V)А од 17 новембра 1953 године о дужностима држава у случају избијања непријатељстава и поступиће сходно поменутој Резолуцији.

Члан VIII.

Стране уговорнице потврђују своју одлуку да не учествују ни у каквој коалицији упереној против једне од њих и да не предузимају никакву обавезу у неслагласности са одредбама овог Уговора.

Члан IX.

Одредбе овог Уговора не утичу и не могу се тумачити као да ма на који начин утичу на права и обавезе које за Стране уговорнице проистичу из Повеље Уједињених нација.

Члан X.

Одредбе овог Уговора не утичу и не могу се тумачити као да ма на који начин утичу на права и обавезе које за Грчку и Турску проистичу из Северноатланског уговора од 4 априла 1949 године.

Члан XI.

Уговор о пријатељству и сарадњи закључен између Страна уговорница у Анкари 28 фебруара 1953 године остаје на снази уколико није измењан одредбама овог Уговора.

Стране уговорнице сагласне су да у погледу трајања Анкарског уговора примене одредбе члана XIII овог Уговора.

Члан XII.

Одредбе члана IX Уговора о пријатељству и сарадњи од 28 фебруара 1953 године примениће се на овај Уговор под истим условима.

Члан XIII.

Овај Уговор је закључен на двадесет година. Ако га ниједна од Страна уговорница не откаже годину дана пре истека овог рока, он ће се сматрати прећутно продуженим за још једну годину и тако даље, све док га једна од Страна уговорница не откаже.

Члан XIV.

Овај Уговор биће ратификован од страна уговорница сходно њиховим уставним прописима. Он ће ступити на снагу на дан депоновања последњег ратификационог инструмента.

Ратификациони инструменти биће депоновани код Министарства иностраних послова Краљевине Грчке.

Уговор ће бити регистрован код Уједињених нација.

Он је састављен на француском језику у три равнотласна примерка од којих је по један предат свакој Страни уговорници.

У ПОТВРДУ ЧЕГА су пуномоћници Страна уговорница ставили на њега своје потписе.

САЧИЊЕНО на Бледу, 9 августа 1954 године.

Коча Поповић, с. р.

Стефанос Стефанопулос, с. р.

Фуад Кеприли, с. р.

Члан 2

Овај закон ступа на снагу даном изгласавања у Савезној народној скупштини.

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

УЗ ПРЕДЛОГ ЗАКОНА О РАТИФИКАЦИЈИ УГОВОРА О САВЕЗУ, ПОЛИТИЧКОЈ САРАДЊИ И УЗАЈАМНОЈ ПОМОЋИ ИЗМЕЂУ ФЕДЕРАТИВНЕ НАРОДНЕ РЕПУБЛИКЕ ЈУГОСЛАВИЈЕ, КРАЉЕВИНЕ ГРЧКЕ И РЕПУБЛИКЕ ТУСКЕ

На дан 9 августа 1954 године, на Бледској конференцији Министара иностраних послова земаља потписница Анкарског уговора, потписан је Уговор

о савезу, политичкој сарадњи и узајамној помоћи између ФНР Југославије, Краљевине Грчке и Републике Турске.

Закључење овог уговора резултат је сарадње и развоја пријатељских односа између трију земаља у оквиру Уговора о пријатељству и сарадњи, потписаног 28 фебруара 1953 године у Анкари. Уговор о савезу закључен је у жељи да се већ постојећа сарадња и пријатељство даље прошире и учврсте у интересу обезбеђења територијалног интегритета и независности Страна уговорница, као и у интересу очувања мира и учвршћења безбедности у свету уопште.

Пре него што се приступило закључењу овог уговора, била је обавештена и наша јавност и народно претставништво, и експозе о томе дао је Државни секретар за иностране послове друг Коча Поповић пред Одбором за спољну политику Савезне народне скупштине.

Чланом II Уговора о савезу свака Страна уговорница обавезује се да ће оружану агресију против једне или више од њих сматрати као оружану агресију против све три земље, те да ће, према томе, „у вршењу права легитимне, индивидуалне или колективне самоодбране, признатог чланом 51 Повеље Уједињених нација, пружити помоћ, индивидуално или колективно, нападнутој Страни или Странама, предузимајући по заједничком договору, одмах све мере, подразумевајући ту и употребу војне силе, које буду сматрале потребним за ефикасну одбрану.“ Као што се види, уговор предвиђа пуни правни аутоматизам и Стране уговорнице су дужне да оружану агресију против једне од њих сматрају оружаном агресијом против свих уговорница. Што се тиче мера индивидуалне или колективне самоодбране, а нарочито употребе војне силе, такве ће се мере предузимати по заједничком договору.

У случају да наступи ситуација која захтева савезничку помоћ, према члану 5 Уговора, Стране уговорнице ће одмах приступити међусобном консултовању и стални Савет, који је предвиђен уговором као ново тело које ће заменити Конференцију министара иностраних послова, одмах ће се састати ради одређивања мера, поред оних предвиђених у чл. 2 уговора, које треба предузети (чл. V уговора).

Посебна процедура предвиђена је чланом VI уговора за случај оружане агресије против неке земље према којој једна или више Страна уговорница имају обавезе узајамне помоћи. Према постојећој ситуацији најважнији такав случај који би се могао појавити био би случај обавеза Грчке и Турске према Атлантском пакту. У оваквом случају, с обзиром на степен опасности, предвиђено је консултовање у погледу мера које би било умесно предузети, као и могућност хитног састанка Сталног савета. Треба подвући да за овакав случај не постоји аутоматска обавеза пружања помоћи већ обавеза консултовања о мерама које би било умесно предузети у складу с циљевима Уједињених нација. Стога, обавеза на помоћ по овом члану би постојала само у случају ако би мере које обухвата таква помоћ биле умесне и у сагласности са циљевима Уједињених нација, те не постоји опасност да би применом овог члана једна од Страна уговорница била посредним путем увучена у акције које не би биле у складу са њеном општом политиком и принципима Уједињених нација.

У духу сарадње, а у циљу обезбеђења остварења постављених циљева, Стране уговорнице обавезале су се на узајамно пружање помоћи ради одржавања и појачавања њихове одбранбене способности.

Као нормална последица савеза, предвиђена је одредба да Стране уговорнице неће учествовати ни у каквој коалицији упереној против једне од њих.

У односу на Анкарски уговор, овај уговор, поред тога што проширује основу за сарадњу, доноси и извесне новине, али га не укида, већ предвиђа да ће Анкарски уговор остати на снази и даље уколико није у супротности са овим уговором и то за све време докле траје и овај уговор. Као новина, установљава се Стални савет, који има друкчији састав од раније Конференције министара иностраних послова, јер у његовом реду учествују поред министара иностраних послова, и други чланови Влада Страна уговорница а према природи питања која се разматрају. Сем тога, овај Савет састајаће се чешће (најмање два пута годишње) него што је то био случај са Конференцијом министара иностраних послова. На тај начин, Савет ће бити у могућности да на ефикасан начин спроводи циљеве овог уговора.

Уговором се изричито предвиђа да он не утиче на права и обавезе Грчке и Турске из Атланског пакта, као ни на права и обавезе које Стране уговорнице имају према Повељи Уједињених нација.

Једна од значајних карактеристика овог уговора јесте у томе што, иако то изричито није предвиђено, из њега произилази да он није затворен за друге земље које имају исте тежње у погледу мирољубиве сарадње међу народима, и да није уперен ни против које друге земље, већ има једино за циљ да осигура безбедност Страна уговорница од објективне агресије, без обзира са које стране она долазила, а тиме и мир у свету. У том циљу подвучена је верност Страна уговорница принципима Повеље Уједињених нација.

Стога, овај уговор, проширујући досадашње основе сарадње између Страна уговорница, претставља и значајан допринос консолидацији мира у овом делу света. Он је у складу са појавом попуштања затегнутости у свету, јер он, с обзиром на његове циљеве и карактер, само доприноси овом попуштању.

С обзиром на све изложено, Државни секретаријат за иностране послове предложио је својим актом бр. Пов. 9971/6 од 21-Х-о. г. да се овај уговор ратификује.

Савезно извршно веће сагласно је са овим предлогом, те се Предлог закона о ратификацији уговора подноси Савезној народној скупштини на усвајање, јер се овде ради о уговору политичког и војног карактера за чију је ратификацију надлежна Савезна народна скупштина на основу чл. 15 ст. 1 тач. 8) Уставног закона.

САВЕЗНА НАРОДНА СКУПШТИНА

Претседник

Р. Бр. СНС(А) 139

23-Х-1954 год.

Београд

ПРЕТСЕДНИКУ САВЕЗНОГ ВЕЋА САВЕЗНЕ НАРОДНЕ СКУПШТИНЕ

Београд

Достављам Вам у прилогу Предлог одлуке о изменама и допунама Савезног друштвеног плана за 1954 годину, коју ми је са образложењем упутило Савезно извршно веће актом Б. бр. 1139 од 22-Х о. г. и молим да тај предлог изнесете на наредну седницу свог Већа ради претресања и усвајања.

Напомињем да је Савезно извршно веће предложило да се ова одлука донесе по хитном поступку. Образложење за хитност поднеће друг Мијалко Тодоровић, члан Савезног извршног већа.

Смрт фашизму — Слобода народу!

Претседник

Моша Пијаде, с. р.

(Предлог одлуке о изменама и допунама Савезног друштвеног плана за 1954 год. са образложењем видети у прилозима 14 седнице Већа произвођача.)

Издаје Савезна народна скупштина, Београд. Уређује редакциона комисија. Одговорни уредник Слободан М. Нешовић, Краљевића Марка 9, Београд. Штампа Југословенско штампарско предузеће, Београд. — Цена овој свесци 200 дин. Претплату прима Комерцијално одељење „Службеног листа ФНРЈ“, Краљевића Марка 9, тел. 22-619. Абонман у висини од 3.000 дин. полаже се на тек. рач. 1032—Т—220. Претплатници ће белешке добијати све док се овај износ не исцрпи, када ће бити позвани да обнове претплату.